

บทที่ 2

วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสาร และวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง ซึ่งจะนำเสนอตามหัวข้อดังนี้

1. สัตวแพทยศาสตร์

1.1 ความหมายของสัตวแพทย์

1.2 ประวัติการศึกษาวิชาสัตวแพทยศาสตร์ในประเทศไทย

1.3 บทบาทของสัตวแพทย์ในการพัฒนาประเทศ

1.4 การแบ่งเนื้อหาของสาขาวิชาสัตวแพทย์

2. การวิเคราะห์เนื้อหา

2.1 องค์ประกอบของการวิเคราะห์เนื้อหา

2.2 ประเภทของการวิเคราะห์เนื้อหา

2.3 ขั้นตอนในการวิเคราะห์เนื้อหา

2.4 วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา

2.5 ระบบจำแนกประเภทในการวิเคราะห์เนื้อหา

2.6 ข้อดีและข้อจำกัดของการวิเคราะห์เนื้อหา

3. วารสาร

3.1 ความหมายของวารสาร

3.2 ประเภทของวารสาร

3.3 ความสำคัญของวารสาร

3.4 ประเภทของวารสาร

3.5 ส่วนประกอบของวารสาร

3.6 วัตถุประสงค์ของวารสาร

3.7 ความหมายของบทความ

- 3.8 ประเภทของบทความ
- 3.9 ประโยชน์ของวารสาร
- 4. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
  - 4.1 งานวิจัยในประเทศ
  - 4.2 งานวิจัยต่างประเทศ

สัตวแพทยศาสตร์

ความหมายของสัตวแพทย์

สัตวแพทย์ คือ แพทย์ที่รักษาสัตว์ ในภาษาอังกฤษใช้คำว่า Veterinarian ซึ่งเป็นผู้ที่ให้ความรู้แก่ประชาชนแนะนำการดูแลสุขภาพสัตว์ ในด้านสุขภาพทั่วไป การเจ็บป่วยของสัตว์ การตระหนักถึงโรคที่อาจติดต่อจากสัตว์สู่คน การสุขาภิบาลอาหารที่มาจากเนื้อสัตว์ และผลิตภัณฑ์จากสัตว์ เพื่อเสริมสร้างคุณภาพชีวิตของประชาชนทั้งสุขภาพกายที่มาจากอาหารบริโภคเนื้อสัตว์ซึ่งเป็นแหล่งอาหาร โปรตีน และหน้าที่อีกหลายประการของสัตวแพทย์ ได้แก่ การป้องกันโรคสัตว์ การเพิ่มจำนวนสัตว์ การขยายพันธุ์สัตว์ การมีส่วนร่วมในการผลิตของอาหารปลอดภัยทั้งในมนุษย์และสัตว์ การดูแลสิ่งแวดล้อมของการบวนการผลิตสัตว์ การมีมนุษยธรรมกับสัตว์เลี้ยงและปศุสัตว์

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542 (2546, หน้า 1165) ได้ให้ความหมายของ สัตวแพทย์ หมายถึง หมอรักษาสัตว์

พระราชบัญญัติวิชาชีพการสัตวแพทย์ พ.ศ. 2545 (2550, หน้า 3) ได้ให้ความหมายของคำที่เกี่ยวข้องกับสัตวแพทย์ ดังนี้

“วิชาชีพการสัตวแพทย์” หมายความว่า วิชาชีพเกี่ยวกับการกระทำใด ๆ ต่อร่างกายสัตว์เพื่อการตรวจโรค การวินิจฉัยโรค การป้องกันโรค การบำบัดรักษา หรือการจำกัดโรคสัตว์ และการกระทำโดยตรงต่อร่างกายสัตว์ด้วยการฉีดสาร หรือการสอดใส่วัตถุใด ๆ เข้าไปในร่างกายสัตว์เพื่อการตกแต่งหรือการบำรุงร่างกายสัตว์ การตอนหรือการขยายพันธุ์ด้วยเทคนิคที่สามารถป้องกันการแพร่โรคทางการสืบพันธุ์ และให้

หมายรวมถึงโรคติดต่อระหว่างสัตว์และมนุษย์ และการโภชนาภิบาลด้านสุขศาสตร์ การอาหารและการปนเปื้อนในอาหารที่มีต้นกำเนิดมาจากสัตว์

“สัตว์” หมายความว่า สิ่งมีชีวิตที่ไม่ใช่พรรณไม้และมนุษย์

“โรค” หมายความว่า ความเจ็บป่วย การบาดเจ็บ หรือความผิดปกติของร่างกาย หรือจิตใจของสัตว์

“ผู้ประกอบการวิชาชีพการสัตวแพทย์” หมายความว่า บุคคลซึ่งได้ขึ้นทะเบียนและรับใบอนุญาตเป็นผู้ประกอบการวิชาชีพการสัตวแพทย์จากสัตวแพทย์สภา

ประวัติการศึกษาวิชาสัตวแพทยศาสตร์ในประเทศไทย

การศึกษาวิชาสัตวแพทยศาสตร์ในประเทศไทย ก่อตั้งโดย พล.ต. ม.จ.ทองทิพมาญ ทองใหญ่ ผู้ซึ่งเป็นพระบิดาแห่งการสัตวแพทย์ไทย ซึ่งเสด็จการศึกษาวชิราวุธมาจาก ประเทศรัสเซีย ในปี พ.ศ. 2454 จึงได้ทรงก่อตั้ง โรงเรียนนายดาบอัสวรักษ์ขึ้น เพื่อผลิต นายสัตวแพทย์ที่มีความรู้ทั้งวิชาการรักษาสัตว์และวิชาสัตวบาลร่วมกัน ต่อมาได้ทรง เปลี่ยนเป็น โรงเรียนนายสิบอัสวรักษ์ และเป็น โรงเรียนอัสวแพทย์ทหารบก ซึ่งเป็น โรงเรียนสอนวิชาสัตวแพทย์แห่งแรกในประเทศไทย ต่อมาทางราชการเห็นความสำคัญ ของวิชาสัตวแพทย์จึงได้จัดตั้งมหาวิทยาลัยสัตวแพทย์ขึ้นในประเทศไทย ด้วยความร่วมมือ กันระหว่าง พลตรี หม่อมเจ้า ทองทิพมาญ ทองใหญ่ พลจัตวา หลวงสนั่นรักษ์สัตว์ พันเอก หลวงสนิทรักษ์สัตว์ และพันโท หลวงชัยอัสวรักษ์ แผนกวิชาสัตวแพทย์จึงได้กำเนิดขึ้น เป็นวิชาอิสระในจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย โดยพันโท หลวงชัยอัสวรักษ์ เป็นผู้อำนวยการ- สอนดำรงตำแหน่งหัวหน้าแผนกสัตวแพทย์ (เทียบเท่าคณบดี) และใช้สีฟ้าหม่นเป็น สีประจำแผนกสัตวแพทย์ ที่ใช้ตาม โรงเรียนอัสวแพทย์ทหารบก (วรรณดา สุจริต, 2551, หน้า 40-43)

ในปี พ.ศ. 2485 แผนกสัตวแพทยศาสตร์ได้เลื่อนฐานะเป็น คณะสัตวแพทย- ศาสตร์ มหาวิทยาลัยแพทยศาสตร์ โดยศาสตราจารย์ พันโท หลวงชัยอัสวรักษ์ ได้รับการแต่งตั้งให้เป็นคณบดีคนแรกของคณะสัตวแพทยศาสตร์

ในปี พ.ศ. 2497 คณะสัตวแพทยศาสตร์ได้ถูกโอนจากมหาวิทยาลัยแพทยศาสตร์ไปสังกัดมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ เนื่องจากรัฐบาลมีนโยบายที่จะปรับปรุงการศึกษาวิชาสัตวแพทย์ให้ก้าวหน้า และสัมพันธ์เกี่ยวกับวิชาสัตวบาล

ในปี พ.ศ. 2502 คณะสัตวแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตร ได้โอนไปสังกัดกระทรวงเกษตรราธิการ ไปขึ้นอยู่กับสังกัดสำนักนายกรัฐมนตรี

ในปี พ.ศ. 2510 ได้มีการโอนคณะสัตวแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ไปเป็นของคณะสัตวแพทยศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยตามพระราชกฤษฎีกาจัดตั้งคณะแพทยศาสตร์ และคณะสัตวแพทยศาสตร์ในจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย พ.ศ. 2510

ในปี พ.ศ. 2513 คณะสัตวแพทยศาสตร์ ของมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ บางเขน ได้พัฒนาขึ้นเนื่องจากมีความจำเป็นและมีความสัมพันธ์กับการเกษตรตามโครงการพัฒนาประเทศ และในปี พ.ศ. 2519 ได้ขยายคณะสัตวแพทยศาสตร์ไปที่วิทยาเขตกำแพงแสน

ในปี พ.ศ. 2515 คณะสัตวแพทยศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และคณะสัตวแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ได้โอนสังกัดจากสำนักนายกรัฐมนตรีไปสังกัดทบวงมหาวิทยาลัย

ในปี พ.ศ. 2529 คณะสัตวแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น ได้รับการจัดตั้ง

ในปี พ.ศ. 2535 คณะสัตวแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีมหานคร เป็นมหาวิทยาลัยเอกชนแห่งแรกที่เปิดสอนวิชาสัตวแพทยศาสตร์

ในปี พ.ศ. 2537 คณะสัตวแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ได้รับการจัดตั้งขึ้น

ในปี พ.ศ. 2540 คณะสัตวแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล ได้รับการจัดตั้งขึ้น

ในปี พ.ศ. 2551 คณะสัตวแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม และมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลศรีวิชัย ได้รับการจัดตั้งขึ้น

ในปี พ.ศ. 2552 ได้มีการจัดตั้งคณะสัตวแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลตะวันออก และมหาวิทยาลัยเวสเทิร์น ได้รับการจัดตั้งขึ้น

การศึกษาวิชาสัตวแพทยศาสตร์ในประเทศไทยมีสถาบันการศึกษาที่ผลิตบุคลากรในสาขาวิชานี้ 10 สถาบันเพื่อออกไปรับใช้ประเทศ จากการที่สาขาวิชาสัตวแพทยศาสตร์ได้รับอนุมัติฯ ให้เป็นสาขาวิชาที่ขาดแคลน ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2533 และมี

คณะสัตวแพทยศาสตร์เป็นแหล่งผลิตบุคลากรด้านนี้มากขึ้น เนื่องจากทุกสถาบัน
ตระหนักถึงบทบาทและภาระหน้าที่ของสัตวแพทย์ที่มีต่อสังคม

บทบาทของสัตวแพทย์ในการพัฒนาประเทศ

ประเทศไทยเป็นประเทศที่มีการส่งออกสินค้าเกษตรเป็นอันดับต้น ๆ ของโลก โดยเฉพาะอย่างยิ่งสินค้าและผลิตภัณฑ์ด้านปศุสัตว์ ซึ่งเป็นสินค้าที่ทำรายได้ให้กับประเทศหลายหมื่นล้านบาทต่อปี การที่ประเทศไทยจะสามารถส่งสินค้าปศุสัตว์ออกไปจำหน่ายยังต่างประเทศได้นั้น จะต้องอาศัยปัจจัยในการผลิตและการเลี้ยงเป็นจำนวนมาก อีกทั้งมาตรฐานในการเลี้ยงสัตว์ซึ่งจะต้องมีการจัดการที่เป็นระบบและไม่ทำลายสิ่งแวดล้อม จึงมีความจำเป็นที่จะต้องมีความรู้ความสามารถในการเลี้ยงสัตว์และผลิตเนื้อสัตว์ที่มีคุณภาพ ปลอดภัยและการปนเปื้อนต่าง ๆ เพื่อให้เกิดความปลอดภัยแก่ผู้บริโภค ในสายงานการเลี้ยงและผลิตสัตว์เป็นภาระอันยิ่งใหญ่ของสัตวแพทย์ที่เป็นผู้จัดการระบบการเลี้ยงให้ได้มาตรฐาน เมื่อสัตว์เจ็บป่วยก็ทำหน้าที่ในการดูแลรักษาสัตว์ป่วย หรือทำการควบคุมโรคระบาดมิให้แพร่กระจายหรือก่อให้เกิดความเสียหายมากขึ้น ในปัจจุบันการแข่งขันทางการตลาดในธุรกิจการปศุสัตว์มีสูงมาก จึงเป็นปัจจัยในการคิดค้นทางการค้าขึ้นและมักอาศัยคุณภาพหรือมาตรฐานต่าง ๆ ภายใต้อาณัติขององค์การการค้าโลก (WTO) และข้อตกลงด้านสุขอนามัยและสุขอนามัยพืช (sanitary and phytosanitary measures) ที่ใช้ในการปกป้องสุขภาพของมนุษย์และสัตว์ และช่วยอำนวยความสะดวกในการค้า ได้มีข้อกำหนด มาตรฐาน ระเบียบสากลทางด้านความปลอดภัยของอาหาร เช่น มาตรฐานอาหารระหว่างประเทศ (codex) หรือจากการที่ในสหภาพยุโรปได้เสนอสมุดปกขาวเรื่องความปลอดภัยด้านอาหาร (white paper on food safety) เพื่อบังคับใช้ในสหภาพยุโรปและประเทศคู่ค้า ทำให้ประเทศต่าง ๆ ต้องเร่งพัฒนา มาตรฐานคุณภาพ และกระบวนการผลิตอาหารให้สอดคล้องกับกฎระเบียบเหล่านี้ เพื่อให้สามารถส่งออกสินค้าได้ และเกิดความปลอดภัยแก่ผู้บริโภคภายในประเทศด้วย สัตวแพทย์มีบทบาทสำคัญในการพัฒนาประเทศที่จะช่วยส่งเสริมการพัฒนาในด้านสังคม เศรษฐกิจ และด้านการตรวจวินิจฉัยโรค การป้องกัน การรักษาสัตว์ การเฝ้าระวังโรค และปัญหาโรคอุบัติใหม่ซึ่งติดต่อสู่คนที่เป็นภาวะคุกคามความปลอดภัยของ

มนุษยชาติและเศรษฐกิจของโลกซึ่งเกิดขึ้นในทศวรรษนี้ รวมทั้งความก้าวหน้าในการปรับปรุงพันธุ์สัตว์ การผลิตสัตว์ การจัดการฟาร์มและเทคโนโลยีในการผลิตอาหารที่ได้จากสัตว์ บทบาทของสัตวแพทย์ที่สำคัญในด้านต่าง ๆ ดังนี้

ด้านการควบคุมและการป้องกันโรคติดต่อระหว่างสัตว์สู่คน การคุ้มครองสุขภาพและการส่งเสริมชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชน นับว่าเป็นบทบาทหนึ่งของสัตวแพทย์ที่จะต้องให้ความรู้ และตระหนักถึงภัยของโรคติดต่อระหว่างสัตว์สู่คน ซึ่งโรคระบาดสัตว์ที่เป็นอันตรายร้ายแรงต่อมนุษย์เกิดขึ้นอย่างมาก เช่น โรคไข้หวัดนก โรคไข้สมองอักเสบในสุกร โรควัวบ้า นอกจากนี้ยังมีโรคอุบัติการณ์อยู่เป็นประจำ เช่น โรคพิษสุนัขบ้า ดังนั้น สัตวแพทย์ต้องเป็นผู้ที่มีความรู้ความเข้าใจในการเกิดและการแพร่กระจายของโรค เพื่อการดำเนินการควบคุมโรคเหล่านี้ให้ได้ ด้วยวิธีการเฝ้าระวังและป้องกันการเกิดโรค

ด้านอาหารปลอดภัย สัตวแพทย์มีบทบาทในการควบคุมการผลิตสินค้าปศุสัตว์ให้ปลอดภัยต่อผู้บริโภคเพื่อป้องกันการปนเปื้อนของเชื้อโรค ยา และสารตกค้าง ซึ่งต้องมีการจัดการด้านความปลอดภัยของอาหารตลอดห่วงโซ่อาหาร ตั้งแต่ฟาร์มเลี้ยงสัตว์ วัตถุดิบอาหารสัตว์ การผลิตอาหารสัตว์ การเก็บรักษา การขนส่ง และสถานที่จำหน่ายเนื้อสัตว์ ซึ่งในทุกขั้นตอนการผลิตสัตวแพทย์จะต้องมีบทบาทเกี่ยวข้องในการควบคุมกำลังการผลิตสินค้าปศุสัตว์ให้ปลอดภัยต่อผู้บริโภค

ด้านฟาร์มเลี้ยงสัตว์ การจัดการฟาร์มเลี้ยงสัตว์โดยสัตวแพทย์มีบทบาทในการดูแลสุขภาพสัตว์ ควบคุมการใช้เวชภัณฑ์ เพื่อการรักษาป้องกัน ส่งเสริมการเจริญเติบโตของสัตว์ รวมทั้งโรงงานผลิตอาหารสัตว์ที่ต้องได้รับการควบคุมการผลิต เพื่อให้ได้มาซึ่งอาหารที่ใช้เลี้ยงสัตว์ให้ได้ผลผลิตที่มีคุณภาพปลอดภัยและได้ปริมาณสูงสุด ป้องกันปัญหาหรือสารเคมีตกค้างในผลผลิตจากสัตว์ อันเป็นสาเหตุปัญหาโรคมะเร็ง

ด้านสัตวแพทย์สาธารณสุข งานด้านสัตวแพทย์สาธารณสุขมีความสำคัญต่อสังคมและระบบสาธารณสุขของประเทศช่วยยกระดับคุณภาพชีวิตของคนในชาติ ในการป้องกันปัญหาโรคสัตว์ที่ติดต่อสู่มนุษย์ ซึ่งต้องให้บริการความรู้สำหรับประชาชนเกี่ยวกับโรคที่สามารถถ่ายทอดหรือติดต่อระหว่างสัตว์และคน หากพบว่ามีโรคระบาด

ต้องหามาตรการในการจัดการกับโรคนั้น ๆ รวมทั้งเฝ้าระวังป้องกันโรคนั้นไม่ให้กลับมาระบาดของเพิ่มขึ้นอีกในอนาคตอันใกล้

ด้านคลินิกสัตว์เลี้ยง การเลี้ยงสัตว์ของคนไทยได้มีความเปลี่ยนแปลง เนื่องจากผู้เลี้ยงมีการเลี้ยงสัตว์เลี้ยงเป็นเพื่อนหรือสมาชิกคนหนึ่งในครอบครัว ทำให้มีการหันมาให้ความสำคัญหรือเอาใจใส่ในสัตว์เลี้ยงของตนเองมากขึ้น ซึ่งการเปลี่ยนแปลงนี้ทำให้บทบาทและหน้าที่ของสัตวแพทย์คลินิกสัตว์เลี้ยง ในการดูแลรักษาสัตว์ป่วยโดยสัตวแพทย์ที่มีความรู้ความชำนาญเฉพาะ โรคมากขึ้น การป้องกันโรคที่จะเกิดขึ้นกับสัตว์เลี้ยง ให้ความรู้แก่ผู้เลี้ยงในการป้องกันโรคสัตว์ที่ติดสัตว์ด้วยกันเอง หรือแม่โรคสัตว์ติดคน

ด้านอาหารสัตว์เลี้ยง การค้นคว้าวิจัยสูตรอาหารสัตว์เลี้ยงพร้อมกับการพัฒนาเปลี่ยนแปลงแนวคิดทางด้านอาหารสัตว์สู่โภชนาการเพื่อสุขภาพ เพื่อให้มีความเหมาะสมต่อความต้องการของร่างกายของสัตว์แต่ละชนิด อายุ จนถึงสายพันธุ์ รวมถึงอาหารที่เหมาะสมกับสภาพโรค และอาหารป้องกันการเกิดโรค บทบาทที่สำคัญของสัตวแพทย์ คือ การเผยแพร่ความรู้ด้านโภชนาการสัตว์กับผู้เลี้ยงสัตว์โดยตรงและผ่านสื่อต่าง ๆ สู่สัตวแพทย์คลินิกสัตว์เลี้ยง ผู้เพาะพันธุ์สัตว์เลี้ยง ผู้ประกอบการขายอาหารสัตว์เลี้ยง และผู้เลี้ยงสัตว์

ด้านการผสมเทียมและขยายพันธุ์สัตว์ การผสมเทียมเพื่อปรับปรุงพันธุ์และขยายพันธุ์ปศุสัตว์พันธุ์ดี ต้องใช้ความรู้ด้านสัตวแพทย์ โดยเฉพาะในสาขาวิชาสัตวศาสตร์ เภสัชวิทยา และวิทยาการสืบพันธุ์ รวมทั้งพันธุศาสตร์ คือ กระบวนการผลิตน้ำเชื้อพ่อพันธุ์ที่ดี ที่ผ่านการทดสอบนั้น จะต้องสะอาด ปลอดภัย โรค และมีคุณภาพสูง การปฏิบัติงานผสมเทียมจะต้องทำควบคู่กับการควบคุมสุขภาพทางเพศ ปัจจุบันการผสมเทียมได้พัฒนาโดยใช้เทคโนโลยีชีวภาพขั้นสูง ซึ่งสามารถโคลนนิ่ง และนำเทคโนโลยีที่ทันสมัยมาใช้ในการสร้างพ่อพันธุ์ โคนม โคนเนื้อ และกระบือพันธุ์ดี พร้อมทั้งได้นำเทคโนโลยีสมัยใหม่ด้านดีเอ็นเอ (DNA) และอนุชีวภาพ มาใช้ร่วมกับการพัฒนาผลิตและขยายพันธุ์สัตว์

ด้านงานสัตว์ทดลอง สัตวแพทย์เป็นผู้มีความชำนาญด้านการใช้สัตว์ทดลองในงานวิจัย การเรียนการสอน การพัฒนาและทดสอบ ยา เวชภัณฑ์ และชีวภัณฑ์ต่าง ๆ ที่มีเหตุผลจำเป็นต้องใช้สัตว์ทดลอง ในการป้องกัน การบำบัดโรคในมนุษย์และสัตว์

สัตวแพทยงานสัตว์ทดลองเป็นผู้รับผิดชอบโดยตรงในงานวิจัยพัฒนาคุณภาพให้สัตว์มีสุขภาพและสวัสดิภาพที่ดี ชนิดและสายพันธุ์สัตว์เหมาะสม สัตว์ได้รับการดูแลอย่างมีมาตรฐาน มีการอภิบาลที่ดี สัตว์ได้รับการดูแลทางการแพทย์โดยสัตวแพทย์อย่างเพียงพอ และมีเวชกรรมป้องกันอย่างเหมาะสม ซึ่งสัตวแพทย์เป็นผู้ให้ความรู้ คำแนะนำต่าง ๆ ในด้านเวชศาสตร์สัตว์ทดลองและติดตามความก้าวหน้า และการประยุกต์ทางเทคโนโลยี รวมทั้งการปฏิบัติด้านสัตว์ทดลองที่เหมาะสม

ด้านงานสวัสดิภาพสัตว์ สวัสดิภาพสัตว์เกี่ยวข้องกับการที่สัตว์มีสุขภาพดี ไม่มีโรคภัยไข้เจ็บ ปราศจากทุกขเวทนา ได้รับอาหาร น้ำ ที่ถูกต้องตามโภชนาการ ถูกสุขอนามัย ภายใต้อิทธิพลความเป็นอยู่ที่มีสภาพแวดล้อมเหมาะสมที่ไม่แออัด และสามารถแสดงออกตามพฤติกรรมตามธรรมชาติ ซึ่งสัตวแพทย์จะต้องมีบทบาทภายใต้หลักสวัสดิภาพสัตว์ ไม่ว่าจะเป็นการวินิจฉัยภาวะความเจ็บป่วย และการกำหนดมาตรฐานปฏิบัติที่ดี เพื่อให้ที่อยู่อาศัยสุขสบาย และมาตรฐานการป้องกันปัญหาต่อสัตว์

การแบ่งเนื้อหาของสาขาวิชาสัตวแพทยศาสตร์

การศึกษาวิชาสัตวแพทยศาสตร์ในประเทศไทยมีสถาบันการศึกษาที่ผลิตบุคลากรในสาขาวิชานี้ 10 สถาบัน ได้แก่ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ มหาวิทยาลัยมหิดล มหาวิทยาลัยมหาสารคาม มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีมหานคร มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลศรีวิชัย มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลตะวันออก และมหาวิทยาลัยเวสเทิร์น โดยมีการพัฒนาหลักสูตรสัตวแพทยศาสตร์ ให้เหมาะสมกับสภาพความต้องการของประเทศ ทั้งในด้านสังคมและเศรษฐกิจ ในงานด้านการรักษาสัตว์ การป้องกันโรค การเฝ้าระวังโรคที่อาจติดต่อมาสู่คน หรือจากสัตว์สู่คน งานส่งเสริมการเลี้ยงสัตว์ งานอภิบาลอาหาร เพื่อการคุ้มครองและส่งเสริมคุณภาพชีวิตของประชาชน

หนังสือสรุปผลการประชุมสัมมนาสัตวแพทยศาสตร์ศึกษาแห่งชาติ ครั้งที่ 3 (2551, หน้า 14) ได้ให้ข้อมูลเกี่ยวกับจำนวนหน่วยกิตรวมหลักสูตรสัตวแพทยศาสตรบัณฑิต ใช้ระยะเวลาในการศึกษารวม 6 ปี จำนวนหน่วยกิตรวมตลอดหลักสูตรไม่ต่ำกว่า 240 หน่วยกิต โดยมีสัดส่วนเป็น 1 : 2 : 3 ดังนี้

หน่วยกิตรวมรายวิชาเตรียมสัตวแพทย์	40	หน่วยกิต
หน่วยกิตรวมรายวิชาพรีคลินิก	80	หน่วยกิต
หน่วยกิตรวมรายวิชาคลินิก	120	หน่วยกิต

สาขาวิชาสัตวแพทยศาสตร์ได้แบ่งรายวิชาออกเป็นสาขาวิชาพรีคลินิก และสาขาวิชาคลินิก ตามรายละเอียดดังต่อไปนี้

การแบ่งสาขาวิชาพรีคลินิก เป็นการศึกษาวิชาพื้นฐานทางด้านโครงสร้างและการทำงานของร่างกาย วิชาพื้นฐานอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการเกิดโรค การแก้ไขความผิดปกติ ตลอดจนพื้นฐานของการรักษาโรคต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในสัตว์รวมทั้งโรคติดต่อระหว่างคนและสัตว์ ซึ่งสาขาวิชาพรีคลินิกแบ่งได้เป็น 7 สาขาวิชา ได้แก่ โครงสร้างและการทำงานของร่างกาย ชีวเคมีทางสัตวแพทย์ สัตวศาสตร์ประยุกต์ จุลชีววิทยาและวิทยาภูมิคุ้มกันทางสัตวแพทย์ เกษตวิทยาและพิษวิทยาทางสัตวแพทย์ พยาธิวิทยา ปรสิตวิทยา และกีฏวิทยาทางสัตวแพทย์ ซึ่งมีรายวิชา ดังนี้ (มหาวิทยาลัยมหิดล, คณะสัตวแพทยศาสตร์, สำนักงานคณบดี, 2552, หน้า 25)

1. ชีววิทยาสำหรับสัตวแพทย์ (veterinary biology) ศึกษาเกี่ยวกับบทบาทของชีววิทยาในทางสัตวแพทย์ การกำเนิดของโลกและสิ่งมีชีวิต เซลล์แรกเริ่ม วิวัฒนาการอะตอม โมเลกุล พันธะระหว่างโมเลกุล บทบาทและหน้าที่ของน้ำ สารชีวโมเลกุล ลักษณะสำคัญของไวรัส แบคทีเรีย เชื้อรา ที่ก่อโรคหรือจำเป็นในทางสัตวแพทย์ หน้าที่ขององค์ประกอบต่าง ๆ ของเซลล์ หน้าที่และองค์ประกอบของเยื่อหุ้มเซลล์ วัฏจักรการแบ่งตัวของเซลล์ การเจริญและพัฒนาของตัวอ่อน การควบคุมการทำงานของเซลล์และอวัยวะ ระบบหายใจ และการไหลเวียนโลหิต ไต และการสืบพันธุ์ของสิ่งมีชีวิต กระบวนการปฏิสนธิของตัวอ่อนกับการศึกษาพันธุศาสตร์ หลักพันธุศาสตร์เบื้องต้นของการคัดเลือก เทคโนโลยีทางด้านอนุพันธุศาสตร์ในสัตว์ เทคโนโลยีพันธุวิศวกรรมกับการประยุกต์ใช้งาน วิวัฒนาการกับความรู้ทางด้านพันธุศาสตร์ พันธุศาสตร์ ประชากรเบื้องต้น กลไกของวิวัฒนาการในระดับจุลภาค และระดับมหภาค แบบแผนของวิวัฒนาการและการสูญพันธุ์ การอนุรักษ์และการปรับปรุงพันธุ์สัตว์

2. ชีวเคมีทางสัตวแพทย์ (veterinary biochemistry) ศึกษาเกี่ยวกับเคมีและชีวเคมีของสิ่งมีชีวิต โครงสร้างโมเลกุล คุณสมบัติ หน้าที่ของน้ำ และสารชีวโมเลกุลต่าง ๆ

ได้แก่ โปรตีน คาร์โบไฮเดรต ลิพิด กรดนิวคลีอิก แร่ธาตุและวิตามิน สมบัติและการทำงานของเอนไซม์และโคเอนไซม์ โครงสร้างและสมบัติทางดีเอ็นเอ อาร์เอ็นเอ โครมาติน รวมถึงพื้นฐานเมตาบอลิซึมของสารชีวโมเลกุลต่าง ๆ กระบวนการสังเคราะห์และการสลายตัวการเก็บสะสมพลังงาน วิถีเมตาบอลิซึมแบบต่าง ๆ ของคาร์โบไฮเดรต ลิพิด และโปรตีน ความสัมพันธ์ระหว่างวิถีเมตาบอลิซึมต่าง ๆ การควบคุมวิถีเมตาบอลิซึมต่าง ๆ ของร่างกาย ชนิด คุณสมบัติ กลไกการออกฤทธิ์ และหน้าที่ของฮอร์โมน เมตาบอลิซึมและการควบคุมระดับฮอร์โมนต่าง ๆ สาเหตุของความแตกต่างของค่าชีวเคมีในสัตว์

3. การจัดการสัตว์ทดลอง (laboratory animal management) ศึกษาเกี่ยวกับการดูแล โรงเรือน อาหาร ระบบการผสมพันธุ์และข้อมูลทางสรีรวิทยา เทคนิคที่จำเป็น การใช้ประโยชน์ โรคที่พบบ่อย และการควบคุมคุณภาพของสัตว์ทดลอง

4. หลักการสัตวบาล ศึกษาเกี่ยวกับระบบการผลิตและการเลี้ยงดูปศุสัตว์ที่เป็นสัตว์เคี้ยวเอื้อง 4 ชนิด คือ โคเนื้อ โคนม โคเนื้อ แพะ แกะ และสัตว์เลี้ยง 3 ชนิด คือ สุนัข แมว และม้า ปัญหาที่พบในการผลิตและการตลาดของสัตว์เศรษฐกิจและสัตว์เลี้ยง ตลอดจนการวางแผนฟาร์ม โรงเรือน ประเภทและพันธุ์ การจัดการฟาร์ม การให้อาหาร ปัจจัยการผลิตและการตลาดสุกร และสัตว์ปีก

5. กายวิภาคศาสตร์ทางสัตวแพทย์ (veterinary anatomy) ศึกษาเกี่ยวกับการพัฒนาศัพท์ที่ใช้ทางกายวิภาค รูปลักษณะ โครงสร้างพื้นฐาน และตำแหน่งของอวัยวะต่าง ๆ ของม้า โค กระบือ แกะ แพะ สุกร และสัตว์ปีก โดยเน้นความสัมพันธ์ของกระดูก กล้ามเนื้อ หลอดเลือด หลอดน้ำเหลือง ต่อม้ำเหลืองและเส้นประสาทตลอดจนอวัยวะและโครงสร้างในแต่ละส่วน เปรียบเทียบลักษณะทางกายวิภาคระหว่างสัตว์ที่ใช้เป็นอาหารกับสัตว์เลี้ยง ความสัมพันธ์ของโครงสร้างต่าง ๆ ต่อการศึกษาในวิชาชีพต่อไป

6. สรีรวิทยาทางสัตวแพทย์ (veterinary physiology) ศึกษาและปฏิบัติการทดลองเกี่ยวกับคุณสมบัติพื้นฐานในการทำหน้าที่ ปัจจัยที่มีผลและกลไกการควบคุมการทำหน้าที่ของเยื่อหุ้มเซลล์ ของเหลวในร่างกาย ระบบเลือด กล้ามเนื้อ และต่อมไร้ท่อ รวมทั้งศึกษาและปฏิบัติการทดลองการทำหน้าที่ของอวัยวะในระบบหายใจ ระบบหัวใจและหลอดเลือด ระบบปัสสาวะ และการทดลองการทำหน้าที่ของอวัยวะต่าง ๆ ของระบบ

ทางเดินอาหารและเมแทบอลิซึม ระบบสืบพันธุ์ การหลั่งน้ำนม สรีรวิทยาการกิน และ สรีรวิทยาการออกกำลังในสัตว์ต่าง ๆ

7. วิทยาฮิสโตทางสัตวแพทย์ (veterinary histology) ศึกษาเกี่ยวกับ โครงสร้าง ความสัมพันธ์ระหว่าง โครงสร้างและหน้าที่ของเซลล์ เนื้อเยื่อและอวัยวะปกติในร่างกาย สัตว์เลี้ยงและปศุสัตว์ โดยอาศัยกล้องจุลทรรศน์แสงสว่าง และกล้องจุลทรรศน์อิเล็กตรอน

8. หลักเภสัชวิทยาทางสัตวแพทย์ (principles of veterinary pharmacology) แนะนำวิชาเภสัชวิทยา ขอบเขตของวิชาและสาขาวิชาที่เกี่ยวข้อง แหล่งที่มาของยา มาตรฐานชั่ง ตวง วัด การคำนวณขนาดยา วิธีการบริหารยา รูปแบบเภสัชภัณฑ์ การเก็บรักษา และการจ่ายยา เภสัชจลศาสตร์ และการคำนวณทางเภสัชจลศาสตร์ เภสัชพลศาสตร์ ปัจจัยที่มีผลต่อการตอบสนองฤทธิ์ของยา ปฏิกิริยาที่เกิดขึ้นจากการใช้ยาเดี่ยวและการใช้ยาร่วมกัน

9. เภสัชวิทยาทางสัตวแพทย์ (veterinary pharmacology) ศึกษาเกี่ยวกับเภสัชวิทยา ของยารักษาโรคที่เกิดจากเชื้อแบคทีเรีย ไวรัส โปรโตซัว เชื้อราและหนอนพยาธิ ยารักษา โรคมะเร็ง ยาลดไข้ ยาแก้ปวด ยาต้านการอักเสบ ยาฆ่าเชื้อภายนอก รวมถึงวัคซีน ซีรัม และสารที่ใช้เสริมในอาหาร รวมทั้งยาที่มีผลต่อระบบประสาทอัตโนมัติ ยาที่ออกฤทธิ์ ต่อระบบประสาทและระบบไหลเวียน ยาขับปัสสาวะ ยาที่ใช้ในระบบทางเดินอาหาร ยาที่ออกฤทธิ์ต่อระบบประสาทส่วนกลาง ยาต้านจุลชีพ ยาต้านไวรัสและยาต้านเชื้อรา ยาระงับเชื้อราและยาฆ่าเชื้อ ยาต้านปรสิต ยาที่ออกฤทธิ์ต่อระบบทางเดินหายใจ ยาที่ออก ฤทธิ์ต่อระบบต่อมไร้ท่อ ยาระงับปวดและยาต้านการอักเสบ เภสัชวิทยาทางระบบ ภูมิคุ้มกันการรักษาโรคมะเร็งโดยวิธีเคมีบำบัด

10. วิทยาภูมิคุ้มกันทางสัตวแพทย์ (veterinary immunology) ศึกษาเกี่ยวกับ ลักษณะ โครงสร้าง หน้าที่ และชนิดต่าง ๆ ของแอนติเจน แอนติบอดี และคอมพลีเมนต์ เซลล์วิทยา กายวิภาคศาสตร์และพัฒนาการของระบบภูมิคุ้มกัน หน้าที่และการตอบ- สอนของระบบภูมิคุ้มกันต่อสิ่งแปลกปลอม (ภูมิคุ้มกันด้านสารน้ำและด้านเซลล์) ซัยโตไคน์ กลไกของภาวะภูมิคุ้มกันไวเกิน ภูมิคุ้มกันบริเวณผิวหนังของร่างกายและใน ลูกอ่อน ภูมิคุ้มกันของร่างกายต่อการติดเชื้อจุลชีพ วิทยาภูมิคุ้มกันของเม็ดเลือด เนื้อเยื่อ

และการปลูกถ่าย อวัยวะ กลไกการป้องกันการติดเชื้อของร่างกายโดยทั่วไป และ
หลักการทดสอบในห้องปฏิบัติการสำหรับการตรวจหาแอนติเจนและแอนติบอดี

11. ไวรัสวิทยาทางสัตวแพทย์ (veterinary virology) ศึกษาเกี่ยวกับโครงสร้าง
คุณสมบัติทางชีววิทยาและลักษณะความเฉพาะของไวรัส ความแตกต่างระหว่างไวรัส
กับเชื้อที่ก่อโรคชนิดอื่น ๆ การเพิ่มจำนวนของไวรัสและกลไกการก่อโรคของไวรัสใน
ระดับเซลล์และตัวสัตว์ พยาธิสภาพที่เกิดขึ้นจากการติดเชื้อไวรัสในสัตว์ กลไกการ-
จำเพาะที่ไวรัสใช้เพื่อหลบหลีกระบบภูมิคุ้มกันของสัตว์ ศึกษาโรคไวรัสในสัตว์ชนิด
ต่าง ๆ โดยเน้นไวรัสก่อโรคที่สำคัญ ศึกษาครอบคลุม พยาธิกำเนิด ระบาดวิทยา
การป้องกันและควบคุมโรคไวรัสในสัตว์

12. พิษวิทยาทางสัตวแพทย์ (veterinary toxicology) ศึกษาเกี่ยวกับหลักทั่วไป
และแนวคิดทางพิษวิทยา การก่อเกิดพิษ ปัจจัยการเป็นพิษ การตรวจวิเคราะห์และวินิจฉัย
สารพิษ การแก้ไขความเป็นพิษในสัตว์ สารแก้พิษ การจำแนกสารพิษ แหล่งที่มาและผล
ตกค้างของสารพิษหรือยา รวมถึงพิษจากพืช พิษจากสัตว์ โลหะและแร่ธาตุที่เป็นพิษที่
เกิดจากน้ำและอาหารสัตว์ ผลกระทบในครรภ์เรื้อรัง อุตสาหกรรม และพาณิชย์กรรม
สารกำจัดศัตรูพืชและสัตว์ สารกำจัดแมลง สารกำจัดวัชพืช สารกำจัดรา สารกำจัดหนู
และภาวะเป็นพิษจากยา

13. พยาธิวิทยาทั่วไปทางสัตวแพทย์ (veterinary general pathology) ศึกษาเกี่ยว
กับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในสัตว์เมื่อเป็นโรค สาเหตุที่ทำให้เกิดโรค พยาธิกำเนิด-
ของโรค ปฏิกิริยาของเซลล์และเนื้อเยื่อในร่างกายเมื่อเกิดโรค การเสื่อมสภาพและ
การตายของเซลล์และเนื้อเยื่อ การอักเสบ ขบวนการซ่อมแซมของเนื้อเยื่อ การเปลี่ยน-
แปลงทางสรีรสภาพ และเมแทบอลิซึมของร่างกายที่ปกติไปสู่พยาธิสภาพเนื้องอกและ
เนื้อร้าย การตรวจซากพิสูจน์โรค วิธีเก็บและรักษาเนื้อเยื่อ เพื่อตรวจทาง จุลพยาธิวิทยา
รวมทั้ง การบันทึก การเปลี่ยนแปลงตามระบบต่าง ๆ อย่างมีระบบ

14. พยาธิวิทยาเฉพาะระบบทางสัตวแพทย์ (veterinary systemic pathology)
ศึกษาการเปลี่ยนแปลงทางพยาธิวิทยาของอวัยวะในระบบต่าง ๆ ของสัตว์ที่เป็นโรค
สาเหตุของโรค รอยโรคทางมหกายวิภาคและจุลพยาธิวิทยา พยาธิกำเนิดและผล
การกำเนิดของการเกิดโรคต่อร่างกายสัตว์และผลกระทบต่อเศรษฐกิจ

15. แบททีเรียวิทยาและกณิวิทยาทางสัตวแพทย์ (veterinary bacteriology and mycology) ศึกษาชนิดของแบคทีเรีย เชื้อรา และสารพิษจากเชื้อรา ที่เป็นสาเหตุสำคัญของโรคทั้งในสัตว์เลี้ยงและในสัตว์เศรษฐกิจ และโรคสัตว์ติดคน รูปร่างลักษณะทางโคโลนีและจุลสัณฐานวิทยาของจุลชีพ ตลอดจนโครงสร้างพันธุกรรมขั้นพื้นฐาน รวมทั้งวิธีการตรวจและแยกเชื้อแบคทีเรียเชื้อราและสารพิษจากเชื้อรา ตลอดจนปัจจัยที่มีผลต่อความรุนแรงของจุลชีพต่อการเกิดโรค

16. โลหิตวิทยาและเซลล์วิทยาทางสัตวแพทย์ (veterinary hematology) ศึกษาเกี่ยวกับโลหิตวิทยา ระบบการสร้างเม็ดโลหิต โครงสร้างและองค์ประกอบของเลือดหน้าที่ของระบบเลือด คุณสมบัติของเลือด การแข็งตัวของเลือด เทคนิคและวิธีการศึกษาทางโลหิตวิทยา การตรวจการแข็งตัวของเลือด การตรวจกลุ่มเลือด การถ่ายเลือด เซลล์วิทยาทางสัตวแพทย์ ก้อนเนื้องอก ช่องว่าง ระบบต่าง ๆ ของร่างกายและเชื้อต่าง ๆ ที่เป็นสาเหตุของพยาธิสภาพ การเก็บตัวอย่าง การแปลผลทางคลินิก

17. กีฏวิทยาและอะคาโรวิทยาทางสัตวแพทย์ (veterinary entomology) ศึกษาเกี่ยวกับ รูปร่าง ลักษณะ วงชีวิต การนำและแพร่โรค ความก่อโรค การตรวจวินิจฉัยอาการ หรือความผิดปกติที่พบในสัตว์อันเนื่องมาจากปรสิตภายนอก การรักษาและการป้องกันปรสิตภายนอกที่มีความสำคัญต่อสัตว์เลี้ยงและสัตว์เศรษฐกิจ รวมทั้งปรสิตภายนอกที่อาจนำโรคจากสัตว์มาสู่คน

18. หนองพยาธิวิทยาทางสัตวแพทย์ (veterinary helminthology) ศึกษาเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างโฮสต์และปรสิต รูปร่างลักษณะ ชีววิทยา วงจรชีวิต การจัดอันดับและจำแนกชนิดของหนอนพยาธิใบไม้ พยาธิตืด และพยาธิตัวกลม และการติดต่อกของหนอนพยาธิ ความก่อโรค อาการทางคลินิก การตรวจวินิจฉัย การควบคุมและป้องกัน

19. วิทยาสัตว์เซลล์เดียวทางสัตวแพทย์ (veterinary protozoology) ศึกษารูปร่างลักษณะที่เห็นด้วยกล้องจุลทรรศน์แสงสว่าง และกล้องจุลทรรศน์อิเล็กตรอน วงชีวิต การติดโรค การทำให้ก่อเกิดโรค อาการ การตรวจวินิจฉัย และการป้องกันของโรคที่เกิดจากสัตว์เซลล์เดียว และริกเก็ตเซียในโลหิต ที่มีและไม่มีพาหะ และมีความสำคัญต่อสัตว์เลี้ยง สัตว์ปีก สัตว์บกที่มีความสำคัญทางเศรษฐกิจและที่เป็นโรคสัตว์สู่คน โดยเน้นชนิดที่พบบ่อยที่สุดในประเทศไทย

20. อาหารสัตว์ (feed and feeding) ศึกษาเกี่ยวกับอาหารและการใช้ประโยชน์ในร่างกายสัตว์ วัตถุประสงค์อาหารและคุณค่า ความต้องการ โภชนะในสัตว์ การคำนวณสูตรอาหาร โรคที่เกี่ยวกับการขาดโภชนะ การประเมินและการควบคุมคุณภาพอาหาร กล่าวถึงการวิเคราะห์โดยปริมาณและการตรวจสอบทางกายภาพ

21. หลักการผลิตสัตว์ (principles of animal production) ศึกษาเกี่ยวกับหลักการ-ผลิตสัตว์ชนิดต่าง ๆ ที่มีความสำคัญต่อชีวิตประจำวันของมนุษย์และเศรษฐกิจทั้งในและต่างประเทศ พันธุ์สัตว์ การสืบพันธุ์ อาหารและการให้อาหาร การจัดการ การป้องกันโรค และปัจจัยของการผลิตสัตว์แต่ละชนิดในเขตร้อน

22. การผลิตสัตว์ปีกและสุกร (poultry and swine production) ศึกษาเกี่ยวกับพันธุ์ การปรับปรุงพันธุ์และการคัดเลือกพันธุ์ การสืบพันธุ์ โภชนาการและการให้อาหาร โรงเรือน การจัดการและการตลาดของสัตว์ปีกและสุกร การสุขาภิบาลและการควบคุมโรคสำหรับประเทศไทย สถานภาพและลักษณะของอุตสาหกรรมการผลิตสัตว์ปีกและสุกรของไทย ปัจจัยและปัญหาที่มีผลต่อระบบการผลิตในเขตร้อน

23. การผลิตโคและกระบือ (cattle and buffalo production) ศึกษาเกี่ยวกับระบบการผลิต พันธุ์ ระบบการผสมพันธุ์และโภชนาการของโคนม โคนเนื้อ และกระบือ สถานภาพการผลิตและลักษณะของการผลิต โคนม โคนเนื้อ และกระบือของประเทศไทย ปัจจัยและปัญหาที่มีผลต่อระบบการผลิตในเขตร้อน

24. หลักการปรับปรุงพันธุ์สัตว์ (livestock breeding & improvement) ศึกษาเกี่ยวกับหลักการทางพันธุศาสตร์และการปรับปรุงพันธุ์สัตว์ เซลล์พันธุศาสตร์ การคัดเลือกพันธุ์ ระบบการผสมพันธุ์ การปรับใช้วิธีการปรับปรุงพันธุ์สัตว์ การตัดสิน และการให้คะแนนสัตว์

25. พันธุศาสตร์เบื้องต้น (introduction genetics) ศึกษาเกี่ยวกับความเป็นมาของวิชาพันธุศาสตร์ ยีนกับการแบ่งเซลล์และการสร้าง เซลล์สืบพันธุ์ การถ่ายทอดพันธุกรรมตามกฎของเมนเดลและนอกเหนือกฎของเมนเดล สารพันธุกรรมและคุณสมบัติทางเคมี การทำงานของยีน และการควบคุมยีนกับโครโมโซม การกลายไปของยีน การเปลี่ยนแปลงจำนวนและโครงสร้างของโครโมโซม การถ่ายทอดพันธุกรรมในสิ่งมีชีวิตชั้นสูง (พืช สัตว์ และคน) และจุลินทรีย์ (แบคทีเรียและไวรัส) การกำหนดเพศ

การถ่ายทอดพันธุกรรมที่อยู่ในไซโทพลาสซึม ประชากรพันธุศาสตร์ การถ่ายทอดพันธุศาสตร์ทางปริมาณ

26. การบังคับสัตว์ (animal restraint) ศึกษาเกี่ยวกับวิธีการบังคับและการควบคุมสัตว์ โดยการขยับยั้ง ขัดขวาง บังคับการเคลื่อนไหว เพื่อให้สัตว์นั้นไม่ดิ้นรน โดยให้สัตว์อยู่ในลักษณะที่ต้องการเพื่อที่จะทำการตรวจ การรักษา การเก็บตัวอย่าง

27. หลักการสวัสดิภาพสัตว์ (animal welfare) ศึกษาเกี่ยวกับหลักการสวัสดิภาพสัตว์ในการเลี้ยงและปศุสัตว์ ที่เป็นสากลทำให้เกิดความรู้ความเข้าใจในด้านสรีรวิทยา และจิตวิทยาของสัตว์ ครอบคลุมถึงความเข้าใจด้านจรรยาบรรณและจริยธรรมและการใช้กฎหมายที่เหมาะสมในสถานการณ์ต่าง ๆ ที่มีผลกระทบกับสัตว์ชนิดต่าง ๆ เน้นให้เกิดความตระหนักในเรื่องสวัสดิภาพของสัตว์ในวิชาชีพสัตวแพทย์

28. อนามัยสิ่งแวดล้อม (environment health) ศึกษาเกี่ยวกับหน่วยงานด้านสิ่งแวดล้อมและหน้าที่ กฎหมายสิ่งแวดล้อมที่เกี่ยวข้องกับสัตวแพทย์ หลักการตรวจวิเคราะห์น้ำเสียจากปศุสัตว์ การประเมินผลการวิเคราะห์น้ำเสีย หลักการจัดการของเสีย และการวิเคราะห์ ผลกระทบสิ่งแวดล้อม มลภาวะจากปศุสัตว์ ชนิดและลักษณะของเสียจากการปศุสัตว์ มาตรฐานฟาร์ม เศรษฐศาสตร์สิ่งแวดล้อมด้านปศุสัตว์ สารพิษในสิ่งแวดล้อม สารพิษในการปศุสัตว์ การประเมินความเสี่ยงด้านสิ่งแวดล้อม การจัดการความเสี่ยงด้านสิ่งแวดล้อม การสื่อสารความเสี่ยงด้านสิ่งแวดล้อม

การแบ่งสาขาวิชาคลินิก เป็นการศึกษาและฝึกทักษะการตรวจวินิจฉัย และแนวทางการรักษาทั้งทางอายุรกรรม ศัลยกรรม สูติกรรม ความรู้ทางด้านสัตวแพทย์สาธารณสุข การจัดการด้านปศุสัตว์ต่าง ๆ ตลอดจนการฝึกงานในภาคสนาม โดยเน้นการนำความรู้ทั้งหมดมาประยุกต์ใช้ โดยแบ่งเป็น 9 สาขาวิชา ได้แก่ สัตว์เลี้ยงเป็นเพื่อน สัตว์เคี้ยวเอื้อง ม้า สุกร สัตว์ป่า สัตว์ปีก สัตว์น้ำ สัตวแพทย์สาธารณสุข และสัตว์ทดลอง ซึ่งมีรายวิชาต่าง ๆ ดังนี้ (มหาวิทยาลัยมหิดล, คณะสัตวแพทยศาสตร์, สำนักงานคณบดี, 2552, หน้า 25)

1. ชีวเคมีคลินิกทางสัตวแพทย์ (veterinary clinical biochemistry) ศึกษาเกี่ยวกับชีวเคมีของสารอินทรีย์และอนินทรีย์ต่าง ๆ ได้แก่ กลูโคส ลิพิด โปรตีน สารประกอบไนโตรเจนที่ไม่ใช่โปรตีน รังควาณของน้ำดี เอนไซม์ อิเล็กโทรไลต์ กรด-เบส และ

แร่ธาตุต่าง ๆ กล่าวถึงสารเคมีที่ปรากฏในอวัยวะสำคัญของร่างกาย คือ ตับ ไต และ สิ่งขับถ่ายจากไต คือ ปัสสาวะ รวมถึงการทดสอบสารเคมีที่กล่าวไว้ในโลหิตและใน ปัสสาวะ เพื่อนำผลที่ได้ไปเป็นข้อมูลในการวินิจฉัยโรค

2. เคมีคลินิกทางสัตวแพทย์ (veterinary clinical chemistry) ศึกษาเกี่ยวกับ ความเกี่ยวพันของสารชีวโมเลกุลชนิดต่าง ๆ ในกระบวนการเมตาบอลิสมระดับอวัยวะ และกลไกการเปลี่ยนแปลงของสารชีวโมเลกุลและธาตุอันสัมพันธ์กับการเกิดโรคของ สัตว์ ข้อมูลค่าปกติและการเปลี่ยนแปลงจากค่าปกติ การนำข้อมูลทางชีวเคมีที่ตรวจวัด ได้แปลผลทางคลินิก การประยุกต์ใช้เทคนิคทางชีวเคมีในทางสัตวแพทย์ การเก็บตัวอย่าง จากร่างกายสัตว์เพื่อการวิเคราะห์ทางห้องปฏิบัติการเพื่อช่วยในการวินิจฉัยโรค ปฏิบัติ การตรวจหาค่าทางชีวเคมีและเทคนิควินิจฉัยโรคทางพยาธิคลินิกแปลผลและการสรุป- ผลจากค่าเคมีคลินิกที่เปลี่ยนแปลงไป เพื่อใช้ในการวินิจฉัยและพยากรณ์โรค

3. พยาธิวิทยาคลินิกทางสัตวแพทย์ (veterinary clinical pathology) ศึกษาเกี่ยวกับ การตรวจเลือด อูจจาระ ปัสสาวะ เซรุ่ม น้ำไขสันหลังและอื่น ๆ ในห้องปฏิบัติการเพื่อ สนับสนุนการวินิจฉัยโรค รวมทั้งการแปลผลจากการตรวจทางห้องปฏิบัติการ

4. การปฏิบัติคลินิกทางพยาธิวิทยา (clinical practice in pathology) ศึกษาเกี่ยวกับ การฝึกหัดวิธีชันสูตรผ่าซาก การเก็บตัวอย่างในสัตว์ชนิดต่าง ๆ เช่น สุนัข สุนัข สุนัข ปีก และหลักการวินิจฉัยสาเหตุของโรค โดยหลักการทางพยาธิวิทยา ประสติวิทยา จุลชีววิทยา และวิทยาการภูมิคุ้มกัน

5. การฝึกปฏิบัติการชันสูตร ศึกษาเกี่ยวกับการฝึกปฏิบัติการชันสูตรทางจุลชีว- วิทยา ไวรัสวิทยา ประสติวิทยา และพยาธิวิทยารวมทั้งการผ่าชันสูตรซากสัตว์เลี้ยง

6. ศัลยศาสตร์ทั่วไปทางสัตวแพทย์ (veterinary general surgery) ศึกษาเกี่ยวกับ ศัลยศาสตร์เบื้องต้นทางสัตวแพทย์ รวมถึงการกีดกันเชื้อ บาดแผล การเย็บบาดแผล วัสดุผูกเย็บ การใช้เครื่องมือ การผูกเงื่อนปม และการห้ามเลือด สารนำบำบัดทาง- ศัลยกรรม การถ่ายเลือด และการให้สารอาหารภายหลังการผ่าตัด การทำศัลยกรรม เยื่อแก้ว

7. ศัลยศาสตร์สัตว์เล็ก (small animal surgery) ศึกษาเกี่ยวกับการตรวจวินิจฉัย และการรักษาโรคทางศัลยกรรมของร่างกายในสัตว์เล็ก การดูแลก่อนและหลังการทำศัลยกรรม การแก้ไขโรคแทรกซ้อนจากการทำศัลยกรรม

8. การปฏิบัติคลินิกทางศัลยศาสตร์สัตว์เล็ก (clinical practice in small animal surgery) ศึกษาเกี่ยวกับการตรวจวินิจฉัย และการรักษาโรคทางศัลยกรรมของร่างกายในสัตว์เล็ก (ยกเว้นระบบกล้ามเนื้อ กระดูก และระบบสืบพันธุ์) การดูแลก่อนและหลังทำศัลยกรรม การแก้ไขโรคแทรกซ้อนจากการทำศัลยกรรม

9. ศัลยศาสตร์สัตว์ใหญ่ (large animal surgery) ศึกษาเกี่ยวกับโรคทางศัลยศาสตร์ในสัตว์ใหญ่ที่พบบ่อย การตรวจวินิจฉัยและการรักษา

10. ศัลยศาสตร์ออร์โธพีดิกส์ทางสัตวแพทย์ (veterinary orthopedic surgery) ศึกษาเกี่ยวกับการทำศัลยกรรมกระดูก เนื้อเยื่อเกี่ยวพันและข้อ การตรวจและวินิจฉัยโรคของกระดูกและข้อ หลักและวิธีการรักษากระดูกแตกหรือหักรวมทั้งโรคแทรกซ้อนของการหายของแผลกระดูก

11. การปฏิบัติคลินิกทางศัลยศาสตร์ออร์โธพีดิกส์ (clinic practice in orthopedic surgery) ศึกษาเกี่ยวกับการตรวจ วินิจฉัย และการทำศัลยกรรมของกระดูก เส้นเอ็นและข้อต่อของสัตว์เล็ก รวมทั้งการดูแลก่อนและหลังการทำศัลยกรรม การแก้ไขโรคแทรกซ้อนจากการทำศัลยกรรม

12. วิทยาวิทยาทางสัตวแพทย์ (veterinary anesthesiology) ศึกษาเกี่ยวกับวิทยาวิทยาเบื้องต้นทางสัตวแพทย์สำหรับสัตว์เลี้ยง โดยรวมถึงความปวด การประหมื่นและการเตรียมสลบ การระงับความรู้สึกเฉพาะแห่ง การวางยาสลบแบบฉีด การวางยาสลบแบบสูดดม อุปกรณ์และเครื่องดมสลบ

13. รังสีวิทยาทางสัตวแพทย์ (veterinary radiology) ศึกษาเกี่ยวกับการใช้รังสีทางการสัตวแพทย์ รังสีเอกซ์และการผลิต อันตรายของรังสีและวิธีป้องกัน เครื่องเอกซเรย์ อุปกรณ์สำหรับถ่ายภาพรังสี แผนภูมิรังสีเทคนิค การจัดทำเพื่อถ่ายภาพรังสี เทคนิคการถ่ายภาพรังสีในสัตว์ เทคนิคการล้างฟิล์ม ข้อผิดพลาดจากการถ่ายภาพรังสี และการล้างฟิล์ม การแปลภาพรังสีเพื่อการวินิจฉัยโรคในสัตว์ การบันทึกด้วยคลื่นเสียงความถี่สูงเพื่อการวินิจฉัยโรคทางการสัตวแพทย์ หลักการใช้รังสีรักษาและเคมีบำบัด

14. การปฏิบัติคลินิกทางศัลยศาสตร์ (clinical practice in surgery) ฝึกปฏิบัติการศัลยศาสตร์เบื้องต้นทางสัตวแพทย์โดยรวมถึงการกีดกันเชื้อ บาดแผล การเย็บบาดแผล วัสดุผูกเย็บ การใช้เครื่องมือ การผูกเงื่อนปม และการห้ามเลือด สารน้ำ บำบัดทางศัลยกรรม การถ่ายเลือด และการให้สารอาหารหลังการผ่าตัด การทำศัลยกรรมเยือกแข็ง การระงับความรู้สึกลเฉพาะแห่ง และการวางยาสลบ

15. เชนุเวชวิทยาและวิทยาแอนโดรทางสัตวแพทย์ เป็นการศึกษาเกี่ยวกับกายวิภาคศาสตร์และสรีรวิทยาของระบบสืบพันธุ์ในสัตว์เลี้ยง โรคและพยาธิวิทยาของระบบสืบพันธุ์ การป้องกันและรักษาโรคในระบบสืบพันธุ์ แนวทางการจัดการเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการสืบพันธุ์

16. การผสมเทียมและเทคโนโลยีการสืบพันธุ์ (artificial insemination and reproduction technology) ศึกษาเกี่ยวกับการคัดเลือกและประเมินพ่อพันธุ์ การประเมินคุณภาพน้ำเชื้อ การผลิตน้ำเชื้อแช่แข็ง การผสมเทียม การเหนี่ยวนำการเป็นสัด ปฏิสนธิ นอกตัวสัตว์การย้ายฝากตัวอ่อน การแช่แข็งตัวอ่อน พันธุวิศวกรรมของเซลล์สืบพันธุ์

17. สูติศาสตร์ทางสัตวแพทย์ (veterinary obstetrics) ศึกษาเกี่ยวกับการตั้งท้อง และการตรวจการตั้งท้อง การคลอดและแก้ไขท่าคลอดที่ผิดปกติ การจัดการทางระบบสืบพันธุ์ โรคและความผิดปกติขณะตั้งท้องและหลังคลอด การจัดการดูแลลูกและแม่หลังคลอด

18. การปฏิบัติคลินิกทางวิทยาการสืบพันธุ์ (clinical practice in theriogenology) ศึกษาเกี่ยวกับการตรวจวินิจฉัยระบบสืบพันธุ์สัตว์เล็ก และระบบสืบพันธุ์สัตว์เคี้ยวเอื้องทางสรีรวิทยาและพยาธิวิทยาของการปฏิสนธิ การสร้างน้ำนม การตรวจการตั้งท้อง ความผิดปกติในระหว่างการตั้งท้อง การคลอดและแก้ไขปัญหาการคลอดยากด้วยวิธีการต่าง ๆ ปัญหาโรคและความผิดปกติที่เกิดขึ้นหลังการคลอด การดูแลลูกสัตว์หลังคลอด

19. ระบาดวิทยาและเวชศาสตร์ป้องกันทางสัตวแพทย์ (veterinary epidemiology and preventive medicine) ศึกษาเกี่ยวกับการกระจายของโรคและปัจจัยที่มีผลต่อการกระจายของโรคติดเชื้อ และโรคที่ไม่ได้เกิดจากการติดเชื้อ นิเวศวิทยาของสัตว์ การป้องกันและการควบคุมโรคสัตว์ที่มีความสำคัญทางเศรษฐกิจ วิธีการในการเฝ้า

ระวังโรค หลักระเบียบศาสตร์ ทางสัตวแพทยการบริหารและการตัดสินใจในการป้องกันควบคุมและกำจัดโรค

20. การอภิบาลอาหาร (food protection) ศึกษาเกี่ยวกับระบบการผลิต กระบวนการผลิต การเก็บรักษา และการตลาดของอาหารที่ได้จากสัตว์ การเฝ้าระวัง การควบคุม และการวิเคราะห์โรคที่เกิดจากอาหาร กระบวนการติดเชื้อ การสุขาภิบาลของสถานประกอบการเกี่ยวกับอาหาร รวมทั้งพฤติกรรมกรบรีโศค กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับสุขศาสตร์อาหาร ตลอดจนการเสื่อมคุณภาพของอาหารที่มาจากสัตว์

21. การตรวจเนื้อ เนื้อสัตว์ปีก และผลิตภัณฑ์เนื้อ (meat, poultry and meat production inspection) ศึกษาเกี่ยวกับการควบคุมการผลิต กระบวนการผลิต การเก็บรักษา การขนส่ง และการตลาดของเนื้อสัตว์ ผลิตภัณฑ์จากเนื้อสัตว์ปีก ตลอดจนการสุขาภิบาลโรงฆ่าสัตว์และโรงงานทำผลิตภัณฑ์จากเนื้อ

22. การตรวจคุณภาพน้ำนมและผลิตภัณฑ์นม (milk and milk product quality inspection) ศึกษาเกี่ยวกับการควบคุมการผลิต การเก็บรักษา การขนส่ง และการตลาดของน้ำนมและผลิตภัณฑ์น้ำนม รวมทั้งกรรมวิธีการตรวจคุณภาพน้ำนมและผลิตภัณฑ์น้ำนม

23. โรคสัตว์ติดต่อกัน (zoonosis) ศึกษาเกี่ยวกับการเฝ้าระวังทางระบาดวิทยา และความสำคัญทางด้านสาธารณสุข เศรษฐกิจ สังคม ของโรคสัตว์ติดต่อกันที่สำคัญ การวางแผน การจัดการ การประเมินผล การควบคุมโรคติดต่อระหว่างสัตว์และคน ผลกระทบของโรคติดต่อจากสัตว์สู่คนที่มีต่อภาวะเศรษฐกิจและสังคม

24. สัตวแพทยสาธารณสุข (veterinary public health) ศึกษาเกี่ยวกับการควบคุมและป้องกันโรคในสัตว์ วางแผนควบคุมป้องกันโรคติดต่อจากสัตว์สู่คน รวมถึงรับผิดชอบในการเฝ้าระวังสอบสวน และควบคุมป้องกันโรคติดต่อจากสัตว์สู่คน

25. การปฏิบัติภาคสนามด้านสัตวแพทยสาธารณสุข (field practice in veterinary public health) ปฏิบัติเกี่ยวกับการตรวจสอบคุณภาพของเนื้อและน้ำนม และผลิตภัณฑ์จากสัตว์ กระบวนการอภิบาลอาหาร การควบคุมโรคติดต่อระหว่างสัตว์สู่คนในการตรวจวินิจฉัย การวางแผน ป้องกันและรักษา

26. การปฏิบัติภาคสนามด้านสัตวแพทยศาสตร์ชุมชน (field practice in community veterinary medicine) การฝึกปฏิบัติกับสัตว์ป่วยในชนบทและชุมชน ในการตรวจ วินิจฉัย การวางแผน ป้องกันและรักษาโรค รวมทั้งการทำความเข้าใจ เกี่ยวกับบทบาทและหน้าที่ของสัตวแพทย์ในชนบทและชุมชนต่าง ๆ

27. กฎหมายและจรรยาบรรณแห่งวิชาชีพสัตวแพทย์ (veterinary jurisprudence and professional ethics) ศึกษาเกี่ยวกับกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับอาชีพสัตวแพทย์ กฎหมาย เกี่ยวกับสถานพยาบาลสัตว์ การบำบัดโรค การควบคุมโรคระบาด การบำรุงพันธุ์สัตว์ การควบคุมคุณภาพอาหารสัตว์ การควบคุมการทำและจำหน่ายเนื้อสัตว์ ยาสัตว์ การสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่าและกฎหมายอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับวิชาชีพสัตวแพทย์ รวมทั้งจรรยาบรรณที่สัตวแพทย์พึงยึดถือปฏิบัติ

28. การบริหารงานสัตวแพทยศาสตร์ (veterinary medicine administration) ศึกษาเกี่ยวกับการจัดองค์กร บทบาทหน้าที่ และการดำเนินงานสัตวแพทย์สาธารณสุขในระดับต่าง ๆ การบริหาร การวางแผน การควบคุมงาน การประเมินผล การงบประมาณ

29. เวชศาสตร์ทั่วไปทางสัตวแพทย์ (veterinary general medicine) ศึกษาเกี่ยวกับ วิธีการประเมินสุขภาพสัตว์ การซักประวัติ การสังเกตพฤติกรรมสัตว์ปกติและสัตว์ป่วย เทคนิคการเข้าหาและจับต้องสัตว์ การตรวจร่างกายด้วยวิธีต่าง ๆ การวินิจฉัยและการปฏิสัมพันธ์กับเจ้าของสัตว์ การอธิบายและให้ข้อมูลเจ้าของสัตว์

30. เวชศาสตร์สัตว์เลี้ยง (pet medicine) ศึกษาเกี่ยวกับลักษณะการแพร่กระจายของเชื้อโรค สาเหตุ การติดโรค กระบวนการของโรค อาการที่สัตว์แสดงออก พยาธิสภาพ การตรวจวินิจฉัยโรค การรักษา การป้องกันและควบคุมโรคของสุนัขและแมว

31. เวชศาสตร์ม้า (equine medicine) ศึกษาลักษณะการกระจายของโรค สาเหตุ การเกิดโรค กระบวนการของโรค อาการ ที่สัตว์แสดงออก พยาธิสภาพ การตรวจวินิจฉัย รักษา การป้องกันและการควบคุมโรคของม้า

32. เวชศาสตร์สุกร (swine medicine) ศึกษาเกี่ยวกับโรคติดเชื้อที่สำคัญในสุกรที่พบในประเทศไทย ตลอดจนลักษณะการกระจายของโรค สาเหตุ การเกิดโรค กระบวนการของโรค อาการ ที่สัตว์แสดงออก พยาธิสภาพ การตรวจวินิจฉัยรักษา การป้องกันและ

การควบคุมโรคของสุกร ปัญหาทางสัตวแพทย์สาธารณสุข และการจัดการเพื่อควบคุม ป้องกัน และกำจัดโรค

33. เวชศาสตร์สัตว์ปีก (avia medicine) ศึกษาเกี่ยวกับการตรวจสอบสุขภาพ การดูแล โรคของนกสวยงาม สาเหตุ อาการ รอยโรค การวินิจฉัย การรักษา การป้องกัน และการควบคุมโรค

34. เวชศาสตร์สัตว์น้ำ (aquatic animal medicine) ศึกษาประเภทของสัตว์น้ำ เศรษฐกิจ ชีววิทยา การเพาะพันธุ์และการจัดการฟาร์มเพาะพันธุ์ การจัดการฟาร์มบ่อเลี้ยง กระจก อาหารและการให้อาหารสัตว์น้ำ คุณภาพน้ำที่เหมาะสมในการเลี้ยงสัตว์น้ำ การตรวจวินิจฉัย การควบคุม การป้องกัน โรคและปัญหาที่เกิดจากการจัดการฟาร์ม ผลกระทบที่เกิดจากสิ่งแวดล้อม มาตรฐานฟาร์มและการควบคุมคุณภาพการผลิตสัตว์น้ำ เพื่อการบริโภค

35. เวชศาสตร์สัตว์เคี้ยวเอื้อง (ruminant medicine) ศึกษาเกี่ยวกับลักษณะ การแพร่กระจายของโรค สาเหตุ การติดโรค การบวนาการของโรค อาการที่สัตว์แสดง ออก พยาธิสภาพ การตรวจวินิจฉัยโรค การรักษา การป้องกันและควบคุมโรคของสัตว์ เคี้ยวเอื้อง การจัดการในระดับฝูง เน้นปัญหาที่พบในประเทศไทยและประเทศใกล้เคียง

36. เวชศาสตร์สัตว์ป่า (wildlife medicine) ศึกษาเกี่ยวกับพฤติกรรมของสัตว์ป่า ชนิดและการแยกชนิดของสัตว์ป่า สาเหตุการเกิดโรค การบวนาการของโรค อาการที่ แสดงออก การวินิจฉัยโรค การรักษา การป้องกันและควบคุมโรค การจัดการสภาพ-แวดล้อมของสัตว์ป่า

37. เวชศาสตร์สัตว์ทดลอง (laboratory animal medicine) ศึกษาเกี่ยวกับชนิดและ สายพันธุ์ของสัตว์ทดลอง ที่นำมาใช้ในการวิจัยทางการแพทย์ กระบวนการผลิต การควบคุมและการป้องกันโรคของสัตว์ทดลอง การสุขาภิบาลของโรงเรียนทดลองจนการผลิต สัตว์ทดลองให้อยู่ในสภาพที่เหมาะสมในการนำไปใช้

38. คลินิกปฏิบัติสัตว์เลี้ยง (clinic practice in pet medicine) ฝึกปฏิบัติเกี่ยวกับทาง คลินิกในการตรวจวินิจฉัยรักษาทางอายุรกรรม ให้คำแนะนำเกี่ยวกับการป้องกันและ การควบคุมโรค และฝึกปฏิบัติงานด้านอายุรกรรมใน โรงพยาบาลสัตว์เลี้ยง รวมทั้ง การเสนอรายงานสัตว์ป่วย

39. คลินิกปฏิบัติม้า (clinic practice in equine medicine) การฝึกปฏิบัติทางคลินิก ในการตรวจวินิจฉัย การรักษาโรคทางอายุรกรรม ศัลยกรรม และสูติกรรมในม้า

40. คลินิกปฏิบัติสัตว์ปีก (clinic practice in avian medicine) การฝึกปฏิบัติ ในการเลี้ยง และสุขศาสตร์ การวินิจฉัยโรค การรักษาโรค การควบคุมและป้องกันโรค ในสัตว์ปีก

41. คลินิกปฏิบัติสัตว์น้ำ (clinic practice in aquatic animal medicine) การจับ บังคับสัตว์น้ำ การใช้อุปกรณ์ในการเลี้ยงสัตว์น้ำ การตรวจวิเคราะห์คุณภาพดินและน้ำ การตรวจวินิจฉัยโรคทางห้องปฏิบัติการ การรักษาทางอายุรกรรมและศัลยกรรม ยาและ สารเคมีที่ใช้ในการเลี้ยงสัตว์น้ำ การจัดการ การควบคุม การป้องกัน และการรักษาโรค การจัดการ โรงพยาบาลสัตว์น้ำ การจัดการห้องปฏิบัติการตรวจวินิจฉัยโรคสัตว์น้ำ

42. คลินิกปฏิบัติสัตว์เคี้ยวเอื้อง (clinic practice in ruminant medicine) การฝึก ปฏิบัติการตรวจประวัติสัตว์ป่วย การตรวจร่างกาย การวินิจฉัยโรค การพยากรณ์โรค และการรักษาโรคทางอายุรกรรมของสัตว์เคี้ยวเอื้อง

43. คลินิกปฏิบัติสุกร (clinic practice in swine medicine) ศึกษาฝึกปฏิบัติด้าน สัตวบาลและงานประจำ การเขียนคู่มือฟาร์ม การรักษาโรคทางอายุรกรรม สูติกรรม ศัลยกรรม เวชศาสตร์ป้องกัน และฝึกปฏิบัติในคลินิกสุกร ศึกษาเกี่ยวกับกระบวนการ- ของที่ปรึกษาฟาร์มสุกร ฝึกการค้นหาคำปรึกษาของฟาร์ม วิธีการสืบค้นปัญหา การทดสอบ ปัญหา การวางแผนแก้ไข ทดลองวิจัยย่อยเพื่อทดสอบแผนการแก้ไขปัญหา

44. คลินิกปฏิบัติสัตว์ป่า (clinic practice in wildlife medicine) การฝึกปฏิบัติ การตรวจประวัติสัตว์ป่วย การตรวจร่างกาย การวินิจฉัยโรค การพยากรณ์โรค และ การรักษาโรคทางอายุรกรรมของสัตว์ป่า

45. โครงการวิจัย (research project) ศึกษาเกี่ยวกับการวิจัยหรือการศึกษาตาม ความสนใจของนักศึกษา เกี่ยวกับปัญหาที่เกิดขึ้นกับสัตว์ป่วยหรือสัตว์ทดลอง รวมทั้ง การฝึกเขียนและการเสนอรายงานสัตว์ป่วยหรือรายงานทางวิทยาศาสตร์

จากการสำรวจสถาบันการศึกษาในประเทศไทย 10 แห่ง ที่เปิดสอนหลักสูตร สัตวแพทยศาสตร์ (ประมวลชื่อหลักสูตร สาขาวิชาและปริญญาของสถาบันอุดมศึกษา

ของรัฐ สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา, 2547, หน้า 32-33) มีสาขาวิชาที่เปิดสอนดังต่อไปนี้

1. มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ เปิดสอนหลักสูตรสัตวแพทยศาสตร์ ทั้งระดับประกาศนียบัตร ระดับปริญญาตรี ระดับปริญญาโท ประกอบด้วยสาขาวิชา ดังต่อไปนี้ สาขาวิชาโรคและการจัดการสุขภาพในฟาร์มสัตว์ปีก โรคและการจัดการสุขภาพในฟาร์มสัตว์โคนม โรคและการจัดการสุขภาพในฟาร์มสุกร โรคสัตว์เลี้ยง สัตวแพทยศาสตร์ วิทยาศาสตร์การสัตวแพทย์ กายวิภาคศาสตร์ทางสัตวแพทย์ จุลชีววิทยาทางสัตวแพทย์ สรีรวิทยาทางสัตว เภสัชวิทยาและพิษวิทยาทางสัตวแพทย์ พยาธิวิทยาทางสัตวแพทย์ ประวัติวิทยาทางสัตวแพทย์ คลินิกศึกษาทางสัตวแพทย์ ระบาดวิทยาทางสัตวแพทย์

2. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เปิดสอนหลักสูตรสัตวแพทยศาสตร์ ทั้งระดับประกาศนียบัตร ระดับปริญญาตรี ระดับปริญญาโท ประกอบด้วยสาขาวิชา ดังต่อไปนี้ สาขาวิชาสัตวศาสตร์ สัตวแพทยศาสตร์ สรีรวิทยาการสัตว การปรับปรุงพันธุ์สัตว์ อาหารสัตว์ วิทยาการสืบพันธุ์สัตว์ ชีวศาสตร์ทางการสัตวแพทย์ สัตวแพทย์สาธารณสุข กายวิภาคศาสตร์ทางสัตวแพทย์ เภสัชวิทยาทางสัตวแพทย์ พยาธิชีววิทยาทางสัตวแพทย์ พยาธิวิทยาทางสัตวแพทย์ ประวัติวิทยาทางสัตวแพทย์ จุลชีววิทยาทางสัตวแพทย์ วิทยาไวรัสทางสัตวแพทย์ ศัลยศาสตร์ทางสัตวแพทย์ ศัลยศาสตร์สัตว์เล็ก ศัลยศาสตร์สัตว์ใหญ่ ออร์โธปิดิกส์ทางสัตวแพทย์ รังสีวิทยาทางสัตวแพทย์ จักษุวิทยาทางสัตวแพทย์ วิสัญญีวิทยาทางสัตวแพทย์ อายุรศาสตร์ทางสัตวแพทย์ อายุรศาสตร์สัตว์เลี้ยง อายุรศาสตร์สัตว์ปีก อายุรศาสตร์สัตว์เคี้ยวเอื้อง อายุรศาสตร์สัตว์น้ำ อายุรศาสตร์สูกร

3. มหาวิทยาลัยขอนแก่น เปิดสอนหลักสูตรสัตวแพทยศาสตร์ ทั้งระดับประกาศนียบัตรบัณฑิตทางสัตวแพทย์คลินิก ระดับปริญญาตรี ระดับปริญญาโท ประกอบด้วยสาขาวิชาดังต่อไปนี้ สาขาสัตว์เลี้ยง สัตวแพทยศาสตร์วิทยาการสืบพันธุ์ สัตวแพทย์สาธารณสุข วิทยาศาสตร์การสัตวแพทย์

4. มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ เปิดสอนหลักสูตรสัตวแพทยศาสตร์ ระดับปริญญาตรี ระดับปริญญาโท ประกอบด้วยสาขาวิชาดังต่อไปนี้ สาขาวิชาสัตวแพทยศาสตร์

สัตวแพทยศาสตร์ สาธารณสุข วิทยาศาสตร์สุขภาพ เทคโนโลยีชีวภาพ วิทยาศาสตร์สัตวแพทย
คลินิกศาสตร์ทางสัตว ชีววิทยาทางสัตว

5. มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีมหานคร เปิดสอนหลักสูตรสัตวแพทยศาสตร์ ระดับ
ปริญญาตรี และระดับปริญญาโท ประกอบด้วย สาขาวิชาสัตวแพทยศาสตร์ และ
เทคโนโลยีชีวภาพสัตว

6. มหาวิทยาลัยมหิดล เปิดสอนหลักสูตรสัตวแพทยศาสตร์ ระดับปริญญาตรี
สาขาวิชาสัตวแพทยศาสตร์

7. มหาวิทยาลัยมหาสารคาม เปิดสอนหลักสูตรสัตวแพทยศาสตร์ ระดับปริญญา
ตรี ระดับปริญญาโท ประกอบด้วยสาขาวิชาดังต่อไปนี้ สาขาวิชาสัตวแพทยศาสตร์
สัตวศาสตร์ และประมง

8. มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลศรีวิชัย เปิดสอนหลักสูตรสัตวแพทยศาสตร์
ระดับปริญญาตรีสาขาวิชาสัตวแพทยศาสตร์

9. มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลตะวันออก เปิดสอนหลักสูตรสัตวแพทย-
ศาสตร์ ระดับปริญญาตรีสาขาวิชาสัตวแพทยศาสตร์

10. มหาวิทยาลัยเวสเทิร์น เปิดสอนหลักสูตรสัตวแพทยศาสตร์ ระดับปริญญาตรี
สาขาวิชาสัตวแพทยศาสตร์

จากศึกษาการแบ่งเนื้อหาของสาขาวิชาสัตวแพทยศาสตร์ ทั้งสาขาวิชาพรีคลินิก
ซึ่งเป็นรายวิชาพื้นฐานทางด้านการ โครงสร้างและการทำงานของร่างกาย และสาขาวิชา
คลินิกซึ่งเป็นรายวิชาที่เกี่ยวกับการศึกษาและฝึกทักษะการตรวจวินิจฉัย และแนวทางใน
การรักษาโรค นำมาสร้างแบบบันทึกและวิเคราะห์เนื้อหาบทความวารสารทางด้าน
สัตวแพทยศาสตร์ โดยนำรายวิชามาเป็นหัวข้อของแบบบันทึกและวิเคราะห์เนื้อหา
บทความทางด้านสัตวแพทยศาสตร์

การวิเคราะห์เนื้อหา

การวิเคราะห์เนื้อหา (content analysis) เป็นการศึกษาสิ่งที่มนุษย์ได้บันทึกไว้เพื่อ
สื่อสารให้ผู้อื่นได้ทราบ โดยการบันทึกด้วยหนังสือ วารสาร เว็บไซต์ โคลงกลอน

หนังสือพิมพ์ รูปภาพ ภาพวาด ภาพฝาผนัง สมุดข่อย คัมภีร์โบราณ สุนทรพจน์ จดหมาย จดหมายอิเล็กทรอนิกส์ กระดานเสวนาบนเว็บไซต์ กฎหมาย รัฐธรรมนูญต่าง ๆ เป็นต้น เนื่องจากรูปแบบการติดต่อสื่อสารของมนุษย์ ทั้งร่องรอยของข้อเท็จจริงปรากฏไว้ให้นักวิจัยสามารถนำมาทำการศึกษาก็ได้ ไม่ว่าจะเป็นคำพูด หรือเขียนบันทึกไว้เป็นลายลักษณ์อักษรซึ่งเป็นข้อมูลเชิงคุณภาพ บรรยายให้เห็นถึงลักษณะต่าง ๆ และนำมาจัดเข้าเป็นหมวดหมู่ตามกรอบคิดหรือมโนภาพของการวิจัย และให้สัญลักษณ์หรือรหัสแทนหมวดหมู่นั้น ๆ เพื่อความสะดวกในการวิเคราะห์ (ไชยวัฒน์ รุ่งเรืองศรี, 2550, หน้า 227-230)

การวิเคราะห์เนื้อหาทำได้ทั้งวิธีเชิงปริมาณและวิธีเชิงคุณภาพ วิธีเชิงปริมาณ คือ การทำให้ข้อมูลเอกสาร ได้แก่ ถ้อยคำ ประโยคหรือใจความในเอกสารเป็นจำนวนที่นับได้ แล้วแจกแจงจำนวนของถ้อยคำ ประโยค หรือใจความเหล่านั้น ส่วนวิธีการเชิงคุณภาพ คือ การตีความสร้างข้อสรุปแบบอุปนัย (induction) จากเอกสารดังกล่าวประกอบกับเอกสารอื่น ๆ โดยอาจมีการแบ่งประเภทตามเนื้อหาของเอกสารแล้วเปรียบเทียบเนื้อหาประเภทต่าง ๆ กันได้ (สุภางค์ จันทวานิช, 2549, หน้า 144)

การประมวลข้อมูลของการวิเคราะห์เนื้อหา เกี่ยวโยงกับการสร้างมโนภาพ (conceptualization) และการกำหนดวิธีเชิงปฏิบัติ เพราะกรอบแนวคิดสำหรับข้อมูลเชิงคุณภาพอาจกำหนดไว้ต่างกัน ทั้งเนื้อหาโดยตรงกับเนื้อหาแฝง การกำหนดประเภทหมวดหมู่กับการกำหนดมโนภาพ

เนื้อหาโดยตรงกับเนื้อหาแฝง เนื้อหาโดยตรงเป็นสิ่งที่แสดงให้เห็นให้เข้าใจได้ทันทีอย่างชัดเจน และยังมีความน่าเชื่อถือในการวัดสูง เพราะเข้าใจได้ตามกรอบแนวคิดที่กำหนดไว้ เนื้อหาแฝง เป็นเนื้อหาที่ใช้ในการพิจารณาแก้ไขปัญหาด้านความไม่สมเหตุสมผลของการวัด โดยเนื้อหาแฝงเป็นความหมายที่แสดงออกได้โดยไม่สื่อให้เห็นในทันทีและไม่ชัดเจน การเลือกใช้เนื้อหาโดยตรงหรือทางอ้อมทำได้โดยการใช้น้ำหนัก 2 ประเภทร่วมกัน เพื่อส่งเสริมและเกื้อกูลกันข่มเป็นการแสดงถึงความถูกต้อง

การกำหนดประเภทหมวดหมู่กับการสร้างมโนภาพ การสร้างมโนภาพและการกำหนดวิธีเชิงปฏิบัติมีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกับเนื้อหาทางทฤษฎีและกระบวนการศึกษา การสร้างมโนภาพเป็นการรวบรวมถอดการอธิบายต่อสิ่งหนึ่ง ๆ แล้วตั้งประเด็น

จากความเข้าใจในการอธิบายไปกำหนดเป็นแนวการศึกษาในการแยกประเภทหมวดหมู่
สำหรับการวิเคราะห์ต่อไป (ไชยวัฒน์ รุ่งเรืองศรี, 2550, หน้า 231)

ความหมายของการวิเคราะห์เนื้อหา

สิน พันธุ์พินิจ (2547, หน้า 290) อธิบายความหมายของการวิเคราะห์เนื้อหาว่า
เป็นกระบวนการสร้างข้อสรุปแบบนิรนัยจากข้อมูลเชิงพรรณนาโดยใช้วิธีการเชิงปริมาณ
อย่างเป็นระบบ คือ มีการแจกแจงความถี่ของเนื้อหาหรือประเด็นที่เกิดขึ้นแล้วนับ

นิตา ชูโต (2548, หน้า 202) ให้ความหมายของการวิเคราะห์เนื้อหา หมายถึง
การสกัดเนื้อหาสาระ (content message) ที่ผู้เขียนสื่อความหมายทั้งทางตรงและทางอ้อม
แก่ผู้อ่าน

สุภางค์ จันทวานิช (2549, หน้า 144) อธิบายความหมายของการวิเคราะห์เนื้อหา
ว่า เป็นการวิจัยที่พยายามจะบรรยายเนื้อหาของข้อความหรือเอกสาร โดยใช้วิธีเชิงปริมาณ
อย่างเป็นระบบและเน้นสภาพวัตถุวิสัย (objectivity)

Berelson (1952, p. 15) อธิบายความหมายของการวิเคราะห์เนื้อหาว่าเป็นการ-
บรรยายที่เน้นเนื้อหาตามที่ปรากฏในข้อความ พิจารณาจากเนื้อหาโดยผู้วิจัยไม่มีอคติ
หรือความรู้สึกของตัวเองเข้าไป ไม่เน้นการตีความหรือความหมายที่ซ่อนอยู่เบื้องหลัง
หรือความหมายระหว่างบรรทัด

สรุปความหมายของการวิเคราะห์เนื้อหาจากที่ได้มีผู้กล่าวมาข้างต้น การวิเคราะห์
เนื้อหา เป็นการศึกษาเนื้อหาของข้อความ หรือเอกสาร ที่มีการบันทึกไว้ในส่วนต่าง ๆ
เพื่อเผยแพร่ โดยการวิเคราะห์จะวิเคราะห์เนื้อหาที่ปรากฏในข้อความ โดยผู้วิจัยไม่มีอคติ
หรือความรู้สึกของตนเองเข้าไปในการตีความหมาย และสามารถใช่วิธีการเชิงปริมาณ
โดยการแจกแจงความถี่ของเนื้อหาและวิธีการเชิงคุณภาพ คือ การตีความและสร้างข้อสรุป
แบบอุปนัย

องค์ประกอบของการวิเคราะห์เนื้อหา

นิตา ชูโต (2548, หน้า 204) กล่าวว่า องค์ประกอบของการวิเคราะห์เนื้อหา
มีองค์ประกอบ 3 ประการ คือ

1. ความเป็นปรนัย (objectivity) ความเป็นระบบ (systematic) ระเบียบแบบแผน เป็นวิธีวิจัยวิทยา
2. เครื่องมือที่เก็บข้อมูลมีความเป็นปรนัยเชื่อถือได้ (reliability) คือ มีเกณฑ์ในการวิเคราะห์เมื่อผู้วิจัยนำเครื่องมือไปใช้ในสภาพต่างกัน คือ ผู้ใช้ต่างคนหรือคนเดียวกัน แต่ต่างเวลา ผลที่ได้จะคล้ายคลึงกันหรือได้สิ่งเดียวกัน
3. มีการแสดงที่เป็นปริมาณตัวเลข (quantitative) ได้ ตลอดจนจนแสดงผลด้านคุณภาพ (qualitative) ได้ กล่าวคือ มีความตรงตามธรรมชาติของสารระ (message) ของสารได้

ประเภทของการวิเคราะห์เนื้อหา

การวิเคราะห์เนื้อหา มีหลายประเภท ขึ้นอยู่กับเกณฑ์ที่ใช้ในการจำแนก ซึ่งมีการจำแนกประเภทไว้หลายประเภท ดังนี้

นิสา ชูโต (2548, หน้า 205) กล่าวว่า การวิเคราะห์เนื้อหาของเอกสารนั้น สิ่งที่สำคัญ คือ การยอมรับเอกสารว่าเป็น หลักฐานจริง (primary evidence) และการวิเคราะห์เนื้อหาก็จะทำให้หลายประเภท ขึ้นอยู่กับแนวความคิดและสาขาวิชาของผู้วิเคราะห์ว่าจะใช้เกณฑ์แบบใด เช่น จากแนวคิด (paradigm) ของรูปแบบของการสื่อสาร ดังนี้

1. ใครเป็นผู้สื่อสารหรือแหล่งข่าว
2. มีกระบวนการส่งอย่างไร
3. ใช้ช่องทางอะไร
4. กระบวนการเข้ารหัสของการส่งสารเป็นอย่างไร
5. ผลของการสื่อสาร การตีความ
6. ผลบังเกิดแก่ใคร ซึ่งผู้รับสารต่างมีความแตกต่างกันไป

Berelson (1952, p. 18) ได้เสนอประเภทของการวิเคราะห์เนื้อหาไว้ 17 ประเภท ดังนี้

1. การศึกษาแนวโน้มของ “สารระ” ที่ปรากฏในสาร คือ ผู้วิจัยจำแนกเนื้อหาส่วน-ใหญ่และจัดเนื้อหาลงในแต่ละกลุ่มของความถี่ หรือจำนวนที่ปรากฏซึ่งจะช่วยให้ผู้ศึกษาเห็นแนวโน้มของเนื้อหานั้น ๆ

2. ศึกษาพัฒนาการของเรื่องใดเรื่องหนึ่ง เพื่อชี้ให้เห็นถึงพัฒนาการ หรือความสนใจของผู้เกี่ยวข้องในวรรณกรรมสาขาต่าง ๆ และสะท้อนให้เห็นของเขตและลักษณะการวิเคราะห์บริบท อันมีผลต่อเนื้อหานั้น ๆ ในช่วงเวลาต่างกันไป
3. ศึกษาความแตกต่างของเนื้อหาเรื่องเกี่ยวกับที่เผยแพร่ในท้องถิ่นที่ต่างกัน เพื่อดูความเหมือนกันหรือต่างกัน
4. ศึกษาเปรียบเทียบสื่อและระดับของการสื่อสาร เนื่องจาก “เนื้อหา” เรื่องเดียวกันผู้รับสารแต่ละกลุ่มสนใจจะรับสื่อประเภทต่าง ๆ และในระดับที่ต่างกัน การวิเคราะห์เช่นนี้สามารถอธิบายถึงระดับความแตกต่างของเนื้อหาที่สื่อแต่ละประเภทเสนอ
5. ศึกษาเปรียบเทียบความสอดคล้องระหว่างเนื้อหาเกี่ยวกับวัตถุประสงค์ ดังนั้นการวิเคราะห์เช่นนี้ จะช่วยในการปรับปรุงเนื้อหาของ การสื่อสารให้มีการเน้น หรือเสนอสารที่ถูกต้องตรงกับวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้
6. การศึกษาเปรียบเทียบเนื้อหาเกี่ยวกับสิ่งที่ เป็นมาตรฐาน ซึ่งสามารถทำได้ 3 ระดับ
  - 6.1 เปรียบเทียบเนื้อหาตามมาตรฐานที่กำหนดขึ้น โดยผู้เชี่ยวชาญ เพื่อพิจารณาความถูกต้อง การบิดเบือน และความสมดุลของการเสนอสาร
  - 6.2 เปรียบเทียบหรือประเมินตามมาตรฐานที่กำหนดขึ้นกับกลุ่มที่ใกล้เคียงกัน เป็นการเปรียบเทียบกลุ่มหนึ่งกับอีกกลุ่มหนึ่ง
  - 6.3 เปรียบเทียบเนื้อหาตามที่ปรากฏกับมาตรฐานที่ตนเองวางไว้ เพื่อศึกษาว่า ได้เสนอตรงกับความเป็นจริงเพียงใด
7. การศึกษาข้อมูลเชิงคุณภาพอันเป็นการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการวิจัย ที่ไม่ปรากฏเป็นตัวเลข เช่น ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ การสังเกต หรือจากแบบสอบถาม ปลายเปิดซึ่งให้ผู้ตอบสาร สามารถตอบได้หลาย ๆ แนว กระจัดกระจาย ซึ่งผู้วิจัยจะจัดข้อมูลเป็นกลุ่ม หรือประเภทต่าง ๆ ไว้เพื่อสะดวกในการจัดตารางวิเคราะห์ข้อสรุปต่อไป
8. ศึกษาเทคนิคการโฆษณาชวนเชื่อ เพื่อวิเคราะห์ “จุดจับใจ” ที่มีอิทธิพลต่อทัศนคติ หรือพฤติกรรมของผู้รับสารหรือในเรื่องที่สาธารณชนยังมีความเห็นขัดแย้งกันอยู่
9. ศึกษาความน่าอ่านของสื่อ เช่น คำรา นหนังสือสำหรับเด็ก การใช้สี สัน การเว้นวรรค ขนาดของตัวอักษร ความยาวของประโยค ความยาวของเรื่อง และความหนัก/หนา

ของหนังสือ เป็นต้น ว่าสิ่งต่าง ๆ นี้เป็นอุปสรรคหรือส่งเสริมให้กลุ่มเป้าหมายแต่ละกลุ่มอย่างไร เพื่อที่จะเกิดประโยชน์ในการผลิตและการเลือกหนังสือที่เหมาะสมต่อไป

10. การวิเคราะห์วิธีเสนอสาร ว่ามีวิธีการอย่างไร (style) ใช้รูปแบบไหน

11. ศึกษาความตั้งใจและลักษณะอื่น ๆ ของผู้ส่งสาร คือ ศึกษาว่าผู้ส่งสารเสนอเนื้อหาเช่นนี้เพราะมีความตั้งใจอะไร ในสภาพวัฒนธรรมหรือแรงกระตุ้นอะไรที่เป็นเหตุให้เสนอสารดังกล่าว

12. ศึกษาสภาพทางจิตวิทยาของผู้ส่งสาร เพื่อศึกษานุคลิกภาพและสภาพจิตใจของบุคคลผู้ส่งสาร

13. ศึกษาผลการโฆษณาในแง่กฎหมาย (impact or public relation) โดยวิเคราะห์เปรียบเทียบสิ่งที่ศึกษากับเนื้อหาในลักษณะของโฆษณาชวนเชื่อเช่นเดียวกัน หรือเปรียบเทียบกับมาตรฐานที่กำหนดไว้ทางกฎหมาย

14. ศึกษาความหมายหรือการสอดแนมพฤติกรรมของผู้ส่งสาร เกิดขึ้นในช่วงสงครามโลกครั้งที่ 2 มีการวิเคราะห์เนื้อหาขึ้นเพื่อให้ทำนายหรือคาดการณ์พฤติกรรมของฝ่ายตรงข้าม เช่น จากเอกสารที่ปรากฏ ประชากรฝ่ายตรงข้ามมีปฏิกริยา มีขวัญกำลังใจหรือมีการเคลื่อนไหวทางการอย่างไร

15. ศึกษาสภาพทางสังคมและวัฒนธรรมของผู้รับสารเพื่อดูว่าคนในสังคมนั้น ๆ สนใจเรื่องอะไร ดูการเปลี่ยนแปลงของวัฒนธรรมและสภาพสังคม โดยแบ่งเป็น

15.1 การศึกษาปัญหาทางอ้อม เมื่อผู้วิจัยไม่สามารถศึกษาจากผู้รับสารโดยตรงก็ต้องศึกษาจากข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับผู้รับสารเพื่อดูความสนใจ ค่านิยม เจตคติของบุคคลในสังคมนั้น ๆ

15.2 สรุปรูปเกี่ยวกับผู้รับสารอันเป็นผลของผล (message) ของสื่อมวลชนต่าง ๆ

16. ศึกษาความตั้งใจของผู้รับสาร ผู้วิจัยสามารถใช้การวิเคราะห์เนื้อหา อธิบายความสนใจของผู้รับสารกลุ่มต่าง ๆ กัน ว่าผู้รับสารจะเลือกอ่านและเลือกฟัง “สาระ” ประเภทใด และด้วยวิธีการใด

17. ศึกษาเจตคติและพฤติกรรมของผู้รับสารที่แสดงออก การศึกษาเนื้อหาของสารเพื่อหาผลกระทบที่เกิดขึ้น โดยที่มีต่อบุคคล กลุ่ม สถาบัน สังคม ที่ทำให้เขาเหล่านั้นเปลี่ยนแปลงความรู้ ความคิดเห็นค่านิยมและเจตคติในระยะสั้นและระยะยาวได้

ขั้นตอนในการวิเคราะห์เนื้อหา

สุภางค์ จันทวานิช (2549, หน้า 146-148) อธิบายถึงขั้นตอนในการวิเคราะห์เนื้อหามีดังต่อไปนี้

1. ผู้วิจัยต้องตั้งเกณฑ์ขึ้นสำหรับการคัดเลือกเอกสาร และหัวข้อที่จะทำการวิเคราะห์ เพื่อเป็นแนวทางให้ผู้วิเคราะห์เนื้อหาต่อไปจะได้มีเกณฑ์และระเบียบเดียวกันในการคัดเลือก
2. ผู้วิจัยต้องวางเค้าโครงของข้อมูล โดยทำรายชื่อคำหรือข้อความในเอกสารที่จะถูกนำมาวิเคราะห์แล้วแบ่งไว้เป็นประเภท (categories) การทำเช่นนี้ช่วยให้การวิเคราะห์มีความสม่ำเสมอ ผู้วิเคราะห์สามารถตัดสินใจว่าจะดึงคำหรือข้อความใดออกมาจากเอกสารหรือตัวบท (text) แล้วจะทิ้งคำหรือข้อความใดออกไป
3. ผู้วิจัยจะต้องคำนึงถึงบริบท (context) หรือสภาพแวดล้อมประกอบของข้อมูลเอกสารที่นำมาวิเคราะห์ด้วย ผู้วิจัยควรตั้งคำถามเกี่ยวกับเอกสารที่นำมาวิเคราะห์ เช่น ใครเป็นผู้เขียน เขียนให้ใครอ่าน ช่วงเวลาเขียนเป็นอย่างไร ทั้งนี้เพื่อให้การวิเคราะห์เป็นไปอย่างลึกซึ้งขึ้น
4. การวิเคราะห์เนื้อหาจะกระทำกับเนื้อหาที่ปรากฏในเอกสารมากกว่ากระทำกับเนื้อหาที่ซ่อนอยู่ การวัดความถี่ของคำหรือข้อความในเอกสารก็หมายถึงคำหรือข้อความที่มีอยู่ ไม่ใช่คำหรือข้อความที่ผู้วิจัยตีความได้ การตีความจะกระทำในอีกขั้นตอนหนึ่งหลังจากผู้วิจัยสรุปข้อมูล
5. ขั้นตอนนี้เป็นสิ่งที่ถกเถียงกันระหว่างนักวิจัยเชิงปริมาณกับนักวิจัยเชิงคุณภาพ สำหรับนักวิจัยเชิงปริมาณเมื่อได้ทำตามขั้นตอนทั้ง 4 ขั้นที่กล่าวมาแล้ว ก็ถือว่าผู้วิจัยจะลงมือสรุปข้อมูลอย่างแม่นยำ และนำข้อมูลไปอ้างกับประชากรทั้งหมดได้ แต่สำหรับนักวิจัยเชิงคุณภาพมักมีข้อทักท้วงอยู่บ้าง โดยที่นักวิจัยเชิงคุณภาพเห็นว่า ความถี่ของคำหรือข้อความที่ปรากฏมิได้แสดงถึงความสำคัญของคำหรือข้อความนั้นก็ได้ นอกจากนั้น

การดึงความสำคัญของสาระจากตัวบทอาจใช้วิธีสรุปใจความได้ดีกว่า การวัดความถี่ของคำก็ได้ ดังนั้น วิธีการเชิงคุณภาพจึงน่าจะมีส่วนช่วยในการวิเคราะห์เนื้อหาได้เป็นอย่างดี นักวิจัยเชิงคุณภาพให้เหตุผลว่า การได้คำตอบเลื่อนกลางสำหรับคำตอบที่ตรงเป้าหมายยังดีกว่าได้คำตอบที่ชัดเจนสำหรับคำถามที่ผิดเป้า การมุ่งจะวัดความถี่ของคำอย่างเดียวอาจนำไปสู่คำตอบที่ชัดเจนแต่ไร้ความหมายโดยสิ้นเชิง

วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา

สิน พันธุ์พินิจ (2547, หน้า 290) กล่าวว่า การวิเคราะห์เนื้อหาที่ดีจะต้องดำเนินการอย่างเป็นระบบ มีความเป็นปรนัย และมีกรอบแนวคิดและทฤษฎีสันับสนุนสร้างข้อสรุป การวิเคราะห์เนื้อหาประกอบด้วย 4 ขั้นตอนดังต่อไปนี้

1. การให้คำนิยามลักษณะเฉพาะของเนื้อหาที่สนใจ พร้อมกับพิจารณาจำแนกประเภทของเนื้อหาหรือประเด็นบนพื้นฐานของทฤษฎี เช่น ประเด็นในเชิงสร้างสรรค์กับประเด็นในเชิงทำลาย ผลลัพธ์ที่น่าพอใจกับผลลัพธ์ที่ไม่น่าพอใจ เป็นต้น

2. การกำหนดกฎเกณฑ์สำหรับคัดเลือกและการบันทึกลักษณะของเนื้อหา

3. การเลือกหน่วยวิเคราะห์ซึ่งอาจเป็นกิจกรรม ถ้อยคำ ข้อความ เนื้อหาแต่ละตอน หรือแต่ละย่อหน้า

4. การอ่านข้อมูลและบันทึกความถี่ของประเด็นในเนื้อหา การนับความถี่ของประเด็นในเนื้อหามีความแตกต่างกัน 2 ลักษณะ คือ

4.1 การนับจำนวนของประเด็นที่มีหรือประเด็นที่ไม่มี จะช่วยให้เราทราบอัตราของเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น

4.2 การนับเวลาที่เกิดขึ้นของประเด็น จะช่วยให้เราทราบถึงความหนักแน่นหรือความสำคัญของประเด็น

ระบบการจำแนกประเภทในการวิเคราะห์เนื้อหา

สุภางค์ จันทวานิช (2549, หน้า 146-148) อธิบายว่า การจำแนกประเภทเป็นการจำแนกประเด็นข้อมูล ถ้อยคำ หรือประโยค เพื่อการวิเคราะห์ข้อมูล การทำระบบจำแนกประเภทที่ดีในการวิเคราะห์เนื้อหาควรมีลักษณะ ดังนี้

1. ระบบจำแนกประเภทควรสอดคล้องกับจุดมุ่งหมายของการวิจัย คือ ตรงกับนิยามกรอบแนวคิด นิยามตัวแปร และนิยามเชิงปฏิบัติการในการวิจัยนั้น ๆ นิยามเชิงปฏิบัติการของการวิจัยถือเป็นตัวบ่งชี้ของประเภทที่เหมาะสมมากอย่างหนึ่งที่นักวิจัยควรใช้เป็นเกณฑ์ในการจำแนกประเภท

2. ระบบการจำแนกควรมีความครอบคลุม คือ สามารถรองรับคำและข้อความที่ถูกแงงนับได้เป็นอย่างดี ผู้วิจัยจะสร้างคุณลักษณะครอบคลุมนี้ได้โดยการบรรยายละเอียดของแนวคิดย่อยและตัวแปรของการวิจัยให้ชัดเจนที่สุดเท่าที่จะทำได้ และผู้วิจัยควรจะได้อ่านเอกสารอย่างละเอียดจนจบ เพื่อจะได้ทราบว่าตัวบทหรือเอกสารที่จะวิเคราะห์หามีคำสำคัญใดบ้างที่ตรงกับปัญหาของการวิจัยและแนวคิดย่อย ๆ ที่แตกออกมาจากปัญหานั้น

3. ระบบจำแนกประเภทควรมีความเด่นชัดในตัวเอง เพื่อให้การจำแนกข้อมูลทำได้สะดวก ไม่เกิดปัญหาว่าคำหรือข้อความสามารถถูกจำแนกเข้าได้หลายประเภทพร้อม ๆ กัน

4. ระบบจำแนกประเภท ไม่ควรมีความซ้ำซ้อนเหลือเกิน นั่นคือไม่ควรมีประเภทที่คล้ายคลึงกันในบางส่วน

5. ผู้สร้างระบบการจำแนกประเภทควรใช้หลักการเดียวกันในการจัดประเภทต่าง ๆ

ข้อดีและข้อจำกัดของการวิเคราะห์เนื้อหา

ไชยวัฒน์ รุ่งเรืองศรี (2550, หน้า 235-236) กล่าวถึง ข้อดีและข้อจำกัดของการวิเคราะห์เนื้อหาได้ดังนี้ คือ

ข้อดี

1. การวิเคราะห์เนื้อหาได้เปรียบกว่าระบบวิธีอื่น คือ การประหยัดทั้งค่าใช้จ่ายและเวลา จึงเหมาะสมที่จะเลือกการวิเคราะห์เนื้อหาเป็นระเบียบวิธีวิจัย เพราะไม่จำเป็นต้องใช้คณานักวิจัยหลายคน ไม่ต้องใช้เครื่องมือมากมาย กล่าวอีกนัยหนึ่งได้ว่า ถ้าสามารถหาสิ่งของหรือเนื้อหามาทำการเข้าประมวลได้ก็ย่อมทำการวิจัยโดยการวิเคราะห์เนื้อหาได้

2. การวิเคราะห์เนื้อหา เป็นระเบียบวิธีที่มีความปลอดภัยต่อการดำเนินงานวิจัย ในกรณีที่ถ้ามีสิ่งผิดพลาดเกิดขึ้น ต่างจากระเบียบวิธีวิจัยสำรวจหรือวิจัยทดลอง ซึ่งพบว่า เมื่อมีข้อผิดพลาดเกิดขึ้นนักวิจัยจะต้องกลับไปเริ่มต้นทำการใหม่ทั้งหมด แต่ในระเบียบวิธีวิจัยการวิเคราะห์เนื้อหานั้น อาจยังคงต้องศึกษาสังเกตอยู่ นอกจากจะต้องเปลี่ยนแปลง การแยกเข้าประมวลและแยกประเภทหมวดหมู่ของการเข้าประมวลเสียใหม่ให้เหมาะสมยิ่งขึ้น

3. การวิเคราะห์เนื้อหา เป็นลักษณะเด่นเกื้อกูลต่อการวิจัยเชิงประวัติศาสตร์ เพราะทราบใดที่หลักฐานข้อบ่งชี้เกี่ยวกับประวัติศาสตร์นั้นหลงเหลือปรากฏอยู่ การวิเคราะห์เนื้อหาสามารถกระทำได้เสมอ และอาจศึกษาประวัติศาสตร์เป็นช่วง ๆ ในระยะที่ผ่านมา โดยการเปรียบเทียบช่วงเหล่านั้นได้

4. การวิเคราะห์เนื้อหาด้าน “ความไม่สอดใส่” (unobtrusiveness) นั่นคือ นักวิจัยวิเคราะห์เนื้อหาไม่จำเป็นต้องเข้าไปยุ่งย่ำต่อสิ่งที่กำลังศึกษาอยู่ ทั้งนี้เพราะบทกวีเป็นสิ่งที่เขียนขึ้นมาแล้ว รูปภาพเป็นสิ่งที่วาดขึ้นมาแล้ว สุนทรพจน์เป็นคำพูดที่กล่าวมาแล้วเหล่านั้น ไม่มีชีวิตจิตใจและไม่ก่อให้เกิดนักวิจัยต้องวิตกกังวลต่อการสอดใส่ในเรื่องราวของผู้อื่น

ข้อจำกัด

การวิเคราะห์เนื้อหา มีข้อจำกัดเป็นเรื่องลักษณะคืออยู่ในความสมเหตุสมผล (validity) ซึ่งมักจะมีปัญหาเนื่องจากเรื่องวัดที่เลือกมานั้นอาจจะไม่เป็นตัวแทน พฤติกรรมนั้นๆ ที่ดีที่สุด ตัวอย่าง เช่น ค่านิยม ความรู้สึกและสื่อช่วยจากหนังสือพิมพ์-ได้คิด อาจจะไม่เป็นเรื่องวัดค่านิยมของขบวนการฮิปปี้โดยทั่วไปได้แท้จริง ถึงแม้ การเข้าประมวลต่อค่านิยมจากแหล่งหนังสือพิมพ์ต่าง ๆ สามารถทำได้อย่างมีความสมเหตุสมผลก็ตาม แต่การเลือกหนังสือพิมพ์เหล่านั้นว่าเป็นตัวแทนแสดงถึงวัฒนธรรมหนึ่งยัง ต้องเผชิญต่อข้อสงสัยด้านความสมเหตุสมผลอยู่

วารสาร

ความหมายของวารสาร

วารสาร คือสิ่งพิมพ์ต่อเนื่อง ที่มีกำหนดระยะเวลาในการเผยแพร่ที่แน่นอน เช่น รายวัน รายเดือน รายสามเดือน รายปี โดยทั่วไปออกมากกว่าปีละฉบับ ในแต่ละฉบับที่พิมพ์จะใช้ชื่อเดิมตลอดไป ในแต่ละครั้งที่พิมพ์จะมีหมายเลขบอกลำดับที่ต่อเนื่องกันไป โดยไม่มีที่สิ้นสุด วารสารแต่ละฉบับจะประกอบด้วยบทความ งานเขียนอื่น ๆ โดยผู้เขียนหลายคน สำหรับชื่อเรียกของวารสาร อาจจะมีชื่อเรียกแตกต่างกันออกไปตามลักษณะเนื้อหาภายในฉบับ เช่น วารสารทั่วไป (periodical) วารสารวิชาการ (journal) นิตยสาร (magazine) สารแจ้งข่าว (bulletin) รัฐสาร (gazette) จดหมายข่าว (newsletter) เป็นต้น (มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, คณะมนุษยศาสตร์, คณาจารย์ภาควิชาบรรณารักษศาสตร์และสารสนเทศศาสตร์, 2543, หน้า 97)

ความหมายของวารสาร วารสาร (journal) คือ ทรัพยากรสารสนเทศที่ออกเผยแพร่เป็นประจำอย่างต่อเนื่องและมีวาระการออกสม่ำเสมอ วารสารให้ข้อมูล ข่าวสาร ความรู้ รายงานความก้าวหน้าทางวิชาการ กิจกรรม หรือผลงานในแขนงวิชาใดวิชาหนึ่งโดยเขียนเป็นบทความโดยนักวิชาการหลายท่าน (สีปาน ทรัพย์ทอง, 2546, หน้า 27)

พินลพรรณ ประเสริฐวงษ์ เรพเพอร์ (2548, หน้า 57) ให้ความหมายของวารสาร (periodical) เป็นสิ่งพิมพ์ต่อเนื่องที่พิมพ์ออกเผยแพร่โดยสม่ำเสมอ มีชื่อเรียกเฉพาะ เสนอเนื้อเรื่องในรูปแบบบทความแบ่งเป็นคอลัมน์หลายประเภท เขียนโดยผู้เขียนหลายคน ขอบเขตของเนื้อเรื่องอาจเป็นเรื่องเดียวหรือต่างกัน และจะจบในฉบับหรือต่อเนื่องกันไปจนจบในหลายฉบับก็ได้ วารสารส่วนมากมีส่วนประกอบที่คล้ายกัน ได้แก่ มีเลขลำดับที่ของเล่ม (volume) ฉบับที่ (number) วันเดือนปี (date) ประจำฉบับ เลขประจำวารสารสากล (ISSN)

จากความหมายของวารสารที่กล่าวมาข้างต้นสรุปได้ว่า วารสาร เป็นสิ่งพิมพ์ต่อเนื่องที่มีระยะเวลาการออกที่ต่อเนื่องสม่ำเสมอ วารสารแต่ละฉบับประกอบด้วยบทความหลายประเภท เขียนโดยผู้เขียนหลายคน ให้ข้อมูลที่มีความทันสมัย

ประเภทของวารสาร

เพ็ญประไพ หนุณภักดี (2545, หน้า 41) ได้แบ่งประเภทของวารสารออกเป็น 3 ประเภท ดังนี้

1. วารสารวิชาการ ในปัจจุบันความก้าวหน้าทางวิทยาการใหม่ ๆ อย่างรวดเร็ว บุคคลมีความต้องศึกษาค้นคว้าในสาขาวิชาต่าง ๆ มากขึ้นจึงมีการจัดทำวารสารด้าน วิชาการจำนวนมากเพื่อส่งเสริมความรู้ในสาขาวิชานั้น โดยเฉพาะ เช่น วารสารใกล้เคียง วารสารทางคณิตศาสตร์ วารสารทางคหกรรมศาสตร์ วารสารทางศิลปวัฒนธรรม วารสารเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม วารสารทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีต่าง ๆ เป็นต้น

2. วารสารทั่วไป คือ วารสารที่ไม่ได้จัดทำเพื่อประโยชน์ทางวิชาการโดยตรง เหมือนวารสารทางวิชาการที่กล่าวมาแล้วในประเภทแรก แต่อาจมุ่งให้ทั้งความรู้และความบันเทิง โดยความรู้ที่ให้จะเป็นลักษณะให้ความรอบรู้ บางฉบับเน้นให้ความบันเทิง แต่ก็มีเกร็ดความรู้ประกอบบ้าง แบ่งเป็นวารสารสำหรับผู้หญิง เช่น คิฉิน สกุลไทย ลลนา แพรว ขวัญเรือน กุลสตรี เป็นต้น วารสารสำหรับผู้ชาย เช่น สยามกีฬา สตาร์ชอกลเกอร์ วารสารสำหรับผู้ชาย เช่น วารสาร The Boy เธอกับฉัน Angel อานนท์ วิทยาน เป็นต้น และวารสารสำหรับเด็ก เช่น ชัยพฤกษ์ สวิตา เสียงเด็ก สวนเด็ก เพื่อนเยาว์ เป็นต้น

3. วารสารเสนอข่าวเชิงวิจารณ์ วารสารประเภทนี้จะมีเนื้อเรื่องหนักไปในทางเสนอข่าว อาจจะเป็นบทความหรือสารคดี ผู้เขียนอาจจะสอดแทรกความคิดเห็นลงไป ด้วย รวมทั้งมีการสรุปและวิจารณ์ข่าว ทำให้ผู้อ่านได้รับทั้งความรู้และความบันเทิง เช่น สยามรัฐ สัปดาห์วิจารณ์ แนวหน้าสุดสัปดาห์ มติชนสุดสัปดาห์ เดอะเนชั่นสุดสัปดาห์ เป็นต้น

วารสาร สามารถแบ่งประเภทของวารสารตามการใช้ประโยชน์จากเนื้อหาของวารสาร แบ่งได้ 3 ประเภทดังนี้ (มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, คณะมนุษยศาสตร์, คณะอักษรศาสตร์และสาขาสันเทศศาสตร์, 2543, หน้า 98-99)

1. วารสารทั่วไป (general periodical) วารสารประเภทนี้มุ่งเสนอความบันเทิงแก่คนทั่ว ๆ ไปเป็นหลัก มีรูปแบบสวยงาม เนื้อหาจึงเป็นเรื่องเพื่อความจรรโลงใจ มักประกอบด้วยนวนิยาย เรื่องสั้น เรื่องแปล อาจมีเกร็ดความรู้ สาระความรู้อื่น ๆ เช่น

ข่าวสารเรื่องน่ารู้ต่าง ๆ มีรูปแบบสวยงามเพื่อดึงดูดความสนใจของผู้อ่าน บางครั้งจึงเรียกวารสารทั่วไปประเภทนี้ว่า นิตยสาร ปัจจุบันวารสารประเภทนี้ได้จัดทำเพื่อสนองความต้องการของผู้อ่านเฉพาะกลุ่มยิ่งขึ้น เช่น จำแนกตามเพศผู้อ่าน ได้แก่ นิตยสารสำหรับกลุ่มผู้หญิง ผู้ชาย วัยรุ่น เด็ก จำแนกตามความสนใจของผู้อ่าน ได้แก่ นิตยสารเพื่อผู้สนใจด้านกีฬา ภาพยนตร์ คนตรี เป็นต้น นอกจากนี้ในวารสารทั่วไปหรือนิตยสารประเภทนี้ ยังสามารถจำแนกได้เป็น

1.1 นิตยสารเชิงสารคดี เป็นนิตยสารที่มีเนื้อหาบทความทั่ว ๆ ไป ให้ความรู้เรื่องราวเบ็ดเตล็ด อาจมี นวนิยาย เรื่องสั้น เรื่องแปล เช่น ไกล่หมอ แม่และเด็ก บ้านและสวน สารคดี เป็นต้น

1.2 นิตยสารบันเทิง เป็นนิตยสารที่มุ่งให้ความบันเทิงเป็นหลัก อาจมีเกร็ดความรู้อื่น ๆ อยู่บ้าง นิตยสารประเภทนี้ปัจจุบันมีการตีพิมพ์ออกจำหน่ายมากมาย เช่น เปรี๊ยะ แพรว ดิฉัน ขวัญเรือน เป็นต้น

2. วารสารวิเคราะห์วิจารณ์ข่าวหรือกึ่งวิชาการ (reviewed journal) วารสารประเภทนี้มุ่งเสนอข่าวที่อยู่ในความสนใจขณะนั้น โดยสอดแทรกความคิดเห็นอย่างกว้าง ๆ หรือความคิดเห็นเชิงวิเคราะห์อย่างละเอียดลึกซึ้ง เนื้อหาวารสารประเภทนี้ช่วยให้ผู้อ่านได้รับทั้งความรู้ และความบันเทิงในเวลาเดียวกัน และยังสามารถจำแนกได้ 2 ประเภท ดังนี้

2.1 วารสารวิเคราะห์ข่าวทั่วไป วิเคราะห์ข่าวทั้งด้านเศรษฐกิจ การเมือง และสังคม โดยไม่มุ่งในด้านใดด้านหนึ่งโดยเฉพาะ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับสถานการณ์ของข่าวในระบะนั้น นอกจากนั้นยังอาจจะเสนอความบันเทิงในรูปแบบอื่น ๆ เช่น นวนิยาย เรื่องสั้น เรื่องแปล และคอลัมน์เบ็ดเตล็ดอื่น ๆ ตัวอย่างวารสารในกลุ่มนี้ได้แก่ สยามรัฐสัปดาห์วิจารณ์ มติชนสุดสัปดาห์

2.2 วารสารวิเคราะห์ข่าวเฉพาะเรื่อง วิเคราะห์และเสนอข่าวเฉพาะเรื่องใดเรื่องหนึ่ง ซึ่งส่วนใหญ่จะเป็นเรื่องเศรษฐกิจ และการเมืองทั้งภายในและต่างประเทศ อย่างไรก็ตามการเสนอและวิเคราะห์ข่าวในประเทศมักนิยมมากกว่าต่างประเทศ ส่วนใหญ่เป็นการวิเคราะห์และเสนอข่าวโดยนักเขียนมืออาชีพ มีการเสนอข่าวโดยละเอียด การวิเคราะห์ข่าวส่วนใหญ่จะมีหลักฐานการอ้างอิงประกอบ ตัวอย่างวารสารกลุ่มนี้

ได้แก่ Far Eastern Economics Review สถานการณ์แรงงานไทย (Labour Review in Thailand)

3. วารสารวิชาการ (Journal) วารสารประเภทนี้เป็นประโยชน์แก่นักวิชาการอย่างมากในการติดตามความก้าวหน้าทางวิชาการ เนื่องจากจัดทำโดยนักวิชาการในสาขาวิชานั้น ๆ และความต้องการในการศึกษาค้นคว้าวิชาการต่าง ๆ มีมากขึ้น ตลอดจนวิทยาการทั้งหลายต่างมีวิวัฒนาการอย่างต่อเนื่อง วารสารวิชาการยังจำแนกออกเป็น

3.1 วารสารวิชาการทั่วไป เป็นวารสารที่จัดทำโดยนักวิชาการ ตลอดจนผู้เชี่ยวชาญในสาขาต่าง ๆ จัดพิมพ์เผยแพร่ในนามหน่วยงานราชการ สมาคม สำนักพิมพ์เอกชน เพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็นระหว่างนักวิชาการด้วยกัน และเพื่อเผยแพร่ความรู้ทางวิชาการสาขาต่าง ๆ แก่บุคคลทั่วไป เช่น วารสารศรีนครินทร์วิโรฒวิจัยและพัฒนา วารสารรามคำแหง

3.2 วารสารวิชาการเฉพาะสาขา เป็นวารสารที่จัดทำโดยนักวิชาการและผู้เชี่ยวชาญเฉพาะสาขา จัดพิมพ์เผยแพร่ในนามหน่วยงานราชการ สถาบัน สมาคมและองค์การวิชาชีพ เพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็นระหว่างนักวิชาการสาขาเดียวกัน และเพื่อเสนอความก้าวหน้าของวิทยาการในแขนงนั้น ๆ เช่น มนุษยศาสตร์ปริทรรศน์ ของคณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทร์วิโรฒ เป็นต้น

ส่วนประกอบของวารสาร

วารสารมีส่วนประกอบต่าง ๆ ที่สำคัญ ดังต่อไปนี้ (มหาวิทยาลัยศรีนครินทร์-วิโรฒ, คณะมนุษยศาสตร์, คณะจารย์ภาควิชาบรรณารักษศาสตร์และสารสนเทศศาสตร์, 2543, หน้า 100-102)

1. ปก ปกของวารสารมักจะเป็นปกอ่อน หากเป็นนิตยสารบันเทิง ภาพมักจะมีการออกแบบให้มีความสวยงาม ดึงดูดใจผู้อ่าน ส่วนวารสารวิชาการจะเน้นที่เรื่องราวภายในฉบับเป็นสำคัญ เช่น ใช้ตัวอักษรเด่น ๆ บอกเรื่องราวที่สำคัญ ๆ ในวารสารฉบับนั้น หรืออาจนำสารบัญบทความของวารสารฉบับนั้นมาไว้ที่ปก โดยเน้นความโดดเด่นที่ตัวอักษร ลวดลายเส้นต่าง ๆ ก็ได้ ข้อมูลที่ปรากฏที่ปกวารสารมักประกอบด้วย

1.1 ชื่อวารสาร ใช้ตัวอักษรตัวใหญ่ หนา มีการประดิษฐ์ตัวอักษรให้มีลักษณะดึงดูดความสนใจ และให้สามารถเห็นได้ชัดเจน

1.2 ผู้รับผิดชอบในการจัดทำ ซึ่งอาจเป็นกลุ่มบุคคล สถาบัน องค์กร นิติบุคคล สมาคมวิชาชีพ เป็นต้น

1.3 ข้อความที่ระบุตัวเลข และตัวอักษร เพื่อบอกปีที่ ฉบับที่ วันเดือนปีที่ จัดพิมพ์วารสาร หากเป็นวารสารภาษาอังกฤษจะใช้คำว่า Vol. (volume) หมายถึงปีที่วารสารชื่อนั้นเริ่มจัดทำและ No. (number) หมายถึง ลำดับที่การออกของวารสารชื่อนั้นในรอบปีที่จัดทำ หรือลำดับที่ต่อเนื่องของการออกวารสารรายชื่อนั้นตั้งแต่ปีที่เริ่มจัดทำก็ได้

1.4 ข้อความที่ระบุกำหนดออก อาจเป็นรายสัปดาห์ รายเดือน รายสามเดือน หรือรายภาคการศึกษา เป็นต้น

1.5 เลขมาตรฐานสากลประจำวารสาร

1.6 ชื่อบทความ หรือชื่อผู้เขียนเด่น ๆ ประจำฉบับ

2. หน้าปกใน เป็นแหล่งข้อมูลที่จะเป็นรายละเอียดในการเขียนบรรณานุกรม การอ้างอิง หน้าปกในอาจเป็นหน้าเดียวกับสารบัญ หน้าบรรณาธิการ ข้อมูลในหน้าปกในมักประกอบด้วย

2.1 ชื่อวารสาร

2.2 ผู้รับผิดชอบในการจัดทำ ประกอบด้วย เจ้าของ บรรณาธิการ ผู้พิมพ์ ผู้โฆษณา ผู้จัดการฝ่ายโฆษณา ผู้จัดการฝ่ายจำหน่าย ฝ่ายศิลปะ ฝ่ายสมาชิก เป็นต้น

2.3 ปีที่ ฉบับที่ วัน เดือน ปี ของการจัดทำวารสาร

2.4 กำหนดออก เช่น รายสัปดาห์ รายเดือน รายสามเดือน

2.5 รายละเอียดในการจัดพิมพ์จำหน่าย เช่น สำนักพิมพ์ ปีที่พิมพ์

2.6 เลขมาตรฐานสากลประจำวารสาร

2.7 วัตถุประสงค์ในการจัดพิมพ์วารสาร

2.8 สำนักงานหรือสถานที่ติดต่อ

2.9 ราคา อัตราการบอกรับวารสาร

3. หน้าสารบัญ อาจเป็นหน้าที่อยู่ถัดจากหน้าปกในของวารสาร หน้าปกใน หรือ ถัดไปจากหน้าปกของวารสารอีกหลายหน้า หน้าสารบัญเป็นแหล่งข้อมูลรายชื่อบทความ คอลัมน์ เรื่องราวต่าง ๆ ที่มีอยู่ในเล่ม หน้าสารบัญมักจะให้รายละเอียดดังต่อไปนี้

3.1 ชื่อวารสาร หากเป็นวารสารวิชาการภาษาไทย มักจะกำกับชื่อวารสาร ภาษาอังกฤษไว้ด้วย ปกติจะออกแบบให้ชื่อวารสารมีลักษณะเด่น ทั้งในด้านขนาด ตัวอักษร หรือเอกลักษณ์เฉพาะของตัวอักษรชื่อวารสาร เพื่อให้ติดตามผู้อ่านได้ตลอดไป

3.2 รายชื่อบทความ บทความต่าง ๆ ที่ปรากฏในฉบับ พร้อมทั้งชื่อผู้เขียน บทความ หน้าทีบทความนั้น ๆ ปรากฏรายชื่อบทความที่ปรากฏในหน้าสารบัญอาจเรียง ตามลำดับหน้าของบทความ เช่น คอลัมน์ประจำ คอลัมน์ปกิณกะ ในกรณีเลขหน้าที่กำกับอยู่ที่ท้ายแต่ละบทความจะไม่เรียงต่อกัน

3.3 ตัวเลขปีที่ (volume) ฉบับที่ (number) ในภาษาอังกฤษอาจใช้ตัวย่อว่า Vol. และ No. สำหรับฉบับที่ปีที่ เป็นลำดับที่ของการผลิตหรือจัดทำวารสารนั้น ๆ ออกสู่ ท้องตลาด ฉบับที่เป็นลำดับของการออกวารสารในรอบปีนั้น หรือลำดับของการออกวารสารตั้งแต่ปีที่เริ่มจัดทำ

3.4 รายละเอียดในการผลิตวารสาร จะให้รายละเอียดเกี่ยวกับ กำหนดออกของวารสาร การบอกรับเป็นสมาชิก อัตราค่าบอกรับ ผู้จัดทำและผู้จัดพิมพ์วารสาร

รายละเอียดต่าง ๆ ที่ปรากฏในส่วนต่าง ๆ ของวารสาร เช่น ส่วนหน้าปกใน ส่วนหน้าสารบัญ มิได้เป็นรายละเอียดที่จะต้องปรากฏตายตัว รายละเอียดบางอย่าง เช่น รายละเอียดเกี่ยวกับการบอกรับเป็นสมาชิก ผู้จัดทำและผู้จัดพิมพ์วารสาร อาจจะไปปรากฏที่หน้าปกในวารสาร หรือหน้าสารบัญของวารสารก็ได้

4. เนื้อหา ส่วนที่เป็นเนื้อหาบทความต่าง ๆ ตามที่ระบุไว้ในหน้าสารบัญ

สำหรับวารสารวิชาการในส่วนของเนื้อหา ยังอาจมีส่วนประกอบอีก คือ

4.1 สารระสังเขป เป็นการสรุปเนื้อหาโดยย่อจากเนื้อหาบทความ หรือเนื้อหา บทความที่เป็นรายงานการวิจัย โดยอาจแยกพิมพ์ไว้ในกรอบ หรือพิมพ์แยกเป็นอีกหน้าหนึ่งต่างหาก ก่อนที่จะเป็นเนื้อหาบทความจริง ๆ สำหรับวารสารวิชาการภาษาไทย อาจมีสารระสังเขปที่เขียนเป็นภาษาไทยและสารระสังเขปที่เขียนเป็นภาษาอังกฤษ

4.2 ภาพประกอบ ตาราง แผนที่ แผนผัง แผนภูมิต่าง ๆ ก็อาจมีอยู่ในส่วนที่เป็นเนื้อหา ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับลักษณะของบทความที่จำเป็นต้องมีส่วนประกอบเหล่านี้เพื่อเสริมสร้างการอ่านเนื้อเรื่องให้เข้าใจเรื่องราวได้ดียิ่งขึ้น

4.3 เชิงอรรถ เป็นข้อความที่อยู่ส่วนล่างของหน้า หรือข้างท้ายบทความเป็นส่วนที่บอกแหล่งที่มาของบทความที่ผู้เขียนนำมาอ้างอิงประกอบการเขียนบทความ หรืออาจเป็นการอธิบายขยายความบางประเด็นที่ได้กล่าวไว้ในเนื้อหาได้ชัดเจนยิ่งขึ้น โดยไม่ต้องการไปรวมอยู่ในตัวเนื้อหาบทความนั้น ๆ

นอกจากนั้นในส่วนที่เป็นเชิงอรรถที่อยู่ในส่วนล่างของหน้า ยังอาจเป็นข้อความที่ให้รายละเอียดแนะนำเกี่ยวกับตัวผู้เขียนบทความตั้งแต่ประวัติการศึกษา ตำแหน่งหน้าที่การงาน เป็นต้น

4.4 บรรณานุกรม เป็นรายการวัสดุสารนิเทศต่าง ๆ ที่ผู้เขียนบทความนำมาใช้อ้างอิงประกอบการเขียนบทความนั้น ๆ

บทความวารสาร

บทความ (artical) เป็นความเรียงที่เกิดขึ้นจากข้อเท็จจริง ผู้เขียนมักจะแสดงความคิดเห็นและข้อเสนอแนะเชิงวิพากวิจารณ์ในทางสร้างสรรค์ไว้ด้วย เรื่องที่เขียนควรเป็นเรื่องที่อยู่ในความสนใจของคนโดยทั่วไปในขณะนั้น ซึ่งถือเป็นจุดสำคัญของการเขียนบทความ บทความส่วนมากจะมีความยาวไม่มากนัก ดังนั้นเนื้อหาจึงต้องกระชับและใช้ภาษาที่สื่อความสนใจของผู้อ่านอย่างดีและมีแบบแผน (ดวงใจ ไทยอุบล, 2543, หน้า 281)

ประเภทของบทความ

การแบ่งประเภทของบทความสามารถแบ่งได้หลายลักษณะ สามารถแบ่งประเภทของบทความได้ดังนี้ (ดวงใจ ไทยอุบล, 2543, หน้า 282-284)

1. บทความวิชาการ เป็นบทความที่มีเนื้อหาสาระเกี่ยวข้องกับวิชาการ หรือเป็นความรู้เฉพาะด้าน ผู้เขียนบทความประเภทนี้จะต้องเป็นผู้มีความรู้ความสนใจ หรือมีความเชี่ยวชาญในเรื่องใดหรือสาขาใดสาขาหนึ่ง บทความวิชาการนี้ ผู้เขียนจะต้องมี

หลักฐานอ้างอิง ทั้งทางตัวเลขสถิติ ตลอดจนความคิดเห็นและข้อเสนอแนะในแนวความคิดใหม่ ๆ ความรู้ใหม่ ๆ แก่ผู้อ่าน หรือเป็นแนวคิดแนวปฏิบัติที่จะเป็นประโยชน์แก่วงการศึกษ หรือวงวิชาการต่อไปในอนาคต อันเป็นสิ่งสำคัญสำหรับบทความประเภทนี้

2. บทความกึ่งชีวประวัติ เป็นการเขียนเรื่องราวเกี่ยวกับบุคคลที่มีชื่อเสียง หรือบุคคลที่ประสบความสำเร็จในชีวิตในด้านต่าง ๆ โดยผู้เขียนต้องรู้ถึงคุณสมบัติและการดำเนินชีวิตหรือหลักการดำเนินชีวิต ตลอดจนการปฏิบัติตนอย่างไรจึงประสบความสำเร็จ หรือทำให้เขามีชื่อเสียง แต่จะไม่กล่าวถึงเรื่องส่วนตัวของเขามากเกินไป บทความประเภทนี้มีลักษณะคล้ายบทความประเภทสัมภาษณ์ ข้อมูลที่ผู้เขียนนำมาใช้ประกอบการเขียนนั้น อาจได้มาจากการสัมภาษณ์บุคคลนั้นเอง หรือสอบถามบุคคลใกล้ชิด รวมถึงเอกสารผลงานต่าง ๆ ของเขา

3. บทความประเภทสัมภาษณ์ เป็นบทความที่ได้จากการรวบรวมข้อมูลต่าง ๆ จากการสัมภาษณ์แล้วนำมาเรียบเรียงใหม่ ผู้เขียนบทความควรรู้จักเลือกบุคคลที่จะสัมภาษณ์ คือ ควรเป็นบุคคลที่เด่น มีชื่อเสียงในวงสังคมหรือเป็นผู้มีความรู้ความสามารถและเชี่ยวชาญในเรื่องที่ผู้เขียนต้องการจะเขียนบทความประเภทนี้ไม่จำเป็นจะต้องสัมภาษณ์ผู้มีชื่อเสียงเสมอไป อาจจะสัมภาษณ์บุคคลธรรมดาที่เป็นตัวอย่างของการต่อสู้ชีวิต หรือฟันฝ่าอุปสรรคจนประสบความสำเร็จในชีวิต

4. บทความประเภทแสดงความคิดเห็น บทความประเภทนี้เรามักพบเสมอในหนังสือพิมพ์ นิตยสาร หรือวารสารทางวิชาการต่าง ๆ มากมาย โดยผู้เขียนมักหยิบยกเอาปัญหาที่เกิดขึ้นในสังคมขึ้นมาเขียน โดยที่ผู้เขียนจะต้องมองปัญหาที่จะเขียนให้เข้าใจอย่างถ่องแท้ พยายามแยกแยะในแง่มุมต่าง ๆ แล้วเสนอความคิดเห็น ให้ข้อเสนอแนะข้อสังเกต โดยอาจทิ้งท้ายไว้สำหรับให้ผู้อ่านตัดสินใจด้วยตัวเอง เช่น ปัญหาทางเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง เป็นต้น การแสดงความคิดเห็นนี้จะมีข้อมูลหลักฐานต่าง ๆ มาอ้างอิงให้เห็นอย่างเด่นชัด น่าเชื่อถือ

5. บทความท่องเที่ยว เป็นบทความที่เขียนขึ้นเพื่อชี้ชวนให้ผู้อ่านเกิดความสนใจอยากไปเที่ยวสถานที่นั้น ๆ มากพอสมควร การเขียนบทความนี้จำเป็นจะต้องใช้กลวิธีเขียนที่น่าอ่าน ใช้ภาษาง่าย ๆ โดยกล่าวตั้งแต่การเตรียมตัว ตลอดจนรายละเอียดต่าง ๆ

เช่น วิธีการเดินทาง ระยะเวลาเดินทาง ลักษณะภูมิประเทศ ลักษณะภูมิอากาศ ตลอดจนความสวยงามของธรรมชาติในแถบนั้น สิ่งของที่จำเป็นที่จะต้องนำไป นอกจากนี้ยังแทรกข้อเสนอแนะ ข้อควรระวังที่ผู้เขียนมีประสบการณ์ไว้ด้วย เพื่อผู้อ่านเกิดความสนใจและอยากไปเที่ยวในที่นั้น ๆ

6. บทความวิจารณ์ เป็นบทความที่กำลังนิยมในปัจจุบันทั้งผู้เขียนและผู้อ่านจะเห็นได้จากคอลัมน์ในหนังสือพิมพ์ นิตยสาร วารสารทางวิชาการต่าง ๆ เช่นเดียวกับบทความแสดงความคิดเห็น บทความวิจารณ์เป็นบทความที่เสนอความคิดเห็น โดยอาศัยเหตุผลและหลักทฤษฎี ซึ่งต่างจากบทความประเภทแสดงความคิดเห็นที่เสนอความคิดเห็นอันเป็น ความคิดหรือทัศนคติของผู้เขียนบทความประเภทวิจารณ์นี้นิยมใช้ในการวิจารณ์หนังสือ วิจารณ์ข่าว วิจารณ์การเมือง วิจารณ์ภาพยนตร์ หรืองานด้านศิลปะสาขาต่าง ๆ โดยผู้เขียนจะต้องพิจารณาเรื่องนั้น ๆ อย่างละเอียดรอบคอบทุกแง่มุม วิเคราะห์ ประเมินคุณค่าตามหลักวิชาและชี้ให้เห็นคุณค่า ข้อบกพร่องพร้อมทั้งแนวทางที่เสนอแนะ

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

งานวิจัยในประเทศ

ศรีศุภางค์ เล็กใจเชื้อ (2540) ศึกษาเรื่อง การวิเคราะห์วารสารท่องเที่ยวไทย ปี พ.ศ. 2536-2538 ศึกษาจากบทความจำนวน 479 บทความในวารสารทั้งหมด 7 ชื่อเรื่อง ผลการวิจัยพบว่า ผู้ผลิตที่เป็นหน่วยงานเอกชนมีมากที่สุด ในด้านผู้เขียนบทความ พบว่าบทความที่ปรากฏชื่อผู้เขียน มีจำนวน 376 บทความ เนื้อหาบทความเกี่ยวกับสถานที่ท่องเที่ยวมีมากที่สุด รองลงมา คือ ประวัติศาสตร์ ภูมิศาสตร์ ประเพณีและวัฒนธรรม และเสนอแนะการท่องเที่ยว ในด้านการอ้างอิง พบว่า ไม่ระบุแหล่งอ้างอิงมากที่สุด จำนวน 343 บทความ และใช้วิธีการเขียนแบบเล่าเรื่องมีจำนวน 316 บทความ สำหรับภาพประกอบมีทั้งภาพสี และภาพขาวดำ ลักษณะรูปเล่มเป็นปกอ่อน ใช้กระดาษอาร์ต

กิตติมา พถฉนิวนาสัตถ์ (2541) ศึกษาเรื่อง การวิเคราะห์เนื้อหาวารสารภาษาไทย ทางด้านกฎหมาย ที่ตีพิมพ์ ปี พ.ศ.2536-2539 การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ วิเคราะห์เนื้อหาวารสารภาษาไทยทางด้านกฎหมายที่ตีพิมพ์ปี พ.ศ. 2536-2539 ในด้านเนื้อหา

บทความ วัตถุประสงค์บทความ ผู้ผลิต ผู้เขียน แหล่งอ้างอิง วิธีการเขียนและ
 ความสอดคล้องของวัตถุประสงค์ของบทความและวัตถุประสงค์ของวารสาร รวมถึง
 แนวโน้มของเนื้อหาบทความ ผู้ผลิต ผู้เขียน แหล่งอ้างอิง และวิธีการเขียน ผลการวิจัย
 พบว่า เนื้อหาบทความสาขาวิชากฎหมายประเภทอื่น ๆ มีมากที่สุด รองลงมา ได้แก่
 สาขาวิชากฎหมายมหาชน และสาขาวิชากฎหมายธุรกิจ วัตถุประสงค์ของบทความส่วนใหญ่
 เพื่อเป็นศูนย์กลางแสดงความคิดเห็นของนักกฎหมาย หน่วยงานผู้ผลิตส่วนใหญ่
 เป็นหน่วยงานรัฐบาล ผู้เขียนส่วนใหญ่เป็นผู้พิพากษา รองลงมา คือ ผู้เขียนที่เป็นอาจารย์
 ส่วนใหญ่ไม่มีการระบุแหล่งอ้างอิงในบทความ วิธีการเขียนส่วนใหญ่มีลักษณะ
 การเขียนแบบบรรยายวิชาการ รองลงมา คือ บทความลักษณะวิพากษ์วิจารณ์ และ
 บทความลักษณะงานวิจัย ผลการวิเคราะห์ในด้านความสอดคล้องของวัตถุประสงค์ของ
 บทความและวัตถุประสงค์ของวารสารพบว่าสอดคล้องกันในด้านสร้างความเข้าใจ
 เกี่ยวกับการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของเอกชนและการรักษาผลประโยชน์สาธารณะอัน
 เป็นหน้าที่ของหน่วยงาน แนวโน้มของวัตถุประสงค์ของบทความด้านการสร้างความ
 เข้าใจเกี่ยวกับการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของเอกชนและการรักษาผลประโยชน์สาธารณะ
 อันเป็นหน้าที่ของหน่วยงาน มีแนวโน้มสูงขึ้น ส่วนด้านอื่น ๆ มีแนวโน้มลดลง ผู้ผลิต
 วารสารที่เป็นหน่วยงานรัฐบาล บทความวารสารที่ระบุแหล่งอ้างอิงและงานเขียนที่เป็น
 ลักษณะบทความแปลมีแนวโน้มสูงขึ้น แต่ผู้เขียนที่ระบุนามจริงมีแนวโน้มลดลง

สายฝน บุญชา (2542) ศึกษาเรื่อง การวิเคราะห์วารสารสาขาวิชาวิศวกรรมศาสตร์
 ระหว่างปี พ.ศ. 2538-2540 โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อ ศึกษาในด้านประเภทบทความ ภาษา
 ผู้ผลิต ผู้เขียนบทความ เนื้อหา วิธีการเขียน แหล่งอ้างอิง ภาพประกอบ ลักษณะรูปเล่ม
 และวัตถุประสงค์ของบทความ รวมทั้งศึกษาความสอดคล้องของเนื้อหาบทความกับ
 วัตถุประสงค์การจัดทำวารสาร และศึกษาแนวโน้มของเนื้อหาบทความในวารสารสาขา
 วิศวกรรมศาสตร์ ผลการวิจัยพบว่า บทความส่วนใหญ่เป็นบทความวิชาการ ภาษาส่วน
 ใหญ่เป็นภาษาไทย หน่วยงานผู้ผลิตเป็นหน่วยงานเอกชน เนื้อหาส่วนใหญ่เป็นเนื้อหา
 ด้านวิศวกรรมคอมพิวเตอร์มากที่สุด ภาพประกอบส่วนใหญ่เป็นภาพขาว-ดำ แนวโน้ม
 ของเนื้อหาของบทความทางด้านวิศวกรรมไฟฟ้า และอิเล็กทรอนิกส์มีอัตราแนวโน้ม
 มากขึ้น

สมชาย ทับยาง (2545) ศึกษาเรื่อง การวิเคราะห์เนื้อหาวารสารภาษาไทยทางด้านเทคโนโลยีสารสนเทศระหว่างปี พ.ศ. 2540-2543 วัตถุประสงค์เพื่อ ศึกษาในด้านประเภทของผู้ผลิต ผู้เขียน เนื้อหาบทความ ภาษา แหล่งอ้างอิง วัตถุประสงค์ วิธีการเขียนภาพประกอบ และลักษณะรูปเล่ม รวมทั้งศึกษาความสอดคล้องกับเนื้อหาบทความกับวัตถุประสงค์การจัดทำวารสาร ศึกษาแนวโน้มของเนื้อหาบทความทางด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ ผลการวิจัยพบว่า ผู้ผลิตเป็นหน่วยงานเอกชน คิดเป็นร้อยละ 95.9 เนื้อหาบทความทางด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ ประกอบด้วยเนื้อหาทางด้านวิทยาการสารสนเทศ คิดเป็นร้อยละ 32.1 เทคโนโลยีสารสนเทศประยุกต์ ร้อยละ 14.0 สื่อสารข้อมูลและเครือข่าย 9.5 กราฟิกและมัลติมีเดีย 8.0 การศึกษาพื้นฐานปฏิบัติการคอมพิวเตอร์ ร้อยละ 36.2 วัตถุประสงค์ของวารสารและบทความในด้านส่งเสริม และเผยแพร่ความรู้ทางวิชาการและด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ ร้อยละ 71.4 แนวโน้มของเนื้อหาบทความวารสารมีอัตราแนวโน้มมากขึ้น

อุดมพร ทิไพโรจน์ (2545) ศึกษาเรื่อง การวิเคราะห์วารสารทางการแพทย์พยาบาลไทยระหว่างปี 2542-2543 เพื่อวิเคราะห์บทความทางการแพทย์พยาบาลภาษาไทยระหว่างปี พ.ศ. 2542-2543 ทางด้านประเภทของบทความ ผู้ผลิต ผู้เขียน เนื้อหา วัตถุประสงค์ของบทความ วิธีเขียน แหล่งอ้างอิง ภาพประกอบ ลักษณะรูปเล่มและวัตถุประสงค์ของการจัดทำวารสารเพื่อศึกษาความสอดคล้องของเนื้อหาเกี่ยวกับวัตถุประสงค์ในการจัดทำวารสาร เปรียบเทียบคุณสมบัติของการจัดทำวารสารระหว่างปี พ.ศ. 2542 และ 2543 วิธีดำเนินการวิจัย ใช้วิธีศึกษาและวิเคราะห์วารสารทางการแพทย์พยาบาลภาษาไทยระหว่างปี พ.ศ. 2542-2543 จำนวน 48 ชื่อเรื่อง รวมทั้งสิ้น 236 ฉบับ จำนวน 1,521 บทความ โดยการบันทึกรายละเอียดของบทความลงในแบบบันทึกข้อมูล สถิติที่ใช้วิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ และค่าไคสแคว์ ผลการวิจัยพบว่า ประเภทของบทความส่วนใหญ่เป็นบทความวิจัยมากที่สุด ผู้ผลิตส่วนใหญ่เป็นสถาบันอุดมศึกษามากที่สุด ผู้เขียนส่วนใหญ่เป็นแพทย์มากที่สุด รองลงมาเป็นอาจารย์พยาบาล วิธีการเขียนส่วนใหญ่เป็นแบบอธิบายมากที่สุด แหล่งอ้างอิงส่วนใหญ่ระบุแหล่งอ้างอิงเป็นตำรามากที่สุด ภาพประกอบส่วนใหญ่เป็นภาพที่มีแผนภูมิ กราฟ ตาราง ลักษณะรูปเล่มส่วนใหญ่ขนาด 8 หน้ายก วัตถุประสงค์ของการจัดทำวารสาร และวัตถุประสงค์ของการจัดทำบทความส่วนใหญ่

เพื่อเผยแพร่และส่งเสริมผลงานการวิจัยของนักวิชาการมากที่สุด เนื้อหาบทความส่วนใหญ่เป็นเนื้อหาด้านการแพทย์เฉพาะทาง และสาธารณสุขมีมากที่สุด รองลงมาเป็นเนื้อหาบทความที่สนับสนุนการพยาบาลวิชาชีพ ความสอดคล้องของเนื้อหาและวัตถุประสงค์ของการจัดทำวารสารมีความสอดคล้องกัน เปรียบเทียบคุณสมบัติของบทความในปี พ.ศ. 2542 และ 2543 พบว่ามีสัดส่วนแตกต่างกันในด้านประเภทบทความ ผู้เขียนบทความ แหล่งอ้างอิง ภาพประกอบ และวัตถุประสงค์ของการจัดทำวารสาร ส่วนคุณสมบัติที่ไม่แตกต่างกันใน 2 ปี คือ ผู้ผลิต และเนื้อหาบทความ

กนกธร พรวิโรภาพ (2546) ศึกษาเรื่อง *การวิเคราะห์หนังสือภาษาไทยเกี่ยวกับสุขภาพทางเลือกที่จัดพิมพ์ในระหว่าง พ.ศ. 2526-2545* การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์หนังสือภาษาไทยเกี่ยวกับสุขภาพทางเลือก ที่จัดพิมพ์ระหว่าง พ.ศ. 2526-2545 ในด้านผู้แต่ง ผู้ผลิต เนื้อหา การนำเสนอ และลักษณะทางกายภาพ โดยการสำรวจหนังสือภาษาไทยเกี่ยวกับสุขภาพทางเลือกที่มีการจัดเก็บและให้บริการในหอสมุดแห่งชาติ รวมทั้งหอสมุดกลางและห้องสมุดคณะแพทยศาสตร์ หรือเภสัชศาสตร์ของมหาวิทยาลัยที่เปิดสอนหลักสูตรดังกล่าวในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล โดยใช้แบบบันทึกข้อมูลเป็นเครื่องมือสำหรับการวิจัยหนังสือภาษาไทยเกี่ยวกับสุขภาพทางเลือก จำนวนทั้งสิ้น 420 ชื่อเรื่อง ผลการวิจัยพบว่า ผู้แต่งหนังสือภาษาไทยเกี่ยวกับสุขภาพทางเลือกส่วนใหญ่เป็นบุคคล มีสถานภาพเป็นผู้เขียน และประกอบวิชาชีพด้านการแพทย์และสาธารณสุข นอกจากนี้พบว่าหนังสือส่วนใหญ่ผลิตโดยสำนักพิมพ์เอกชน และมีเนื้อหาด้านการรักษาด้วยสมุนไพรมากที่สุด สำหรับการนำเสนอและลักษณะทางกายภาพ พบว่าหนังสือภาษาไทยเกี่ยวกับสุขภาพทางเลือกส่วนใหญ่นำเสนอเนื้อหาถึงวิชาการ หนังสือส่วนใหญ่มีสารบัญช ไม่ปรากฏดัชนีท้ายเล่ม และการอ้างอิงในขณะที่หนังสือซึ่งมีการอ้างอิงพบว่าอยู่ในลักษณะบรรณานุกรมมากที่สุด นอกจากนี้หนังสือส่วนใหญ่มีขนาด 16 หน้ายกใหญ่ (14.6 x 21 เซนติเมตร) และเกือบทั้งหมดเป็นหนังสือปกอ่อน โดยส่วนใหญ่เป็นปกอ่อนออบมัน ในด้านภาพประกอบและสีของภาพพบว่าส่วนใหญ่เป็นภาพถ่าย และมีสีเขาคามากที่สุด

วิภารัตน์ ดันติวงศ์พิศาล (2546) ศึกษาเรื่อง *การวิเคราะห์เนื้อหาเรื่องสิ่งมีชีวิตดัดแปลงพันธุกรรม (GMOs: Genetically Modified Organisms) ในหนังสือพิมพ์รายวัน*

ภาษาไทย การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อ ศึกษาความถี่ปริมาณพื้นที่ของการนำเสนอเนื้อหา ประเภทของเนื้อหา รูปแบบการนำเสนอเนื้อหา และทิศทางการนำเสนอเนื้อหา ของเรื่องสิ่งมีชีวิตดัดแปลงพันธุกรรม ในหนังสือพิมพ์รายวันภาษาไทย การศึกษาครั้งนี้ ใช้วิธีการวิจัยแบบวิเคราะห์เนื้อหา (content analysis) กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา คือ หนังสือพิมพ์ จำนวน 3 ชื่อฉบับ ประกอบด้วย หนังสือพิมพ์กรุงเทพธุรกิจ หนังสือพิมพ์มติชน และหนังสือพิมพ์ไทยรัฐ ฉบับวันที่ 1 มกราคม 2542-31 ธันวาคม 2544 รวมระยะเวลา 3 ปี หน่วยที่ใช้ในการศึกษา ประกอบด้วย 2 ประเภท คือ หน่วยในการวิเคราะห์ พิจารณาจากการวิเคราะห์แบบสาระ (theme) รูปแบบการนำเสนอเนื้อหาและทิศทางของเนื้อหา และหน่วยในการระบุจำนวน พิจารณาจากการปรากฏประเภทเนื้อหา (จำนวน-ครั้ง) ความถี่ของการเสนอเนื้อหา (จำนวนเรื่อง) และพื้นที่เนื้อหา (ตารางนิ้ว) ผลการวิเคราะห์เนื้อหาหนังสือพิมพ์จำนวน 3,285 ฉบับ พบว่า มีหนังสือพิมพ์ จำนวน 662 ฉบับ ที่นำเสนอเนื้อหาเรื่องสิ่งมีชีวิตดัดแปลงพันธุกรรม โดยมีการนำเสนอเนื้อหา จำนวน 846 เรื่อง มีการปรากฏประเภทเนื้อหา 951 ครั้ง และมีพื้นที่ของเนื้อหาทั้งหมด 34,131.24 ตารางนิ้ว จากการศึกษาในปี 2542-2544 พบว่า ปี 2542 เป็นปีที่หนังสือพิมพ์นำเสนอเนื้อหาเรื่องสิ่งมีชีวิตดัดแปลงพันธุกรรมมากที่สุด และในจำนวนหนังสือพิมพ์ทั้ง 3 ชื่อฉบับ หนังสือพิมพ์กรุงเทพธุรกิจนำเสนอเนื้อมากที่สุด รองลงมา คือ หนังสือพิมพ์มติชน และหนังสือพิมพ์ไทยรัฐ ทางด้านรูปแบบการนำเสนอเนื้อหา ประกอบด้วย ข่าว บทความ สารคดี คอลัมน์ บทบรรณาธิการ และภาพข่าว ภาพรวม พบว่า หนังสือพิมพ์มีความถี่ในการนำเสนอเนื้อหารูปแบบข่าว คอลัมน์ และบทความมากที่สุด โดยหนังสือพิมพ์กรุงเทพธุรกิจ และหนังสือพิมพ์ไทยรัฐ ให้ความสำคัญกับการเสนอเนื้อข่าวและบทความมากที่สุด สำหรับพื้นที่ของรูปแบบ การนำเสนอเนื้อหาภาพรวม พบว่า หนังสือพิมพ์ให้พื้นที่ของเนื้อข่าว สารคดี และบทความมากที่สุด โดยหนังสือพิมพ์กรุงเทพธุรกิจ และหนังสือพิมพ์มติชน ให้ความสำคัญกับพื้นที่ของเนื้อข่าว และสารคดี มากที่สุด ส่วนหนังสือพิมพ์ไทยรัฐ ให้ความสำคัญกับพื้นที่ของเนื้อข่าว และคอลัมน์ มากที่สุด สำหรับประเภทของเนื้อหาของเรื่องสิ่งมีชีวิตดัดแปลงพันธุกรรมที่หนังสือพิมพ์ทั้ง 3 ชื่อฉบับนำเสนอ มีจำนวนมากน้อยเรียงลำดับ ได้ดังนี้ ลำดับแรกเป็นเนื้อหาเรื่องมาตรการของภาครัฐ โดยเน้นการนำเสนอในประเด็นมาตรการทางการค้า และนโยบาย/ทิศทาง

การพัฒนามากที่สุด ประเภทเนื้อหาที่นำเสนอรองลงมาคือ คุณสมบัติและประโยชน์ของสิ่งมีชีวิตดัดแปลงพันธุกรรม ลำดับต่อมา คือ เนื้อหาสถานการณ์ในประเทศ โดยเน้นประเด็นการคัดค้านและปัญหาของสิ่งมีชีวิตดัดแปลงพันธุกรรม ลำดับที่สี่ เป็นเนื้อหาเรื่องผลกระทบ โดยเน้นผลกระทบด้านเศรษฐกิจ และเนื้อหาที่นำเสนอมากเป็นลำดับสุดท้าย คือ การดำเนินงานขององค์กรพัฒนาเอกชน โดยเน้นการนำเสนอเนื้อหาในประเด็นอาหารและการติดฉลาก เมื่อพิจารณาทิศทางการนำเสนอเนื้อหา พบว่าหนังสือพิมพ์นำเสนอเนื้อหาทิศทางลบมากที่สุด และในจำนวนหนังสือพิมพ์ทั้ง 3 ชื่อฉบับ หนังสือพิมพ์ไทยรัฐนำเสนอเนื้อหาในทิศทางบวกมากที่สุด ส่วนหนังสือพิมพ์กรุงเทพธุรกิจ และหนังสือพิมพ์มติชน นำเสนอเนื้อหาในทิศทางลบมากที่สุด

อารียา อุทัยรุ่งเรือง (2546) ศึกษาเรื่อง *การวิเคราะห์สิ่งพิมพ์ทางวิทยาศาสตร์ที่ผลิตโดยหน่วยงานราชการของไทย* การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ วิเคราะห์สิ่งพิมพ์ทางวิทยาศาสตร์ที่ผลิตโดยหน่วยงาน ราชการของไทย 3 กลุ่ม คือ ส่วนราชการ รัฐวิสาหกิจ และหน่วยงานของรัฐ ในด้านผู้ผลิต ประเภท เนื้อหา ภาษา และการอ้างอิง รวมทั้งศึกษาการเผยแพร่และปัญหาในการเผยแพร่สิ่งพิมพ์ทางวิทยาศาสตร์ที่ผลิตโดยหน่วยงานราชการของไทย เพื่อประโยชน์ต่อห้องสมุดในการจัดหาสิ่งพิมพ์และหน่วยงานราชการในการผลิตสิ่งพิมพ์ทางวิทยาศาสตร์ การดำเนินการวิจัยครั้งนี้ ใช้แบบบันทึกข้อมูลเป็นเครื่องมือในการเก็บข้อมูลสิ่งพิมพ์ทางวิทยาศาสตร์ที่ผลิตโดยหน่วยงานราชการไทย 26 แห่ง ระหว่างปี พ.ศ. 2540-2544 จำนวน 780 รายการและใช้แบบ สอบถามในการเก็บข้อมูลเกี่ยวกับการเผยแพร่และปัญหาในการเผยแพร่ สิ่งพิมพ์ทางวิทยาศาสตร์ ผลการวิจัยสรุปได้ว่า ส่วนราชการเป็นหน่วยงานที่ผลิตสิ่งพิมพ์ทางวิทยาศาสตร์จำนวนมากที่สุด ประเภทของสิ่งพิมพ์ที่ผลิตจำนวนมากที่สุดและรองลงมาตามลำดับ คือ รายงานและหนังสือ เนื้อหาของสิ่งพิมพ์ที่ผลิตจำนวนมากที่สุดและรองลงมา คือ วิทยาศาสตร์กายภาพและวิทยาศาสตร์ชีวภาพ ตามลำดับ สิ่งพิมพ์ส่วนใหญ่ผลิตเป็นภาษาไทย และมีการอ้างอิงในลักษณะรายการอ้างอิง ในด้านการเผยแพร่สิ่งพิมพ์ทางวิทยาศาสตร์ หน่วยงานราชการส่วนใหญ่รับผิดชอบทั้งการผลิต การเผยแพร่สิ่งพิมพ์ และงานด้านอื่น ๆ สังกัดฝ่ายประชาสัมพันธ์และเผยแพร่และไม่มีบุคลากรทำหน้าที่เผยแพร่โดยเฉพาะวัตถุประสงค์การเผยแพร่สิ่งพิมพ์เพื่อประชาสัมพันธ์ กิจกรรมและผลงานของ

หน่วยงานกับเพื่อเผยแพร่ความรู้ ข่าวสาร และผลงานวิชาการสู่สังคม หน่วยงานราชการส่วนใหญ่เผยแพร่สิ่งพิมพ์ในลักษณะการให้เป็นอภิธานการ โดยมีประชาชนหรือผู้สนใจทั่วไปเป็นกลุ่มเป้าหมาย หน่วยงานราชการจำนวน 12 แห่ง มีการรวบรวมรายชื่อสิ่งพิมพ์เพื่อเผยแพร่ จำนวน 8 แห่ง เผยแพร่สิ่งพิมพ์บนอินเทอร์เน็ต และหน่วยงานราชการส่วนใหญ่ประสบปัญหาด้านบุคลากรที่ทำหน้าที่เผยแพร่สิ่งพิมพ์มีจำนวนจำกัด

กนกวรรณ ปัญญาสุชาติ (2547) ศึกษาเรื่อง *การวิเคราะห์วารสารด้านวิศวกรรมศาสตร์ที่ผลิตโดยสถาบันอุดมศึกษา ระหว่างปี พ.ศ. 2541-2545* การวิจัยครั้งนี้วัตถุประสงค์เพื่อ วิเคราะห์วารสารทางด้านวิศวกรรมศาสตร์ที่ผลิตโดยสถาบันอุดมศึกษา ในด้านประเภทของบทความ วัตถุประสงค์ของวารสาร เนื้อหาของบทความ ผู้เขียน ภาษา ภาพประกอบ แหล่งอ้างอิง รูปแบบการเขียน การจัดรูปแบบ ความสอดคล้องของเนื้อหา บทความกับวัตถุประสงค์ของการจัดทำวารสาร ตลอดจนศึกษาแนวโน้มเนื้อหาของบทความจากวารสารทางด้านวิศวกรรมศาสตร์ จำนวน 5 ชื่อเรื่อง 75 ฉบับ 1,139 บทความ ได้วิเคราะห์โดยการบันทึกลงในแบบบันทึกข้อมูล ผลการวิจัยพบว่าประเภทของบทความส่วนใหญ่เป็นบทความวิจัย คิดเป็นร้อยละ 66.8 บทความด้านวิศวกรรมไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์มีมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 30.8 ผู้เขียนบทความมากกว่าครึ่งหนึ่งไม่ระบุตำแหน่งในการเขียนบทความส่วนใหญ่เป็นภาษาไทย คิดเป็นร้อยละ 78.3 ภาพประกอบส่วนใหญ่เป็นภาพขาวดำพร้อมคำอธิบาย คิดเป็น ร้อยละ 67.7

ธนวรรณ กัมมารเจษฎากุล (2547) ศึกษาเรื่อง *การวิเคราะห์เนื้อหาด้านสุขภาพในหนังสือพิมพ์รายวันภาษาไทย* งานวิจัยฉบับนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ ศึกษาประเภทของเนื้อหา ปริมาณของเนื้อหา แหล่งข้อมูล รูปแบบในการนำเสนอเนื้อหาด้านสุขภาพและบทบาทในการเสนอเนื้อหาด้านสุขภาพของหนังสือพิมพ์รายวันภาษาไทย 4 ชื่อฉบับ ได้แก่ หนังสือพิมพ์ไทยรัฐ เดลินิวส์ ข่าวสด และมติชน ตลอดจนศึกษาปัจจัยในการเลือกประเด็นเพื่อนำเสนอเนื้อหาด้านสุขภาพและการเลือกใช้แหล่งข้อมูลด้านสุขภาพของบรรณาธิการหรือหัวหน้าข่าวสาธารณสุขของหนังสือพิมพ์รายวันภาษาไทย โดยใช้การวิเคราะห์เนื้อหาและการสัมภาษณ์เป็นแนวทางในการวิจัย ผลการวิจัยพบว่าหนังสือพิมพ์เดลินิวส์เสนอเนื้อหาด้านสุขภาพในปริมาณความถี่มากที่สุด รองลงมา คือ ข่าวสด มติชน และไทยรัฐ โดยเนื้อหาสุขภาพที่หนังสือพิมพ์ทั้ง 4 ชื่อฉบับนำมาเสนอ

มากที่สุด คือ พฤติกรรมการป้องกันโรคในภาวะเสี่ยงต่อโรค หนังสือพิมพ์ไทยรัฐเสนอผลงานวิจัยต่างประเทศที่เกี่ยวกับสุขภาพมากที่สุด หนังสือพิมพ์เดลินิวส์เสนอเรื่องเพศสัมพันธ์มากที่สุด ส่วนหนังสือพิมพ์ข่าวสดและมติชนเสนอพฤติกรรมการป้องกันโรคในภาวะเสี่ยงต่อโรคมากที่สุด นอกจากนี้หนังสือพิมพ์ทั้ง 4 ชื่อฉบับ เสนอเนื้อหา ด้านสุขภาพในรูปแบบของข่าวมากที่สุด รองลงมาคือ รูปแบบคอลัมน์ประจำและบทความตามลำดับ แหล่งข้อมูลที่หนังสือพิมพ์ทั้ง 4 ชื่อฉบับ ใช้มากที่สุด คือ แหล่งจากกระทรวงสาธารณสุขและเจ้าหน้าที่ รองลงมา คือ บุคคลไม่ระบุสังกัด และ โรงพยาบาลทั้งภาครัฐและเอกชน ตามลำดับ นอกจากนี้หนังสือพิมพ์ทั้ง 4 ชื่อฉบับมีบทบาทเป็นแหล่งแจ้งข่าวและให้ความรู้มากที่สุดในการนำเสนอเนื้อหา ด้านสุขภาพ และมีบทบาทเป็นผู้ให้ความเห็นเชิงวิพากษ์วิจารณ์หรือสนับสนุนน้อยที่สุด ส่วนหัวหน้าข่าวสาธารณสุขมีปัจจัย 3 ปัจจัยในการเลือกประเด็นสำหรับนำเสนอเนื้อหา ด้านสุขภาพลงหนังสือพิมพ์ ได้แก่ ความรู้ นวัตกรรมใหม่ด้านสุขภาพ ความสนใจของเนื้อหา สภาพแวดล้อมช่วงเวลาหนึ่งที่มีผลต่อเรื่องสุขภาพ นอกจากนี้การเลือกใช้แหล่งข้อมูล ด้านสุขภาพของหนังสือพิมพ์มี 2 วิธี คือ เลือกแหล่งที่มีผู้เชี่ยวชาญด้านสุขภาพ และแหล่งที่มีข้อมูลให้

อันนิการ์ บุปผา (2547) ศึกษาเรื่อง การวิเคราะห์เนื้อหาวารสารบรรณารักษศาสตร์และสารนิเทศศาสตร์ภาษาไทย ระหว่างปี พ.ศ. 2530-2539 วัตถุประสงค์ของการวิจัย เพื่อ วิเคราะห์เนื้อหาวารสารบรรณารักษศาสตร์และสารนิเทศศาสตร์ภาษาไทย ระหว่างปี พ.ศ. 2530-2539 ในด้านหน่วยงานผู้ผลิต ผู้เขียน เนื้อหา แหล่งอ้างอิง วิธีการเขียน วัตถุประสงค์ของวารสาร วัตถุประสงค์ของวารสาร วัตถุประสงค์ของบทความ รายละเอียดของวารสาร บรรณานุกรม และความสอดคล้องของเนื้อหาและ วัตถุประสงค์ของวารสาร รวมทั้งศึกษาแนวโน้มของเนื้อหา ด้านบรรณารักษศาสตร์และสารนิเทศศาสตร์ วิธีดำเนินการวิจัย ใช้วิธีการศึกษาและวิเคราะห์เนื้อหาบทความจากวารสารสาขบรรณารักษศาสตร์และสารนิเทศศาสตร์ ผลการวิจัยพบว่า หน่วยงานผู้ผลิตที่เป็นหน่วยงานอื่น ๆ ซึ่งเป็นหน่วยงานอิสระ คิดเป็นร้อยละ 51.8 และหน่วยงานราชการ คิดเป็นร้อยละ 48.22 ผู้เขียนที่เป็นบรรณารักษ์คิดเป็นร้อยละ 50.8 อาจารย์คิดเป็นร้อยละ 25.6 นักวิชาการคิดเป็นร้อยละ 11.1 บุคคลทั่วไปคิดเป็นร้อยละ 8.7 และ นิสิตนักศึกษา

คิดเป็นร้อยละ 3.83 เนื้อหาในสาขาวิชาอื่น ๆ คิดเป็นร้อยละ 65.7 สาขาวิชา
 บรรณารักษศาสตร์ คิดเป็นร้อยละ 29.4 และสาขาสารนิเทศศาสตร์คิดเป็นร้อยละ 14.94
 แหล่งอ้างอิงที่ไม่ปรากฏในบทความคิดเป็นร้อยละ 53.4 แหล่งอ้างอิงที่เป็นสิ่งพิมพ์
 คิดเป็นร้อยละ 46.0 และที่ไม่ใช่สิ่งตีพิมพ์คิดเป็นร้อยละ 0.65 วิธีการเขียน ลักษณะ
 บทความวิเคราะห์/วิชาการ คิดเป็นร้อยละ 61.9 บทความลักษณะแนวความคิดเห็นคิด
 เป็นร้อยละ 28.9 และบทความแปลคิดเป็นร้อยละ 9.26 วัตถุประสงค์ของวารสารเพื่อ
 เป็นสื่อกลางในการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นเชิงวิชาการและเชิงปฏิบัติการคิดเป็นร้อยละ
 10.07 วัตถุประสงค์ของบทความไม่ตรงกับวัตถุประสงค์ของวารสารในด้านเพื่อเผยแพร่
 ความรู้ในสาขาวิชาบรรณารักษศาสตร์และสารนิเทศศาสตร์คิดเป็นร้อยละ 87.88
 รายละเอียดของวารสารในด้านสังกัดผู้เขียนบทความ ส่วนใหญ่สังกัดมหาวิทยาลัย
 คิดเป็นร้อยละ 79.29 บรรณานุกรมที่ไม่ปรากฏในบทความคิดเห็นร้อยละ 53.6
 ผลการวิเคราะห์ในด้านความสอดคล้องของเนื้อหาและวัตถุประสงค์ของวารสาร
 แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 และแนวโน้มเนื้อหาด้านสารนิเทศ-
 ศาสตร์มีอัตราเพิ่มขึ้น ในขณะที่เนื้อหาด้านบรรณารักษศาสตร์มีอัตราแนวโน้มลดลง
 พรทิพย์ สว่างเนตร (2548) ศึกษาเรื่อง การวิเคราะห์เนื้อหาวารสารสาขาวิชาพืช
 ศาสตร์ ปี พ.ศ. 2543-2547 การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ วิเคราะห์เนื้อหาวารสาร
 สาขาวิชาพืชศาสตร์ ปี พ.ศ. 2543-2547 ในด้านประเภท เนื้อหา ภาษา ผู้ผลิต ผู้เขียน
 วิธีการเขียน แหล่งอ้างอิง ภาพประกอบ ลักษณะรูปเล่ม วัตถุประสงค์ของบทความและ
 วัตถุประสงค์ของการจัดทำวารสาร ศึกษาความสอดคล้องของเนื้อหาบทความกับ
 วัตถุประสงค์ของการจัดทำวารสาร และศึกษาแนวโน้มของเนื้อหาบทความในวารสาร
 สาขาวิชาพืชศาสตร์ ในด้านประเภท เนื้อหา ผู้ผลิต ผู้เขียน วิธีการเขียน แหล่งอ้างอิง
 ภาพประกอบ และลักษณะรูปเล่ม ผลการศึกษาพบว่า ประเภทของวารสารส่วนใหญ่เป็น
 วารสารวิชาการ เนื้อหาของบทความวารสารส่วนใหญ่เป็นเนื้อหาด้านพืชศาสตร์ ภาษา
 ของบทความส่วนใหญ่เป็นภาษาไทย หน่วยงานผู้ผลิตส่วนใหญ่เป็นหน่วยงานภาค-
 เอกชน ผู้เขียนบทความส่วนใหญ่เป็นนักวิชาการ วิธีการเขียนบทความส่วนใหญ่เป็น
 การเขียนแบบบทความวิชาการ แหล่งอ้างอิงส่วนใหญ่เป็นการอ้างอิงจากแหล่งอ้างอิง
 อื่น ๆ ภาพประกอบส่วนใหญ่เป็นภาพขาวดำ ลักษณะรูปเล่มส่วนใหญ่มีลักษณะรูปเล่ม

เป็นปกอ่อน ใช้กระดาษปอนด์ขนาด 8 หน้ายกและการพิมพ์แบบออฟเซ็ททุกเล่ม
 วัตถุประสงค์ของบทความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการจัดทำวารสาร แนวโน้ม
 เนื้อหาบทความในวารสารสาขาวิชาพืชศาสตร์ พบว่า เนื้อหาบทความด้านพืชศาสตร์
 ปฐพีวิทยา โครงสร้างของพืช สรีรวิทยา และชีวเคมีของพืช มีแนวโน้มลดลง ในขณะที่
 เนื้อหาบทความด้านอนุกรมวิธานเกษตรและอากาศวิทยา พันธุศาสตร์พืช นิเวศวิทยาของ
 พืช พฤกษอนุกรมวิธาน และพฤกษภูมิศาสตร์มีแนวโน้มไม่เปลี่ยนแปลง

เจนจิรา ศรีเพชรพร (2550) ศึกษาเรื่อง การวิเคราะห์เนื้อหาด้านอาหารในนิตยสาร
 หมอชาวบ้าน การวิเคราะห์เนื้อหาด้านอาหารในนิตยสารหมอชาวบ้านมีวัตถุประสงค์
 เพื่อ ศึกษาเนื้อหาด้านอาหาร รูปแบบการนำเสนอเนื้อหา และวัตถุประสงค์การสื่อสาร
 สุขภาพ ศึกษาจากการวิเคราะห์เนื้อหาด้านอาหารจำนวน 51 เรื่องในนิตยสารหมอ
 ชาวบ้าน 12 ฉบับ (ฉบับที่ 288 ถึง 299) และการสัมภาษณ์บรรณาธิการนิตยสารหมอ
 ชาวบ้าน ผลการศึกษามีดังนี้ ประการแรก พบว่า เนื้อเรื่องการกินอาหารของผู้บริโภค
 มากกว่าเนื้อเรื่องเตรียมอาหาร การเลือกซื้ออาหาร และการเก็บอาหาร คำแนะนำ
 เกี่ยวกับการบริโภคอาหารของผู้บริโภคที่พบในช่วงเวลาการศึกษา ได้แก่ อาหารปลอดภัย
 อาหารธรรมชาติ เลือกอาหารที่มีคุณค่าทางโภชนาการและดีต่อสุขภาพ อาหารตามวัย
 และภาวะความเจ็บป่วย อาหารหลากหลาย อาหารสมดุลและอาหารเป็นยา ประเด็นถัดมา
 พบว่า เนื้อหาด้านอาหารส่วนใหญ่มีภาพประกอบ รูปแบบการนำเสนอเนื้อหาที่พบใน
 ช่วงเวลาการศึกษา ได้แก่ รูปแบบบทความมีภาพประกอบ รูปแบบข่าวมีและไม่มีภาพ
 ประกอบ และรูปแบบจดหมายมีและไม่มีภาพประกอบ บทความมีภาพประกอบเป็น
 รูปแบบเนื้อหาที่นิยมมากที่สุด และประเด็นสุดท้าย พบว่า การป้องกันโรคเป็นวัตถุประสงค์
 การสื่อสารสุขภาพที่สำคัญในช่วงเวลาการศึกษา รองลงมา ได้แก่ การสร้างเสริมสุขภาพ
 การรักษาสุขภาพ และการฟื้นฟูสุขภาพ ตามลำดับ ผลการศึกษาส่วนใหญ่สอดคล้องตาม
 แนวคิด และงานวิจัยของนิตยสารหมอชาวบ้านมีบทบาทใน การสื่อสารเรื่องอาหาร
 ปลอดภัย เพราะพบประเด็นเนื้อหาเรื่องอาหารปลอดภัยในช่วงเวลาการศึกษาซึ่งอยู่
 ระหว่างการดำเนินงานรณรงค์โครงการอาหารปลอดภัย วิธีการสื่อสารที่พบ ได้แก่ ความ
 น่าเชื่อถือ ความชัดเจน และความสม่ำเสมอต่อเนื่อง การศึกษากระบวนการสื่อสารโดย
 ภาพรวมเป็นอีกประเด็นที่น่าสนใจ เพราะแสดงให้เห็นจุดเด่น และจุดด้อยใน

กระบวนการสื่อสาร และนำไปสู่การพัฒนากระบวนการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพของสื่อต่อไป

ชาตรีส ชีรานนท์ (2550) ศึกษาเรื่อง *การวิเคราะห์เนื้อหาวารสารภาษาไทยทางด้านสุขภาพตั้งแต่ปี พ.ศ. 2544-2548* การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ วิเคราะห์เนื้อหาบทความวารสารภาษาไทยทางด้านสุขภาพที่ดีพิมพ์ระหว่าง ปี พ.ศ. 2544-2548 ในด้านของประเภทวารสาร ผู้ผลิต ผู้เขียน เนื้อหา วิธีการเขียน แหล่งอ้างอิงภาพประกอบ ลักษณะรูปเล่ม วัตถุประสงค์ของบทความ และวัตถุประสงค์ของวารสารและเพื่อศึกษาแนวโน้มของเนื้อหาบทความวารสารภาษาไทยทางด้านสุขภาพ ในด้านประเภทวารสาร ผู้ผลิต ผู้เขียน เนื้อหา วิธีการเขียน แหล่งอ้างอิง ภาพประกอบ ลักษณะรูปเล่ม ของวารสารภาษาไทยทางด้านสุขภาพ จำนวน 14 รายชื่อ รวมทั้งสิ้น 455 ฉบับ 760 บทความ โดยบันทึกรายละเอียดของเนื้อหาบทความลงในแบบบันทึกข้อมูลที่ได้รับการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือจากผู้เชี่ยวชาญด้านสุขภาพ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ สถิติพรรณนา ค่าร้อยละ และค่าความชัน ผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้ ประเภทของวารสารส่วนใหญ่เป็นวารสารกึ่งวิชาการ ผู้ผลิตส่วนใหญ่เป็นหน่วยงานเอกชน ผู้เขียนบทความส่วนใหญ่ไม่ระบุผู้เขียน หรือกลุ่มผู้เขียน เนื้อหาบทความส่วนใหญ่เป็นเนื้อหาทางด้านสุขภาพ ทางเลือก วิธีการเขียนบทความส่วนใหญ่เป็นการเขียนแบบบรรยาย แหล่งอ้างอิงส่วนใหญ่ไม่ปรากฏแหล่งอ้างอิง ภาพประกอบส่วนใหญ่เป็นภาพประกอบสี และมีแผนภูมิกราฟ ตาราง พร้อมคำอธิบาย ลักษณะรูปเล่มของวารสารทั้งหมดเป็นปกอ่อน พิมพ์ด้วยกระดาษปอนด์ มีขนาด 8 หน้ายก (21 x 28.7 ซม.) วัตถุประสงค์ของบทความเพื่อเผยแพร่ความรู้ทางด้านสุขภาพ วัตถุประสงค์ในการจัดทำวารสารเพื่อเผยแพร่บทความวิชาการ และผลงานวิจัย แนวโน้มเนื้อหาบทความด้านสุขภาพทางเลือกมีแนวโน้มเพิ่มขึ้น

วัชรภรณ์ จันทร์ศรี (2550) ศึกษาเรื่อง *การวิเคราะห์เนื้อหาวารสารภาษาไทยด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ ระหว่างปี พ.ศ. 2544-2549* การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ วิเคราะห์วารสารด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ ในด้านประเภทวารสาร ผู้ผลิต ผู้เขียน เนื้อหา ประเภทบทความ วิธีการเขียน การอ้างอิง ภาพประกอบ ลักษณะรูปเล่ม และวัตถุประสงค์ของบทความ ระหว่างปี พ.ศ. 2544-2549 ศึกษาความสอดคล้องของบทความกับวัตถุประสงค์ของการจัดทำวารสาร ศึกษาแนวโน้มเนื้อหาบทความด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ

ของวารสารในด้านประเภทวารสาร ผู้ผลิต ผู้เขียน เนื้อหา ประเภทบทความ วิธีการเขียน การอ้างอิง ภาพประกอบ ลักษณะรูปเล่ม วิธีการดำเนินการวิจัย ใช้วิธีการศึกษาและ วิเคราะห์เนื้อหาวารสารภาษาไทยด้านเทคโนโลยีสารสนเทศระหว่างปี พ.ศ. 2544-2549 จำนวน 12 ชื่อเรื่อง จำนวน 940 บทความ โดยการบันทึกรายละเอียดของเนื้อหาบทความ ลงในแบบบันทึกข้อมูลที่ได้รับการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือจากผู้เชี่ยวชาญด้าน เทคโนโลยีสารสนเทศ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าร้อยละ และค่าความชัน ผลการศึกษา ประเภทวารสารส่วนใหญ่เป็นวารสารกึ่งวิชาการ ผู้ผลิตส่วนใหญ่เป็น หน่วยงานเอกชน ผู้เขียนบทความส่วนใหญ่ระบุชื่อผู้เขียนชัดเจน เขียนบทความเพียงคน เดียวและไม่ระบุสถานภาพในการเขียนบทความ เนื้อหาบทความส่วนใหญ่มีเนื้อหาทาง ด้านการโทรคมนาคม การสื่อสารข้อมูล และเครือข่ายคอมพิวเตอร์ ประเภทบทความส่วนใหญ่เป็นบทความทั่วไปทางเทคโนโลยีสารสนเทศ วิธีการเขียนบทความส่วนใหญ่เป็น การเขียนแบบบรรยาย/พรรณนา การอ้างอิงส่วนใหญ่ไม่มีการอ้างอิง ภาพประกอบส่วนใหญ่เป็นภาพประกอบสี และมีแผนภูมิ กราฟ ตารางและมีคำอธิบายใต้ภาพ ลักษณะ รูปเล่มทั้งหมดเป็นวารสารปกอ่อนส่วนใหญ่ใช้กระดาษปอนด์ในการพิมพ์ วารสารส่วนใหญ่มีขนาด 8 หน้ายก (21 x 28.7 ซม.) วัตถุประสงค์ของบทความส่วนใหญ่เพื่อเป็น การกระจายองค์ความรู้นวัตกรรมใหม่ ๆ เกี่ยวกับเทคโนโลยีสารสนเทศ วัตถุประสงค์ ของการจัดทำวารสารส่วนใหญ่เพื่อเป็นศูนย์กลางแลกเปลี่ยนและกระจายองค์ความรู้ นวัตกรรมใหม่ ๆ เกี่ยวกับเทคโนโลยีสารสนเทศ ความสอดคล้องของเนื้อหาบทความ กับวัตถุประสงค์ของการจัดทำวารสารมีความสอดคล้องกัน แนวโน้มเนื้อหาบทความด้าน ทิศทางเทคโนโลยีสารสนเทศมีแนวโน้มเพิ่มมากขึ้น ในขณะที่เนื้อหาด้านฐานข้อมูลมี แนวโน้มลดลง

ยุวดี ชุนลิม (2551) ศึกษาเรื่อง การวิเคราะห์เนื้อหาวารสารทางประชากรศาสตร์ พ.ศ. 2542-2548 การศึกษาครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ วิเคราะห์เนื้อหาบทความวารสาร ทางประชากรศาสตร์ ช่วงปี พ.ศ. 2542-2548 ในด้านผู้ผลิต ผู้เขียนบทความ ผู้ตรวจสอบ หรือผู้ประเมินบทความ เนื้อหา วัตถุประสงค์ของบทความ วิธีการเขียนบทความ ประเภท ภาษา ภาพประกอบ แหล่ง วิธี และรูปแบบการอ้างอิง ศึกษาความสอดคล้องของเนื้อหา บทความวารสารกับวัตถุประสงค์ของการจัดทำวารสาร ศึกษาแนวโน้มของเนื้อหา

บทความทางประชากรศาสตร์ในช่วงปี พ.ศ. 2542-2548 จำนวน 12 รายชื่อ จำนวนกลุ่มตัวอย่าง 1,191 บทความ สถิติที่ใช้ คือ ร้อยละ ผลการศึกษา วัตถุประสงค์ของวารสารส่วนใหญ่เพื่อเผยแพร่ความรู้ ผลงาน แนวคิด ทฤษฎี หรือเทคโนโลยีใหม่ ๆ หน่วยงานผู้ผลิตวารสารส่วนใหญ่เป็นหน่วยงานรัฐบาล บทความส่วนใหญ่ปรากฏ ชื่อผู้เขียน และมีชื่อหน่วยงานของผู้เขียนที่สามารถติดต่อได้ แต่ไม่ปรากฏตำแหน่งทางวิชาการของผู้เขียน บทความส่วนใหญ่เขียนด้วยภาษาไทย เนื้อหาบทความส่วนใหญ่เป็นด้านระเบียบวิจัยทางประชากรศาสตร์ และด้านแรงงาน การจ้างงาน ประเภทบทความส่วนใหญ่เป็นบทความทั่วไป วิธีการเขียนบทความส่วนใหญ่ใช้วิธีการเขียนแบบวิชาการ ภาพประกอบส่วนใหญ่เป็นตาราง การอ้างอิงในบทความ และท้ายบทความส่วนใหญ่เป็นกลุ่มที่ไม่ปรากฏการอ้างอิง แหล่งอ้างอิงส่วนใหญ่เป็นหนังสือ ผู้ตรวจสอบบทความส่วนใหญ่เป็นกองบรรณาธิการ เนื้อหาบทความกับวัตถุประสงค์ของการจัดทำวารสารสอดคล้องกันทุกบทความ แนวโน้มเนื้อหาบทความด้านประชากรศาสตร์มีแนวโน้มเพิ่มขึ้น

ประทุมทิพย์ สุขราษฎร์ (2553) การวิเคราะห์เนื้อหาวารสารวิทยาศาสตร์สุขภาพภาษาไทย ที่พิมพ์เผยแพร่โดยสถาบันอุดมศึกษาของรัฐ ระหว่างปี พ.ศ. 2545-2549 การศึกษานี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อ (1) การวิเคราะห์เนื้อหาวารสารวิทยาศาสตร์สุขภาพภาษาไทย ที่พิมพ์เผยแพร่โดยสถาบันอุดมศึกษาของรัฐ ระหว่างปี พ.ศ. 2545-2549 ในด้านประเภทของบทความ ผู้เขียนบทความ เนื้อหาของบทความ วัตถุประสงค์ของการจัดทำวารสาร รูปแบบการอ้างอิงและแหล่งอ้างอิง วิธีการเขียนบทความ วัตถุประสงค์ของการจัดทำวารสารมีความสอดคล้องของเนื้อหาบทความ ค่าความถี่ในการอ้างอิงบทความของวารสาร (impact factor) (2) ศึกษาแนวโน้มในด้านประเภทของบทความภาษาที่ใช้เขียนบทความ และ (3) วิเคราะห์แนวโน้มค่าความถี่ในการอ้างอิงบทความของวารสาร (impact factor) วิชาดำเนินการวิจัย ใช้การศึกษาและวิเคราะห์วารสารวิชาการด้านวิทยาศาสตร์สุขภาพภาษาไทยที่พิมพ์เผยแพร่โดยสถาบันอุดมศึกษาของรัฐ ระหว่างปี พ.ศ. 2545-2549 จำนวน 24 ชื่อเรื่อง จากสถาบันการศึกษา จำนวน 8 สถาบัน 225 ฉบับรวม 1,716 บทความ แล้วทำการวิเคราะห์ ผลการวิจัย พบว่า ประเภทของบทความ พบว่าส่วนใหญ่เป็นบทความวิจัย ผู้เขียนบทความ ส่วนใหญ่เป็นแพทย์ เนื้อหาบทความส่วนใหญ่เป็นเนื้อหาทางด้านทันตกรรม ช่างปาก และกุมารเวชศาสตร์ การอ้างอิง พบว่า มีทั้ง

บทความที่ระบุแหล่งอ้างอิง และไม่ระบุแหล่งอ้างอิง มีทั้งบรรณานุกรมและเชิงอรรถ แหล่งอ้างอิง พบว่า ส่วนใหญ่เป็นตำรา วิธีเขียน พบว่า ส่วนใหญ่เป็นการเขียนแบบสรุปรงานวิจัย ภาษาที่ใช้เขียนบทความส่วนใหญ่เป็นภาษาไทย วัตถุประสงค์ในการจัดทำวารสาร พบว่า มีความสอดคล้องทั้งทางด้านเนื้อหาเป็นบทความทางวิชาการ ส่วนค่าความถี่ในการอ้างอิงบทความของวารสาร (impact factor) มากที่สุด คือ ปี 2545 วารสารศิริราช มหาวิทยาลัยมหิดล ปี 2546 วารสารเภสัชศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล ปี 2547 วารสารพยาบาลศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ปี 2548 วารสารวิจัยวิทยาศาสตร์การแพทย์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ปี 2549 วารสารวิจัยวิทยาศาสตร์การแพทย์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ส่วนแนวโน้มของเนื้อหาบทความในวารสารวิทยาศาสตร์สุขภาพ พบว่า ชีวเคมี โรคเกี่ยวกับต่อมไร้ท่อ กฎหมายนิติเวชวิทยาศาสตร์สุขภาพ การศึกษาสาขาเทคนิคการแพทย์และสาขาเภสัชศาสตร์ มีแนวโน้มเพิ่มขึ้น และแนวโน้มค่าความถี่ของการอ้างอิงบทความ พบว่า วารสารสงขลานครินทร์เวชสาร และวารสารรามาชิปติพยาบาลสาร มีแนวโน้มเพิ่มขึ้น วารสารจุฬาลงกรณ์เวชสาร มีแนวโน้มลดลง

งานวิจัยต่างประเทศ

Porter (2002) ได้ศึกษาเรื่อง *A Descriptive Content Analysis of HIV/AIDS Prevention Campaign Messages in Selected Print Media in Zambia* ศึกษารูปแบบการวิเคราะห์เนื้อหาข้อความการรณรงค์การป้องกันโรคเอดส์ใน ลูซาคา และแซมเบีย ระหว่างปี 1989-1999 โดยศึกษาประสิทธิภาพของระบบการส่งข้อความซึ่งวิเคราะห์เนื้อหาข้อความที่เกี่ยวกับการรณรงค์การป้องกันโรคเอดส์ในด้าน เนื้อหาของข้อความ ตลอดจนความสนใจของสื่อเกี่ยวกับข้อความที่ใช้ในการรณรงค์ ที่สอดคล้องทางการเมืองและวัฒนธรรมเกี่ยวกับเนื้อหาข้อความที่สัมพันธ์กับประชากรกลุ่มเป้าหมาย เช่น สื่อที่ใช้ในการรณรงค์ การออกแบบข้อความ เนื้อหาข้อความที่น่าเสนอ และศึกษาแนวโน้มของเนื้อหาข้อความที่ใช้ในการรณรงค์ ข้อความที่นำมาวิเคราะห์เนื้อหาเกี่ยวกับการรณรงค์การป้องกันโรคเอดส์ จากข้อความในหนังสือพิมพ์ ข้อความจากป้ายโฆษณา ที่ใช้ในการรณรงค์ในช่วงเวลานั้น ผลการศึกษา พบว่า เนื้อหาของข้อความการรณรงค์การป้องกันโรคเอดส์ที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมมีความเสื่อมลงซึ่งทำให้ไม่สามารถอธิบาย

ความร้ายแรงของโรคเอดส์ในแซมเบียได้ การรณรงค์จึงควรแก้ไขวัฒนธรรมที่เสื่อมลง เพื่อประสิทธิภาพของข้อความที่ใช้ในการรณรงค์การป้องกันโรคเอดส์

Suggs (2002) ได้ศึกษาเรื่อง *Tailored Online Health Communications:*

A Content Analysis วัตถุประสงค์ของการศึกษา คือ การสำรวจระดับของขอบเขตและประเภทของเว็บไซต์ที่มีการสื่อสารข้อมูลเกี่ยวกับสุขภาพ งานวิจัยนี้สนับสนุนการสื่อสารทางด้านสุขภาพที่มีการพัฒนาซึ่งเป็นสิ่งสำคัญในการกำหนดวิธีการที่เหมาะสมในการกำหนดขอบเขตของแต่ละเว็บไซต์ ซึ่งในการสื่อสารทางด้านสุขภาพออนไลน์เพื่อนำเสนอเนื้อหาที่เหมาะสมกับลักษณะของเว็บไซต์ด้านสุขภาพ การศึกษาโดยการวิเคราะห์เนื้อหาเว็บไซต์ทางด้านสุขภาพ ในการประยุกต์ใช้เทคนิคพื้นฐานในการเพิ่มประสิทธิภาพของการสื่อสารทางด้านสุขภาพ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา จำนวน 497 บทความ จากเว็บไซต์ทางด้านสุขภาพทั้งหมด 8 เว็บไซต์ ซึ่งเว็บไซต์เหล่านี้เป็นสารสนเทศทางด้านสุขภาพ การกำหนดหัวข้อทางด้านสุขภาพเป็นตัวชี้วัดเพื่อบันทึกลักษณะทั่วไปของบทความ และข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการค้นหา สาขา ลักษณะทั่วไป การติดต่อสื่อสาร รวมทั้งเนื้อหาทางด้านสุขภาพ การวิเคราะห์ข้อมูลใช้สถิติเชิงพรรณนา ผลการศึกษา พบว่ามีเว็บไซต์จำนวนน้อยที่นำเสนอข้อมูลทางด้านสุขภาพ และเนื้อหาทางด้านสุขภาพที่แตกต่างกันมีการจัดการที่เหมาะสม การประเมินเว็บไซต์ทางด้านสุขภาพโดยกำหนดวิธีการประเมิน และการวิธีการสื่อสารมากที่สุด ผลที่ได้แสดงให้เห็นว่า การสื่อสารที่เหมาะสมไม่ได้เป็นส่วนสำคัญที่เกี่ยวกับเว็บไซต์ทางด้านสุขภาพ การควบคุมจำนวนเว็บไซต์ที่เน้นการสื่อสารทางด้านสุขภาพเพิ่มมากขึ้น งานวิจัยนี้อาจเป็นจุดเริ่มต้นของการพัฒนาความเข้าใจในการสื่อสารข้อมูลทางด้านสุขภาพที่เหมาะสม

Tamasy (2002) ได้ศึกษาเรื่อง *Ovarian Cancer and Women's Magazines: A Content Analysis of Articles. Fact and Optimism or Fiction and Pessimism*

วัตถุประสงค์ของการศึกษา คือ การสำรวจบทความในนิตยสารผู้หญิงที่เกี่ยวข้องกับโรคมะเร็งรังไข่ และการสำรวจความรู้เกี่ยวกับโรคมะเร็งรังไข่ วิธีการวิเคราะห์เนื้อหาโดยการกำหนดหัวข้อเกี่ยวกับรายละเอียดของโรค โดยการวิเคราะห์สถิติที่มีคะแนนระดับปานกลางถึงระดับสูง จากผู้เชี่ยวชาญในการให้คำปรึกษาและวิเคราะห์ทฤษฎีการเกิดโรคมะเร็งรังไข่ กลุ่มตัวอย่างบทความที่นำมาวิเคราะห์จากนิตยสารสำหรับ

ผู้หญิงจำนวน 9 รายชื่อ จำนวน 22 บทความ ผลการวิจัยพบว่า หนึ่งในเจ็ดของสมมติฐานที่เกี่ยวข้องกับภัยคุกคามของโรคมะเร็งรังไข่และแนะนำวิธีการดูแลสุขภาพในการป้องกันโรคมะเร็งรังไข่ ผลที่ได้แสดงให้เห็นว่าบทความในนิตยสารผู้หญิงได้รับความสนใจจากผู้อ่านในการหาความรู้เกี่ยวกับโรคมะเร็งรังไข่ ซึ่งบทความเขียนโดยผู้เชี่ยวชาญด้านนรีเวชวิทยาซึ่งมีความน่าเชื่อถือ จากรายงานการศึกษาทางวิทยาศาสตร์และสถิติทางการรักษา พบคำว่า “มาตรการเฝ้าระวัง” ปรากฏในบทความในนิตยสารซึ่งหมายถึงภัยคุกคามของโรคมะเร็งรังไข่ที่เป็นสาเหตุการเสียชีวิตในผู้หญิง การศึกษาครั้งนี้ใช้กลุ่มตัวอย่างขนาดใหญ่และควรมีการแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ซึ่งเกี่ยวกับการกำหนดหัวข้อในการวิเคราะห์เนื้อหาเกี่ยวกับโรคต่าง ๆ เพื่อเป็นแนวทางในการวิเคราะห์เนื้อหาทางด้านสุขภาพต่อไป

Sahin (2008) ได้ศึกษาเรื่อง *A Health Look at Junk Food: A Content Analysis on the Health Disclaimers Featured in Breakfast Cereal Commercials* วัตถุประสงค์ของการศึกษาเพื่อ การวิเคราะห์เนื้อหาโฆษณาอาหารเช้าที่ทำจากธัญพืช และการวิเคราะห์รูปแบบของภาพและเสียงในการโฆษณา เพื่อให้เด็กสามารถเข้าใจข้อความที่อธิบายเกี่ยวกับประโยชน์ของอาหารเพื่อสุขภาพ นอกจากนี้ การศึกษาเพื่อตรวจสอบความถูกต้องเกี่ยวกับการอธิบายถึงประโยชน์ของอาหารเช้าที่มีความสอดคล้องกับสุขภาพสำหรับเด็กปฐมวัย ซึ่งการโฆษณาอาหารมีผลกระทบต่อพฤติกรรมรับประทานอาหารเช้าของเด็ก ซึ่งแสดงให้เห็นถึงความเสี่ยงที่จะเกิดโรคอ้วนในเด็ก ซึ่งปัจจุบันรัฐบาลได้กำหนดนโยบายเกี่ยวกับการโฆษณาอาหาร โดยมีการออกระเบียบเพื่อกำหนดขอบเขตการโฆษณาสินค้าและผลิตภัณฑ์เกี่ยวกับอาหารทางโทรทัศน์ การวิเคราะห์เนื้อหาโดยการกำหนดหัวข้อของโครงสร้างและเนื้อหาในด้านสุขภาพที่ปรากฏในการโฆษณาอาหารเช้าที่ทำจากธัญพืชทางโทรทัศน์ กลุ่มตัวอย่างที่นำมาวิเคราะห์เนื้อหาจากโฆษณาอาหารเช้าที่ทำจากธัญพืชในรายการโทรทัศน์สำหรับเด็ก จำนวน 13 ช่อง ผลการวิจัยพบว่า ควรมีการออกกฎระเบียบการโฆษณาอาหารต้องนำเสนอข้อมูลเกี่ยวกับสารอาหารให้เด็กสามารถเข้าใจได้ และควรอธิบายความหมาย และให้คำแนะนำที่ใช้ในอุตสาหกรรมอาหาร เพื่อเด็กให้สามารถเข้าใจเนื้อหาด้านอาหารที่มีการโฆษณาได้

Iyer (2009) ได้ศึกษาเรื่อง *This Drug's for You: A Content Analysis of Television Drug Commercials* มีวัตถุประสงค์เพื่อ ศึกษาการวิเคราะห์เนื้อหาการโฆษณา ยาทาง

โทรทัศน์ระหว่างยาที่ต้องมีใบสั่งจากแพทย์และยาสามัญประจำบ้าน ศึกษาขอบเขตของการโฆษณาตามระเบียบขององค์การอาหารและยา และศึกษาการควบคุมการเสนอสรรพคุณของยาเกินจริงทั้งภาพและเสียง การศึกษาโดยการวิเคราะห์เนื้อหา การโฆษณาทางโทรทัศน์ ประชากรที่ใช้ในการศึกษาประกอบด้วยชุดข้อมูลจากโฆษณาในรายการโทรทัศน์ที่แตกต่างกันที่ออกอากาศในสัปดาห์ จำนวน 8 ช่อง กลุ่มตัวอย่างคือโฆษณาในรายการโทรทัศน์ที่แตกต่างกันในแต่ละวัน จำนวน 269 โฆษณา พบโฆษณาที่ต้องมีใบสั่งจากแพทย์ จำนวน 98 โฆษณา และยาสามัญประจำบ้าน จำนวน 171 โฆษณา นอกจากนี้ มีการฝึกนักศึกษาจำนวน 2 คน เกี่ยวกับหัวข้อของเนื้อหาในการโฆษณาทางโทรทัศน์ที่มีความเชื่อถือมากกว่า 80 เปอร์เซ็นต์ สำหรับวิเคราะห์ข้อมูล ผลการศึกษาแสดงให้เห็นว่า ผู้ชมรายการโทรทัศน์ทางช่องเครือข่ายในสหรัฐอเมริกาจำนวนมากเห็นโฆษณาทางโทรทัศน์มากกว่าสินค้าประเภทอื่น ๆ จากการศึกษาพบว่า ยาที่ต้องมีใบสั่งจากแพทย์ใช้เวลาในการโฆษณามากเกี่ยวกับผลข้างเคียงที่เกิดจากการใช้ยามากกว่าประสิทธิภาพของยา ในขณะที่ยาสามัญประจำบ้านการโฆษณาจะเน้นที่ประสิทธิภาพของยาโดยไม่ต้องให้ข้อมูลเกี่ยวกับผลข้างเคียงใด ๆ ของยา ข้อมูลที่นำเสนอ ในโฆษณาที่มีแนวโน้มที่จะอธิบายถึงประสิทธิภาพของยาโดยไม่ได้อธิบายผลข้างเคียงที่เกิดจากการใช้ยา

จากการศึกษางานวิจัยทั้งในประเทศและต่างประเทศ จำนวน 22 เรื่อง ที่เกี่ยวข้องกับการวิเคราะห์เนื้อหาวารสารทางด้านสัตวแพทยศาสตร์ สรุปได้ดังนี้

ประเภทของบทความ จากการศึกษาประเภทบทความวารสารส่วนใหญ่เป็นบทความวิจัย พบในงานวิจัยของ อุดมพร กีไพโรจน์ (2545), กนกวรรณ ปัญจสุชาติ (2547) และประทุมทิพย์ สุขราษฎร์ (2553) ส่วนบทความวิชาการ พบในงานวิจัยของ สายฝน นูชา (2542) และพรทิพย์ สว่างเนตร (2548) และบทความกึ่งวิชาการ พบในงานวิจัยของ วัชรภรณ์ จันทศรี (2550)

ผู้ผลิต การศึกษาในส่วนของผู้ผลิตวารสาร พบว่า หน่วยงานผู้ผลิตส่วนใหญ่เป็นหน่วยงานเอกชน เช่น งานวิจัยของ ศรีศุภางค์ เล็กใจซื่อ (2540), สายฝน นูชา (2542), สมชาย ทับยาง (2545), กนกธร พรวิโรภาพ (2546), พรทิพย์ สว่างเนตร (2548), ชาติรส ชีรานนท์ (2550) และวัชรภรณ์ จันทศรี (2550) ส่วนผู้ผลิตวารสารที่เป็น

สถาบันอุดมศึกษา เช่น งานวิจัยของ อุดมพร กีไพโรจน์ (2545) นอกจากนี้ยังพบว่า มีหน่วยงานผู้ผลิตที่เป็นหน่วยงานอื่น ๆ ซึ่งเป็นหน่วยงานอิสระและหน่วยงานราชการ เช่น งานวิจัยของ อันนิการ์ บุษผา (2547)

ผู้เขียนบทความ จากผลการศึกษาพบว่า ผู้เขียนบทความจะเป็นผู้ที่มีความรู้ในสาขาวิชานั้น เช่น ผู้เขียนส่วนใหญ่เป็นผู้พิพากษา รองลงมาคือผู้เขียนที่เป็นอาจารย์ พบในงานวิจัยของ กิตติมา พฤฒินาสน์ (2541) ส่วนผู้เขียนที่เป็นแพทย์ และอาจารย์พยาบาล พบในงานวิจัยของ อุดมพร กีไพโรจน์ (2545) และประทุมทิพย์ สุขราษฎร์ (2553) ส่วนผู้แต่งที่ประกอบวิชาชีพด้านการแพทย์และสาธารณสุข พบในงานวิจัยของ กนกธร พรวิโรภา (2546) นอกจากนี้ผู้เขียนที่เป็นบรรณารักษ์ อาจารย์ นักวิชาการ บุคคลทั่วไป และ นิสิตนักศึกษา พบในงานวิจัยของ อันนิการ์ บุษผา (2547), พรทิพย์ สว่างเนตร (2548) และ Tamasy (2002) บทความเขียนโดยผู้เชี่ยวชาญด้านนิเวศวิทยาซึ่งมีความน่าเชื่อถือ

เนื้อหาของบทความ ผลการศึกษาของ สุภางค์ เล็กใจซื่อ (2540) พบว่า เนื้อหาบทความเกี่ยวกับสถานที่ท่องเที่ยวมีมากที่สุด กิตติมา พฤฒินาสน์ (2541) พบว่า เนื้อหาบทความสาขาวิชากฎหมายประเภทอื่น ๆ มีมากที่สุด สายฝน บุษผา (2542) พบว่า เนื้อหาส่วนใหญ่เป็นเนื้อหาด้านวิศวกรรมคอมพิวเตอร์มากที่สุด สมชาย ทับยาง (2545) พบว่า เนื้อหาบทความทางด้านเทคโนโลยีสารสนเทศมากที่สุด อุดมพร กีไพโรจน์ (2545) พบว่า เนื้อหาบทความส่วนใหญ่เป็นเนื้อหาด้านการแพทย์เฉพาะทาง และสาธารณสุขมีมากที่สุด กนกธร พรวิโรภา (2546) พบว่า เนื้อหาบทความส่วนใหญ่เป็นเนื้อหาด้านการรักษาโรคด้วยสมุนไพรมากที่สุด วิภารัตน์ ดันติวงศ์พิศาล (2546) พบว่า เนื้อหาบทความทางด้านสิ่งมีชีวิตคัดแปลงพันธุกรรมเป็นเนื้อหาเรื่องมาตรการของภาครัฐโดยเน้นการเสนอในประเด็นมาตรการทางการค้า และนโยบาย/ทิศทางการพัฒนา มากที่สุด และอารียา อุทัยรุ่งเรือง (2546) พบว่า เนื้อหาของสิ่งพิมพ์ทางวิทยาศาสตร์ที่ผลิตโดยหน่วยงานราชการเป็นเนื้อหาด้านวิทยาศาสตร์กายภาพและวิทยาศาสตร์ชีวภาพ นอกจากนี้ ธนวรรณ กัมมารเจษฎากุล (2547) พบว่า เนื้อหาด้านสุขภาพในหนังสือพิมพ์ที่น่าเสนอมากที่สุด คือ เนื้อหาทางด้านพฤติกรรมกรรมการป้องกันโรคในภาวะเสี่ยงต่อโรคมากที่สุด ส่วนพรทิพย์ สว่างเนตร (2548) พบว่า เนื้อหาของบทความวารสารส่วนใหญ่

เป็นเนื้อหาด้านพีชศาสตร์ ส่วนชาติรส ชีรานนท์ (2550) พบว่า เนื้อหาบทความส่วนใหญ่เป็นเนื้อหาทางด้านสุขภาพทางเลือก วัชรภรณ์ จันทศรี (2550) พบว่า เนื้อหาบทความส่วนใหญ่มีเนื้อหาทางการ โทรมนาคม การสื่อสารข้อมูล และเครือข่ายคอมพิวเตอร์ ยุวดี ชุนลิ้ม (2551) พบว่า เนื้อหาบทความส่วนใหญ่เป็นด้านระเบียบวิจัยทางประชากรศาสตร์ และด้านแรงงาน การจ้างงาน ประทุมทิพย์ สุขราษฎร์ (2553) พบว่า เนื้อหาบทความส่วนใหญ่เป็นเนื้อหาทางด้านทันตกรรม ช่องปาก และกุมารเวชศาสตร์ Porter (2002) พบว่า เนื้อหาของข้อความการรณรงค์การป้องกันโรคเอดส์ที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมมีความเชื่อมโยงซึ่งทำให้ไม่สามารถอธิบายความร้ายแรงของโรคเอดส์ในแซมเบียได้ Suggs (2002) พบว่า มีเว็บไซต์จำนวนน้อยที่นำเสนอข้อมูลทางด้านสุขภาพ และเนื้อหาทางด้านสุขภาพที่แตกต่างกันมีการจัดการที่เหมาะสม Tamasy (2002) พบว่า เนื้อหาเกี่ยวข้องกับภัยคุกคามของโรคมะเร็งรังไข่และแนะนำวิธีการดูแลสุขภาพในการป้องกันโรคมะเร็งรังไข่

วิธีการเขียนบทความ จากการศึกษาพบว่า วิธีการเขียนส่วนใหญ่มีลักษณะการเขียนแบบวิชาการ พบในงานวิจัยของ กิตติมา พฤฒินาสน์ (2541), พรทิพย์ สว่างเนตร (2548), ชาติรส ชีรานนท์ (2550) และยุวดี ชุนลิ้ม (2551) ส่วนวิธีการเขียนแบบอธิบาย พบในงานวิจัยของ อุดมพร กีไพโรจน์ (2545) และวิธีการเขียนเป็นลักษณะบทความวิเคราะห์/วิชาการ พบในงานวิจัยของ อันนิการ์ บุษผา (2547) นอกจากนี้วิธีการเขียนบทความแบบบรรยาย/พรรณนา พบในงานวิจัยของ วัชรภรณ์ จันทศรี (2550) ส่วนวิธีการเขียนแบบสรุปงานวิจัย พบในงานวิจัยของ ประทุมทิพย์ สุขราษฎร์ (2553)

แหล่งอ้างอิง จากการศึกษาพบว่า การเขียนบทความไม่มีการระบุแหล่งอ้างอิงในบทความ พบในงานวิจัยของ ศรีสุภางค์ เล็กใจชื่อ (2540), กิตติมา พฤฒินาสน์ (2541), อันนิการ์ บุษผา (2547), ชาติรส ชีรานนท์ (2550) และวัชรภรณ์ จันทศรี (2550) หากมีการอ้างอิงจะอ้างอิงจากหนังสือและตำรา พบในงานวิจัยของ อุดมพร กีไพโรจน์ (2545), ยุวดี ชุนลิ้ม (2551) และประทุมทิพย์ สุขราษฎร์ (2553) นอกจากนี้มีการอ้างอิงจากแหล่งอื่น ๆ จากผลการศึกษาของ พรทิพย์ สว่างเนตร (2548)

ภาพประกอบในบทความส่วนใหญ่เป็นภาพขาวดำ จากผลการศึกษาของ ศรีศุภางค์ เล็กใจซื่อ (2540), สายฝน บุษชา (2542), กนกธร กัมมารเจษฎากุล (2547), กนกวรรณ ปัญจสุชาติ (2547) และพรทิพย์ สว่างเนตร (2548) นอกจากนี้ยังพบภาพประกอบมีทั้งภาพสี และภาพขาวดำ จากการศึกษาของ ศรีศุภางค์ เล็กใจซื่อ (2540) ส่วนภาพประกอบที่เป็นภาพประกอบสี และมีแผนภูมิ กราฟ ตาราง พบในงานวิจัยของ อุดมพร กีไพโรจน์ (2545), ชาติริส ชีรานนท์ (2550), วัชรภรณ์ จันทศรี (2550) และ ยุวดี ชุนลิม (2551)

ลักษณะรูปเล่ม ผลการศึกษาที่เกี่ยวกับลักษณะรูปเล่ม จากผลการศึกษาของ ศรีศุภางค์ เล็กใจซื่อ (2540) พบว่า ลักษณะรูปเล่มของวารสารเป็นปกอ่อน ใช้กระดาษอาร์ต สายฝน บุษชา (2542) พบว่า ลักษณะรูปเล่มของวารสารเป็นปกอ่อน มีขนาด 8 หน้ายก พิมพ์แบบออฟเซต และพิมพ์ด้วยกระดาษปอนด์ สมชาย ทับยาง (2545) พบว่า ลักษณะรูปเล่มของวารสารเป็นปกอ่อน มีขนาด 8 หน้ายก พิมพ์แบบออฟเซต กนกวรรณ ปัญจสุชาติ (2547), พรทิพย์ สว่างเนตร (2548), ชาติริส ชีรานนท์ (2550) และวัชรภรณ์ จันทศรี (2550) พบว่า ลักษณะรูปเล่มของวารสารเป็นปกอ่อน ใช้กระดาษปอนด์ มีขนาด 8 หน้ายก

วัตถุประสงค์ของวารสาร เพื่อเผยแพร่บทความวิชาการและผลงานวิจัย ความรู้ แนวคิด ทฤษฎี หรือเทคโนโลยีใหม่ ๆ จากการศึกษาของ อุดมพร กีไพโรจน์ (2545), ชาติริส ชีรานนท์ (2550) และยุวดี ชุนลิม (2551) ส่วนวัตถุประสงค์ของวารสารและบทความเพื่อการส่งเสริมและเผยแพร่ความรู้ทางวิชาการในด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ จากการศึกษาของ สมชาย ทับยาง (2545) นอกจากนี้วัตถุประสงค์ของวารสารเพื่อเป็นสื่อกลางในการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นเชิงวิชาการและเชิงปฏิบัติการ จากผลการศึกษาของ อันนิการ์ บุษผา (2547) ส่วนวัตถุประสงค์เพื่อการกระจายองค์ความรู้ นวัตกรรมใหม่ ๆ เกี่ยวกับเทคโนโลยีสารสนเทศ จากผลการศึกษาของ วัชรภรณ์ จันทศรี (2550)

แนวโน้มเนื้อหา ผลการศึกษาของ สายฝน บุษชา (2542) พบว่า แนวโน้มของเนื้อหาของบทความทางด้านวิศวกรรมไฟฟ้า และอิเล็กทรอนิกส์มีอัตราแนวโน้มมากขึ้น สมชาย ทับยาง (2545) พบว่า แนวโน้มของเนื้อหาบทความวารสารทางด้านเทคโนโลยีสารสนเทศมีอัตราแนวโน้มมากขึ้น อันนิการ์ บุษผา (2547) พบว่า แนวโน้มเนื้อหาด้าน

สารนิเทศศาสตร์มีอัตราเพิ่มขึ้น ในขณะที่เนื้อหาด้านบรรณารักษศาสตร์มีอัตราแนวโน้มลดลง ในขณะที่พรทิพย์ สว่างเนตร (2548) พบว่า แนวโน้มเนื้อหาบทความในวารสารสาขาวิชาพืชศาสตร์ มีเนื้อหาด้านพืชศาสตร์ ปฐพีวิทยา โครงสร้างของพืช สรีรวิทยาและชีวเคมีของพืช มีแนวโน้มลดลง ในขณะที่เนื้อหาบทความด้านอุตุนิยมนิยามวิทยาเกษตรและอากาศวิทยา พันธุศาสตร์พืช นิเวศวิทยาของพืช พฤกษอนุกรมวิธาน และพฤกษภูมิศาสตร์มีแนวโน้มไม่เปลี่ยนแปลง ส่วนชาติรส ชีรานนท์ (2550) พบว่า แนวโน้มเนื้อหาบทความด้านสุขภาพทางเลือกมีแนวโน้มเพิ่มขึ้น วัชรภรณ์ จันทศรี (2550) พบว่า แนวโน้มเนื้อหาบทความด้านทิศทางเทคโนโลยีสารสนเทศมีแนวโน้มเพิ่มมากขึ้น และยุวดี ชุนลิม (2551) พบว่า แนวโน้มเนื้อหาบทความด้านประชากรศาสตร์มีแนวโน้มเพิ่มขึ้น ประทุมทิพย์ สุขราษฎร์ (2553) พบว่า แนวโน้มเนื้อหาบทความในวารสารวิทยาศาสตร์สุขภาพ พบว่า ชีวเคมี โรคเกี่ยวกับระบบต่อมไร้ท่อ กฎหมายนิติเวชวิทยาศาสตร์สุขภาพ การศึกษาสาขาเทคนิคการแพทย์และสาขาเภสัชศาสตร์ มีแนวโน้มเพิ่มขึ้น

วัตถุประสงค์ของการวิจัย ผลการศึกษาของ Suggs (2002) พบว่า การสำรวจระดับของขอบเขตและประเภทของเว็บไซต์ที่มีการสื่อสารข้อมูลเกี่ยวกับสุขภาพ Tamasy (2002) พบว่า การสำรวจบทความในนิตยสารผู้หญิงที่เกี่ยวข้องกับโรคมะเร็งรังไข่ และการสำรวจความรู้เกี่ยวกับโรคมะเร็งรังไข่ Sahin (2008) พบว่า การวิเคราะห์เนื้อหาโฆษณาอาหารเข้าที่ทำจากธัญพืช และการวิเคราะห์รูปแบบของภาพและเสียงในการโฆษณา Iyer (2009) พบว่า การวิเคราะห์เนื้อหาการโฆษณาทางโทรทัศน์ระหว่างยาที่ต้องมีใบสั่งจากแพทย์และยาสามัญประจำบ้าน ศึกษาขอบเขตของการโฆษณาตามระเบียบขององค์การอาหารและยา และศึกษาการควบคุมการเสนอสรรพคุณของยาเกินจริงทั้งภาพและเสียง